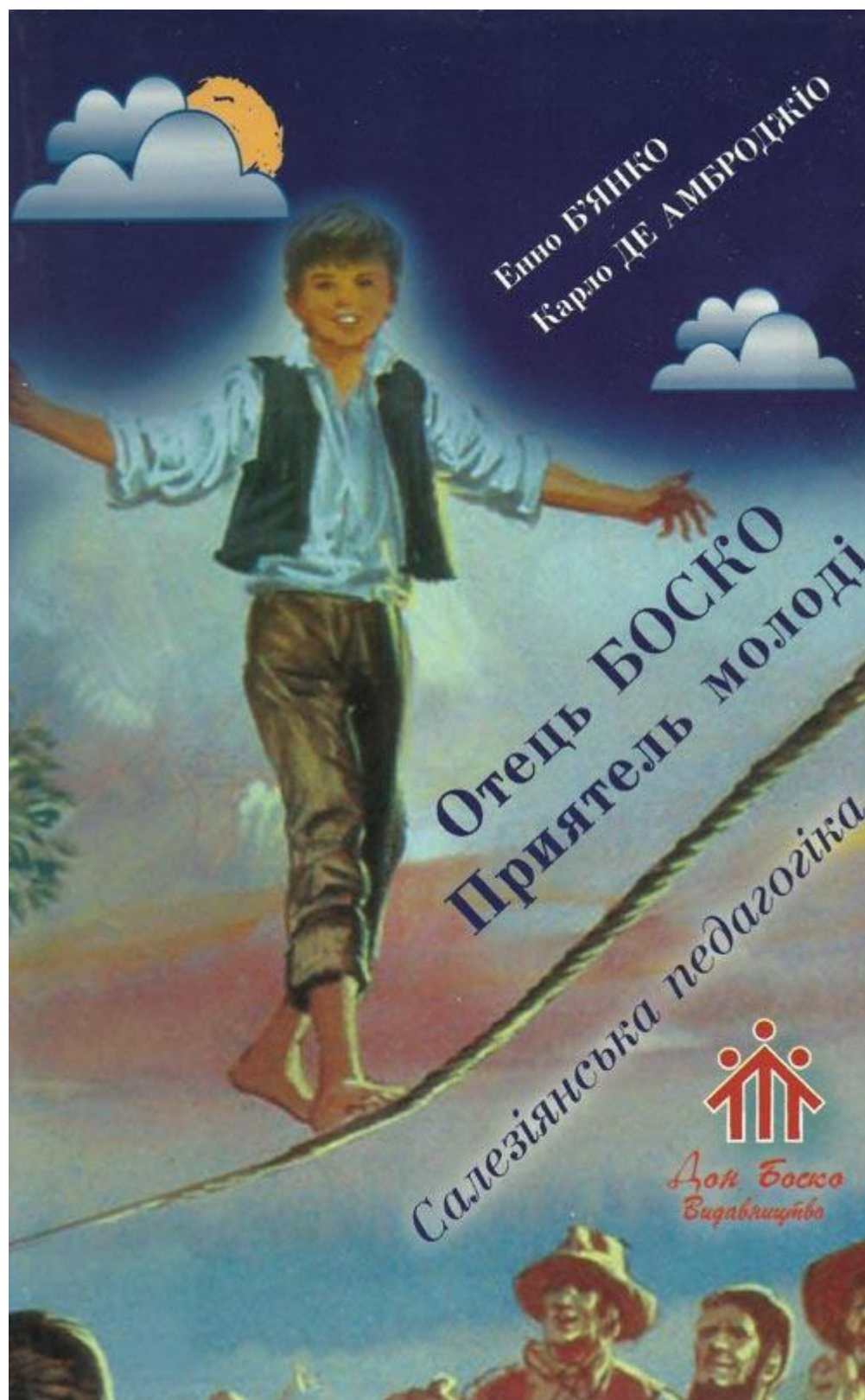

Енцо Б'янко
Карло Де Амброджіо

Отець Боско

Приятель молоді

«Дон Боско»
Салезіянське видавництво
Львів 2008

ББК Э375.09 (4 іт) - 028.9
УДК 272 (450) (092)
Б99

Переклад з італійської: «Don Bosco» (19 Edizione - 1988)
di Enzo Bianco - Carlo De Ambrogi
SEI Societa' Editrice Internazionale 1965
ISBN 88-05-04145-9
Перекладач о. Лев Гайдуківський, СДБ
Дизайнер обкладинки *Наталія Мосієнко*

Святий Іван Боско (1815-1888), знаменитий італійський педагог та основоположник Салезіянського згромадження, метою членів-монахів якого є піклуватися про найбільш потребуєчу молодь, чудесним сновидінням в дев'ять років пізнав яким кроком простувати йому в житті. Нелегкий був його життєвий шлях, бо нанизаний різними труднощами з боку його найближчих друзів та найзапекліших ворогів. З допомогою Божого Провидіння та Пресвятої Богородиці, до якої він звертався завжди, як до Марії Помічниці Християн, вдалось йому повністю зреалізувати дивовижний від Бога сон. Сьогодні світ величає його, як «апостола та учителя молоді».

© SEI • Societa' Editrice Internazionale, 1965 ©Видавництво «Дон Боско»,
Львів, 2008, видання українською мовою

ISBN 978-966-2090-00-01

ВСТУП

Перечитуючи цю захоплюючу книжку, я несподівано пригадав собі виголос папи Івана XXIII: «Святий Іван Боско! Це ім'я є поемою ласки й апостольства».

Ці слова Папи є виявом подиву та радості. Отець Боско, разом із душами, які їх він привернув до лона Церкви, ще й досі є дійсністю, яка розвивається, сучасністю, яка щодня обновлюється. Сьогодні отець Боско більш живий, ніж будь-коли; як його наступник, можу сказати, що зауважую це кожного дня.

Ця нова біографія, що з'явилася з нагоди вшанування 150-річчя від дня народження отця Боско, представляє його саме таким, яким він є. Кожна сторінка, кожен епізод виявляє постать Святого в дії, як особу глибокоемоційну, радісну та глибокостраждальну.

Папа Іван XXIII називає св. Івана Боско «поемою ласки». Ласка Божа формувала його з дитинства аж до смерті. Його свята мати була першою Божою ласкою: мати, що насмілилася сказати своєму вже дорослому синові: «Якщо станеш багатим, я ніколи не переступлю поріг твоєї хати». Убогість, непорозуміння, страждання були другою ласкою: як земля, що покриває зерно, щоб умертвити його і перетворити на рослину. Також духовні харизми, довгі розмови у віщих снах, дар творіння чудес. Надприродне стало у нього природнім. Одного разу він сказав до Пресвятої Богородиці: «Отож, починаймо!», - і поблагословив паралізованого хлопця, який відразу ж одужав. В останніх роках свого життя з безмежною тугою в серці говорив: «Бог вчинив серед нас багато чудес, а вчинив би набагато більше, якби я мав сильнішу віру!»

Папа Іван XXIII називає отця Боско «поемою апостольства». Перш за все, по відношенню до хлопців, як і до всіх інших людей. Він вмів засіяти в їх серці думку про спасіння і завжди звертався до них з потрібним словом. До хлопців казав: «Мені достатньо знати, що ви молоді, щоб любити вас». До салезіян: «Дбайте про душі, а не про гроші чи почесні». До своїх сестер-салезіянок: «Нехай ваша поведінка буде повною покори: очі опущені, а голова ні». До багатих: «Вирішення суспільних проблем знаходиться у ваших кишнях». Одному генералу: «Маєте провести ще один бій, щоб виграти останній». До грабіжника: «Грошей я не маю, а щодо життя, то Бог дав мені його... і тільки він може його забрати».

Та «поема», якою був і є св. Іван Боско, швидко та ясно розвивається з першої до останньої сторінки цієї вдалої книги, яку можна прочитати на одному диханні. Написана вона в популярному народному стилі, який так подобався отцеві Боско.

За посередництвом цієї своєї нової біографії св. Іван Боско й надалі продовжує чинити добро, несучи всім послання «ласки й апостольства», котре відзначив в ньому Папа Іван XXIII.

о. Луїджі Річчері
Головний настоятель Салезіянського згромадження в 1965-1977рр.

1. «У ДЕВ'ЯТЬ РОКІВ МЕНІ ПРИСНИВСЯ СОН!»

«У дев'ять років мені приснився сон, який залишив у моєму серці глибоке враження на ціле життя. Уві сні мені здавалося, що знаходжуся біля хати, на досить широкому подвір'ї, на якому зібралось багато хлопців. Одні сміялися, інші забавлялися, а деякі лаялися. Почувши ту лайку, я відразу ж побіг до них, намагаючись їх втихомирити за допомогою кулаків та різних слів. В цей момент з'явився один поважний, шляхетно зодягнений Чоловік. Біла мантия вкривала все його тіло, а його обличчя було таке світле, що я не міг його розгледіти. Він покликав мене і наказав стати провідником тих хлопців, додавши таке:

- Не стусанами, а любов'ю та лагідністю маєш здобути прихильність цих твоїх приятелів. Отож зараз же починай навчати їх, розповідаючи про гидоту гріха та цінність чеснот.

Розгублений і наляканий, я додав, що я — бідний та невіглас, і нездатний говорити про релігію з такими хлопцями. У цій хвилині хлопці перестали битися, галасувати, лаятися і зібралися навколо того Чоловіка, що промовляв до мене.

- Хто Ви? - запитав я, майже не розуміючи того, що Він казав. - Чому просите мене про неможливе?

- Саме тому, що речі, які видаються тобі неможливими, ти повинен зробити можливими через твій послух та навчання.

- Де і як я можу здобути знання?

- Я дам тобі Учительку, під опікою якої ти станеш мудрим і без якої кожна мудрість стає безглуздом.

- А хто ж ви такі, що так розмовляєте зі мною?

- Я - Син Тої, до якої твоя мати навчила тебе молитися три рази на день.

- Моя мати каже мені не спілкуватися без її дозволу з тими, кого я не знаю; тому назвіть своє ім'я.

- Моє ім'я запитай у моєї Матері.

І тієї хвилини я побачив біля нього Жінку величного вигляду, мантия якої освітлювала все навколо неї, так ніби кожна частина тої мантиї була блискучою зіркою. Помітивши, що я розгублено запитував та відповідав, Вона подала мені знак підійти до неї і зі всією добротою взяла мене за руку.

- Дивись! - сказала мені. - Я поглянув і побачив, що ті хлопці зникли, а на їх місці з'явилося багато козенят, собак, котів, ведмедів та інших тварин.

- Ось твоє поле, на якому будеш працювати. Стань покірним, сильним і витривалим. А те, що зараз станеться з цими тваринами, ти повинен зробити для моїх дітей.

Я поглянув знову - і ось, замість диких тварин, з'явилися лагідні ягнятка, що, підстрибуючи, підбігали і мекали так, ніби вітали того Чоловіка і Пані. Тоді я, все ще уві сні, почав плакати і просив ту Пані, щоб вона пояснила мені все те, бо я не розумів, що воно означало. Тоді Вона поклала свою руку на мою голову і сказала: «У свій час все зрозумієш». Після цих слів якийсь гуркіт збудив мене і все зникло.

Вранці я розповів цей сон спершу моїм братам, а також матері й бабусі. Кожен вияснював цей сон по-своєму.

Мій брат Йосиф сказав: - Ти будеш пастухом кіз та овець або інших тварин.

Моя мати: - Хтозна, можливо, станеш священиком.

Антон рішучим тоном: - Мабуть будеш ватажком розбійників.

Бабуся ж, що знала релігію, хоча не вмěla ні читати, ні писати, остаточно сказала: - Не треба звертати уваги на сні.

Я думав так, як моя бабуся, але я ніколи не міг викинути цього з голови».

Цей сон надовго залишився в пам'яті Івана Боско. Саме він і був джерелом його святості.

Дивний сон в дев'ять років

2. ІВАСИК

1815 рік. Наполеона Бонапарта, переможеного у битві під Ватерлоо, заслали на острів Святої Єлени: орел потрапив у клітку.

Папа Пій VII, уникнувши наполеонівського полону, із повним вдячності серцем встановив свято Марії Помічниці Християн.

Ввечері 16 серпня в маленькому селищі Беккі, провінції Асті, народився хлопчик. Мав прізвище Боско, як і його батько, а на другий день при хрещенні отримав ім'я Іван.

Іван Боско або Івасик, як називатимуть його в родині, ввійшов в історію.

«Тепер ти без батька!»

Івасик ріс. Йому вже було два роки. Одного же вечора його батько, Франциск Боско, повернувся з поля дуже розігрітий та спустився до пивниці, щоб ще дещо зробити. Пивниця - вогка та холодна; цього було достатньо, щоб на другий день захворіти: його охопила висока температура. Лікар зробив висновок - запалення легенів, яке в цей час рідко виліковувалося.

Перед смертю Франциск закликав жінку і сказав їй:

- Маргарито, доручаю тобі наших синів, а особливо піклуйся про Івасика...

Це були його останні передсмертні слова. Мати, поглажуючи кучеряву голівку Івасика, плачучи, прошепотіла:

- Тепер ти без батька...

Івасик вдивлявся карими оченятами в побіліле лице батька, не розуміючи, що діялося.

- Ходи, Івасику, зі мною, ходи.

І мати пішла, щоб взяти декілька яєць, які зберігала у висівках.

- Якщо тато не піде, то й я не піду, - сказав Івасик.

Мати Маргарита залилася сльозами:

- Бідна дитино... У тебе вже немає батька!

Івасик схопився за її спідницю і почав плакати, тому що мама плакала.

Це сталося 11 травня 1817 року. Колись цей хлопчик стане батьком багатьох сиріт.

«Що ти скоїв?»

Івасик ріс здоровим, сильним, спритним. Одного дня залишився він сам вдома; нараз захотілось йому взяти щось з високого мисника. Але, не змігши дістати, присунув стільчик, виліз на нього, простягнув руку і, не навмисно, зачепив глек з олією. Бах!.. І враз по хаті розлетілися черепки, розлилася олія. Що ж скаже мати?

Івасик закам'янів, кров холонув у його жилах. Прийшовши до тями, він взяв віника, щоб замести сліди... Та де там... жирна пляма ще більше розповзалася по кімнаті. Взяв ніж, пішов до живоплоту, вирізає гілку, вичищав її і тоді в очікуванні сідав біля хати.

Вернулася мати. Івасик побіг їй назустріч.

- Привіт, мамо! Добре вам велося?

- Так, Івасику. А ти був чемний?

- Мамо, подивіться лишень! - і подав їй різку.

- Що ж ти накоїв? - запитала мати.

- Я розбив глек з олією. Візьміть різку, щоб не тратити часу.

І схиливши голову, нишком поглядав на матір. Як же можна карати такого завбачливого та чемного хлопчину? Мати Маргарита висловила своє незадоволення, але простила йому.

«Тихо! Духи!»

Івасик - хитрий, але водночас і відважний. Він уже юнак.

Одного разу він пішов з матір'ю до бабусі в Капрільйо на збір винограду.

Дідусь та бабуся раділи з присутності веселого внука. Вже потемніло. Під час вечері почувся якийсь легкий гуркіт. Всі, затамувавши подих, дивились на стелю. Цей таємничий гуркіт, що переривався тихішим шумом, йшов від стелі, зробленої з дерева. Усіх присутніх охопив жах.

- Хто це? До хати ніхто не заходив!

- Духи?

- Мати Божа, змилосердься над нами!

Івасик сидів спокійно.

- Що там? - запитав.

- Мовчи, Івасику, мовчи!

- Хто там на горищі?

- Нема нікого... Мовчи!.. - сказала бабуся пошепки. - То, мабуть чорти.

- Чорт? Та де!.. - сказав Івасик. - Там хтось є. Піду подивлюся...

- Чи ж ти здурів?

Але Івасик встав, підхопив лампу і вийшов.

Старші пішли за ним. Один з них взяв палицю. Івасик піднявся по дерев'яних сходинках, високо тримаючи лампу, інші йшли за ним у мовчанці. Хлопець відкрив двері й присвічував

- Там, у тому кінці, щось рухається... Кошик!

Потім рішуче:

- Піду подивлюся.

Він віддав лампу своєму дядькові, що був біля нього. Але дядько, трохи схвилюваний, відійшов від дверей.

Івасик підійшов до кошика, нахилився, дещо підніс його з одного боку... Звідти вилетіла, кудкудакаючи, велика курка.

Кошик був ледве опертий на стіну, а між лозою знаходилися зернятка пшениці. Курка пішла дзьобати їх і кошик перевернувся на неї. Намагаючись визволитися, курка вертіла кошиком, то туди, то сюди - це й спричинило той таємничий шум. Нічна тиша, рипуча підлога та страх зробили своє...

Мама Маргарита взяла ту курку, скрутила їй голову, обскувала пір'я та поклала в горщик варитися:

- Вже більше не будеш виробляти таких жартів! - примовляла, підсміхаючись.

«Де ж мій дрізд?»

В одному гнізді Івасик знайшов маленького дрозда і приніс додому. Дуже полюбив його, дбав про нього, як тільки міг. І стали вони великими приятелями.

Разом свистіли, разом їли та пили. Івасикові дуже подобалося, як дрізд стрибав у клітці з одної гілки на іншу.

Але одного ранку дрізд більше не співав. Не було видно його також і на гілці.

- Де ж мій дрізд? - скрикнув Івасик.

А потім закричав:

- Мамо!.. Він мертвий!

І рясні сльози полилися по його обличчі. Кіт встромив лапу в клітку і роздер пташку.

- Мертвий! Мертвий! - плакав Івасик.

Мати Маргарита залишила його наодинці зі своїм горем. Коли ж він виплакав усі сльози, вирішив, що ніколи більше не прив'яжеться душею до будь-якої пташки.

«Хочеш обмінятися хлібом?»

Івасик працював: щодня виводив корову на пасовисько. Там мав товариша, такого ж спритного, як і він, Секондо Матта, що був дуже убогий і на сніданок завжди мав лише кусень чорного хліба. Івасик, натомість, мав білий хліб, який пекла його мама Маргарита.

Різниця зразу впадала в очі:

- Хочеш обмінятися хлібом?

- Для чого?

- Тому що твій мені смакує більше.

- Гаразд!

З того дня Матта з великим задоволенням їв білий хліб Івасика.

Ось як хлопець з Беккі у свій спосіб вирішував питання суспільної жертвності, навіть не здогадуючись про це.

3. ЙОГО МАМА

Мама Маргарита була дуже працьовитою жінкою: прибирала, варила, приносила воду, прала білизну... На руках у неї були мозолі від важкої роботи. Вона носила чепчик, що обрамлював її лице.

Сама працювала на городі й на полі. Виконувала не тільки легку сільську роботу, що належала жінкам, але й важку, що належала чоловікам. Орала, сіяла, жала збіжжя, в'язала снопи, перевозила їх на тік, складала у скирти, молотила і зносила зерно до хлібної комори. Вона була добрим прикладом у праці навіть для чоловіків.

Мама Маргарита не виходила заміж вдруге. Чоловік залишив їй свою матір, і вона відносилася до неї з великою повагою, як до справжньої господині дому: радилася з нею в різних життєвих обставинах, слухалася її порад, старалася задовольнити її бажання і навіть часом випереджувала їх.

У вільний від роботи час та протягом довгих зимових вечорів вона завжди старалася бути з нею. Доглядала її навіть уночі. Повертаючись з ярмарку, завжди тішила її маленькими подарунками. Її думки були подібними до алеї старих лип, де завжди було багато освіжаючого затінку.

«Мамо, як гарно!»

Одного вечора Івасик з братом Йосифом спостерігали за заходом сонця, дивилися на палаюче небо, що вимальовувало червоно-жовтими кольорами хмаринки, що пропливали над ними.

- Мамо, як гарно! - казали разом.

- Бог створив усе це. Він великий і сильний! - шепотала мати.

Настала ніч. Діти вийшли на тік і рахували зірки.

- Мамо, як гарно!

- То Бог посіяв усі ті зірки... Якщо таке гарне це небо, то яким гарним буде Рай!

Коли блискавки розсікали небо, а від гуркоту грому здригалася земля, хлопцям ставало страшно і вони ховалися за мамою.

- Мамо, як страшно!

А вона:

- Який сильний Бог! Хто може противитися йому? Ніколи не грішіть.

«Я думала, що ти не хочеш пити!»

Івасику було чотири роки. Одного дня він повертався з поля, де допомагав Йосифу, старшому братові.

Було гаряче. Обидва спітніли, в обох пересохло в горлі. Наблизившись до дому, побігли до матері:

- Мамо! Як хочеться пити! Дай води!

Маргарита витягнула з криниці відро свіжої води і дала пити Йосифові. Івасик відчув заздрість: чому спочатку Йосиф?

Маргарита дала також і йому. А він, нахмурений, відвернувся. Мама Маргарита не хотіла, щоб її сини були заздрісними, тому й відійшла з відром.

- Мамо...

- Що там, Івасику?

- Дайте і мені води...

- Я думала, що ти не хотів пити.

- Мамо, пробачте...

- О, так краще, Івасику.

І він також напився холодної води.

«Не кажи цих слів!»

Івасик і Йосиф мали старшого зведеного по батькові брата - Антона. Вони завжди з ним сперечалися.

Одного вечора всі троє, разом із матір'ю, стояли на колінах і молилися. Маргарита проводила молитву «Отче наш», але, дійшовши до слів «прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим», перервала їх і звернулася до Антона:

- А ти не кажи слів «прости нам провини наші».

- Але як це? Та вони ж в молитві «Отче наш»!

- Тобі не слід їх промовляти.

- А що маю казати?

- Кажі те, що хочеш, але не ці слова.

- Чому?

- Тому, що ти не хочеш прощати твоїм братам, сердишся на них.

Антон схилив голову, подумав хвилину і:

Мамо, - сказав, зітхнувши, - я винен... прости мені.

«Я б задушила вас своїми руками!»

Одної неділі всі разом йшли на Службу Божу. По дорозі зустріли старшого чоловіка з деякими парубками. Він непристойно висловлювався, а ті собі реготали. Мама Маргарита взяла за руки своїх дітей і, пройшовши повз того чоловіка, з огидою закричала:

Ви були б задоволені, коли б ваші діти чули такі слова? А що! - злісно відповів чоловік. - Трохи радості не завадить...

- Але хіба є добрими ті речі, що говорите? То чому ж це кажете?

- Яка делікатність! Ви надокучлива жінка, Маргарито! Та ж усі так говорять...

- Якщо навіть це правда, то що? Ви хочете йти до пекла, тому що всі інші туди йдуть?

Той непристойно засміявся. А за ним і парубчаки. Маргарита запротестувала:
- Соромтеся! - закричала. - У вашому віці, з сивиною на голові, бешкетувати з молоддю! Ні стиду, ні сорому у вас! Ганьба!

І швидко повернула в сторону церкви. На першому повороті зупинилася. Пильно подивилась в очі кожного сина.

- Ви знаєте, як я люблю вас, - сказала спокійно і серйозно. - Але, якби ви мали стати такими лихими, як той старий, я воліла б, щоб Бог зараз же послав вам смерть. І думаю, що навіть задушила б вас своїми руками.

«Це великий день для тебе!»

Івасикові вже було майже одинадцять років. У той час у такому віці йшли до першого Святого Причастя. Мама Маргарита приготувала його до цього великого дня.

Три рази вела його до Сповіді й навчала:

- Слухай, Івасику. Бог дасть тобі великий дар, а ти добре приготуйся, сповідайся добре, не затаюй нічого, жалуй за всі гріхи, обіцяй Ісусові стати кращим.

Вранці, перед прийняттям першого Святого Причастя, не дозволила йому ні з ким розмовляти, пішла з ним до церкви, з ним підготувалась до Причастя, з ним подякувала Богові за такий великий дар.

Повернувшись додому, не дозволила йому нічого робити. Вона хотіла, щоб він увесь час був зосередженим. Потім поклікала його до себе, разом сіли і вона з любов'ю та спокоєм промовила до нього:

- Івасику, це великий день для тебе. Бог увійшов у твоє серце. Обіцяй йому робити все, що зможеш, щоб він допоміг тобі залишатися добрим аж до смерті. Часто приймай Святе Причастя, завжди добре сповідайся. Будь слухняний, радо ходи на заняття з катехизму, будь уважний на проповідях. Але, через любов до Господа, завжди тікай, як від пошесті, від тих, хто веде погані розмови.

Через багато років Івасик у своїх спогадах напише: «Я старався практикувати поради моєї доброї матері; і мені здається, що з того дня моя поведінка стала кращою»

Мама Маргарита - найкраща
дорадниця Івана

4. АКРОБАТ І ЖОНГЛЕР

Івасик мав дуже жваву та допитливу вдачу. Він був спритний, гнучкий. Одного дня він повертається додому раніше, ніж звичайно, а з його обличчя текла кров. Йому було п'ять років - вік цікавих і довгих спільних забав. Гралися у «шаблі», і його супротивник випадково вдарив його в обличчя. Засмучена мати обмила та перев'язала рану.

Івасику, ти щодня щось виробляєш... Не ходи вже більше з тими хлопцями. Бачиш, вони лихі.

Мамо, я йду з ними, тому що коли я з ними, то вони не б'ються та не говорять про погані речі.

- Так, але більше не йди до них.

- Мамо...

- Зрозумів?

- Так. Лише, щоб зробити вам приємність. - І, з благальним поглядом: - Мамо, коли я з ними, вони добре поведуться...

Їхні очі зустрілися.

- Ну, йди, вже йди. - сказала мама Маргарита і погладила його по голові.

Неподалік Беккі знаходилася лука

У десять років Івасик просив у мами дозволу піти на ярмарок до сусіднього села. Він хотів навчитися трюків акробатів і жонглерів. Усі ходили на ці ярмарки.

Мама Маргарита добре знала сина і дозволила йому.

Ти знаєш, що я не маю грошей; тому навіть не проси.

- Про гроші я подбаю сам, мамо!

Жонглери, акробати, витівники, клоуни дивували народ, що зібрався на площі. Селяни спостерігали за всім з відкритим ротом. Івасик, щоб бути в першому ряді, платив дві монети. Пильно придивлявся до вправних рухів жонглерів. Повернувшись додому, він тренував ноги та руки, щоб навчитися робити так само, як вони. Якщо помилявся, то починав спочатку.

Недалеко від Беккі знаходилася одна лука, обсажена фруктовими деревами: ідеальне місце для акробатичних виступів та жонглювання.

У неділю там збиралися люди. Вони стали довкола Івасика, який показував свої вміння.

Він стелив на траві покривало для високого сальто, клав на стільчик «торбу чудес», до двох дерев прив'язував канат для виконання акробатичних трюків. Людям подобався цей кучерявий хлопець з дзвінким голосом і даром чарувати.

Ось він підскакував на канаті, запихав одну руку в кишеню. І що з неї витягав? Живого кролика? Ні, вервечку. Якщо хотіли бачити продовження, то мусили заплатити: відмовити десяток вервечки. Але й цього не вистачало.

- А тепер повторю вам проповідь отця-пароха з Муріальдо, - казав Івасик.

Дехто підсміювався, вдавав, що ніби йшов собі геть, але цікавість все ж таки стримувала їх. Майже всі повторювали молитву вголос, а проповідь слухали тільки одним вухом.

Потім показ продовжувався. Івасик, ніби це було щось дуже буденне, ковтав монету і знаходив її у носі чи роті когось з селян, які не розуміли сенсу трюку. Брав когутика, скручував йому шию, але зразу ж «воскрешав» його, і той з радості співав. «Помножував» яйця в кошику на очах у приголомшених господинь, відкривав кишеню свого піджака і з неї вилітали чотири голуби. Робив «колесо», швидко крутився, ходив на руках і ногах. Було гарно.

Виходив на канат, танцював на ньому, звисав з нього тільки на одній нозі, падав на землю, як кіт, без жодного страху. Люди були в захопленні. Івасик розважав їх і чинив добро. У 10 років він організовував розваги для людей на прославу Бога.

Стовп з нагородами

Минули роки. Іванові Боско вже було 16 років. Він, бідний учень, пізно пішов до школи і мав потребу у всьому. Але якось давав собі раду, маючи великий потенціал талантів та Божих обдарувань. Ось як він заробив собі 20 франків, ковбасу та хустину.

У сусідньому селі Монтафія відбувалось свято. Там поставили стовп з нагородами: високий, змащений милом та жиром. Парубки із села розглядали колесо, що знаходилося на вершечку стовпа, - з нього звисали різні нагороди. Потерши руки та стиснувши зуби, піднімаються до самого верху. Знесилені, спускаються на землю, так і не досягнувши цілі.

Іван уважно придивлявся, бо хотів зрозуміти, чому ж ті парубки не змогли досягти до самого верху. Здається, що зрозумів. Коли вже всі спробували, пробував також і він.

Він почав спокійно і поволі. Ще кілька метрів, сильно обняв стовп ногами та руками і відпочивав. Потім продовжував підніматися.

Люди, дивлячись на такий маневр, висміювали його. Коли ж піднявся вище за інших, усі замовкли. Іван однією рукою торкнувся колеса. Нагороди належали йому. Люди плескали. Іван зняв мішечок із двадцятьма франками, ковбасу і хустину, а решту залишив для інших конкурсантів.

Неможливе притягувало цього хлопця. Йому подобалося працювати в неможливих умовах.

Чотирикратна перемога над акробатом

У вісімнадцять років Іван був студентом в К'єрі. Там, разом із приятелями, він створив гурток, який назвав «Товариство веселості».

Одного разу в місті сталося щось незвичайне. Прийшов один акробат і в неділю, коли саме відправлялося в церкві, показував свої здібності. Навіть добрі хлопці з «Товариства веселості» не йшли до церкви, а залишалися на площі. Іван їм за це докоряє, а вони йому: «Чому ти не змагаєшся з ним?» Тоді він кинув виклик тому акробатові. Цей радо прийняв його. Призначився день і ставка. Іван не мав грошей, але його приятелі мали. Винагорода - двадцять франків. Змагання почалося з бігу. Акробат стартував, як стріла, і випередив Івана на декілька метрів. Але цей наздогнав його і перемагає. На половині дороги акробат здався.

А тепер позмагаємось у стрибку, - казав йому. - Я ставлю сорок франків і навіть більше, якщо хочеш!

Виклик прийнявся. Акробат вибрав місце: стрибок виконується навпроти поруччя одного містка. Він стрибнув перший - аж до самого поруччя. Далі стрибнути було неможливо. Іван міг тільки зрівнятися з ним, але не перемогти його. Подумав хвилину.

Розігнався, перестрибнув, як його суперник, схопився руками за поруччя і перекинувся через нього, виконавши досить небезпечний трюк.

Третє змагання. Ставка збільшилась у чотири рази - вісімдесят франків. Танець з паличкою. Іван взяв паличку, на один кінець навісив капелюх, а інший поставив на долоню. Потім перемістив палицю на кінець мізинчика, на кінці інших пальців, на щиколотки, на лікоть, на плече, на щок. Потім покрутив її навколо носа і повернув на долоню.

- Не час програвати, - сказав акробат. - Це я люблю робити найбільше. - Взяв палицю і спритно перемістив її аж до щок. Але далі вона торкнулася довгого носа акробата та впала. Страшне приниження для нього.

- Я маю ще сто франків, - сказав акробат, - і їх виграє той, хто поставить свої ноги найближче до вершини он того дерева!

Вибране дерево - тонкий та стрункий в'яз. Іван також і цього разу прийняв виклик. Акробат першим виліз на дерево і став ногами так високо, що дерево здавалося ось, ось зламається. Дістатися вище вже було неможливо. Іван досягнув тієї висоти, до якої сягнув акробат, а потім, вхопившись руками за дерево, підніс ноги майже на метр вище від нього. Захоплення! Перемога! Але перемога була без гордості. Іван віддав гроші акробатові - за умови, що той пригостить обідом його і товаришів. Акробат радо погодився, витративши лише двадцять п'ять франків, а пізніше отримав решту, тобто двісті п'ятнадцять.

Вина змушувала його також прийняти ще одну умову: більше не виступати під час богослужінь.

5. «Я ПОВИНЕН ВЧИТИСЯ!»

- Іване, ти станеш кимось...

На такі слова Іван усміхався, але не виявляв своїх мрій.

Сподіваюсь, - відповідав. І схилив голову над книжкою, яку читав: це був шкільний підручник. Він сидів на луці й одним оком читав, а іншим дивився, щоб корова не зайшла на чужу луку.

Іван не був такий, як інші хлопці. Він ходив до школи, але водночас працював, щоб допомогти бідній матері. Його товариші знали про це.

Та все ж таки він був хорошим хлопцем. З ним було дуже цікаво та весело бавитися. Але він так мало бавився, і все - через ті книжки. Товариші запрошували його:

- Іване, ходи бавитися!

- Не можу.

- Ходи...

- Ні.

- Ти повинен бавитися з нами! - повторяли йому й оточували майже розгнівані. - Або будеш бавитися з нами, або тебе поб'ємо.

- Бийте, бийте...-відповідав він,- але я не буду бавитися.

-Чому?

- Тому що я повинен вчитися, щоб стати священиком.

Така відповідь їх дивувала Іван - священик? Ні! І відходили від нього. А один, жартуючи, казав:

- Слухай, ми будемо дивитися за твоя коровою, а ти вчися, вчися!

«Нехай Іван бере мотику!»

А як зробити так, щоб продовжувати навчання?

Одного вечора мама Маргарита звернулася до найстаршого свого сина, Антона

Антоне, я хотіла б, щоб Іван вчився. Що ти про це думаєш?

Вчитися? Навіщо? - бурмотить Антон.

Послухай, він має бажання і здібності, а трохи навчання ніколи не зашкодить.

- Яке там навчання! Нехай бере мотику, нехай працює так, як я!

Антон мав впертий, грубий, заздрісний характер. Для нього була цінною лише праця на полі. Про інше з ним неможливо було говорити. Цього також він вимагав від усіх. Іван не може переконати свого брата.

Іван мусить покинути свою родину

Лютий 1828 року Іванові йшло тринадцять років. Антон злився і нічого не хотів чути про його навчання.

Мати Маргарита зібрала в один клунок одяг і книжки Івана, зачепила його до плечей і відпровадила сина з хати. Землю покривав сніг.

- Іди до родини Моля, Іване, — сказала йому вона. - Там, в Монкукко добрі люди. Вони дадуть тобі роботу.

Мама Маргарита попрощалася з ним:

- Сміливо, Івасю! Рушай в дорогу.

Треба було йти. Мати поцілувала його на прощання, і він пішов. Вона проводжала його поглядом, сповненим сліз. А вдалині звивалася дорога, вкрита білим снігом.

Уже під вечір Іван прийшов на хутір Моля. Зустрів там дядька, господаря хутора.

- Гей, хлопче! Ти куди?

- Шукаю господаря, в якого хотів би працювати...

- Добре, працюй! Бувай...

Іван розумів, що той насміхався з нього. Схиливши голову, трохи подумав. Потім вийшов на тік хутора. Родина Моля приготувляла лозу на виноград.

- Чого тобі, хлопче?

- Я шукаю Луїджі Моля.

- Це я.

Мене прислала моя мама, щоб я служив у вас пастухом, працював у стайні.

- Але навіщо вона посилає тебе ще такого малого? І хто твоя мати?

- Маргарита Боско. Мій брат Антон погано зі мною поводить, б'є мене; отож мама сказала мені: «Бери ці речі та йди шукати роботу, як пастух. Якщо нічого не знайдеш, йди на хутір Моля, між Монкукко та Момбелло. Поговори з господарем і скажи, що тебе прислала я».

- Бідолаха... Ми не беремо пастухів аж до кінця березня. Потерпи трохи, повертайся додому.

- Змилосердьтеся, прийміть мене навіть без платні... — благав Івась та заходиться плачем. - Я не піду від вас. Сяду ось тут на землі і нікуди не піду.

Пані Доротей, жінка господаря, була зворушена:

- Візьми його, Луїджі. Нехай побуде у нас декілька днів. Він так страждає.

Його прийняли всього на декілька днів.

Він відразу ж приступив до роботи, - працював аж поки не настав час йти спати.

Коли він йшов на поле, то однією рукою тримав на плечі знаряддя праці, а іншою тримав відкриту книжку. Навіть, коли вів волів, що тягнули плуг, не покидав книжки.

Одного дня господар спитав його:

- Іване, чому ти так любиш книжки?

- Тому що хочу стати священиком.

Він не відмовився від своєї мрії, бо він колись стане священиком. Але коли і як?

Вже майже два роки працював на хуторі Моля, і всі полюбили його.

Мама Маргарита забрала його додому: здається, Антон вже менше опирався його навчанню.

Іван шукає роботи на хуторі Моля

6. ДОБРИЙ УЧИТЕЛЬ

У містечку Буттільєрі проповідувалися «місії». Цей 1829 рік був роком надзвичайного ювілею. Люди зі сусідніх сіл сходилися, щоб почути Боже слово. Іван - один із найстаранніших.

Настав вечір. Люди верталися маленькими групами з Буттільєрі додому. Один літній священник простував зі своєю групою. Це був отець Йосиф Кальосо, помічник пароха Муріальдо. Через похилий вік він був змушений відмовитися від своєї парафії. Він помітив того кучерявого та задуманого хлопця і запитав його:

- Ти щось зрозумів з проповідей?

- Все!

- Все? Бачиш ці чотири копійки? Якщо скажеш декілька слів з проповіді, то вони будуть твої.

- Хочете, щоб я сказав вам щось з першої чи з другої проповіді?

- З першої.

Іван спокійно назвав заголовок, три пункти, вступ. Потім повторив майже цілу проповідь. Він говорив приблизно півгодини.

Старий священник здивувався: цей хлопець і справді незвичайний!

- Розкажи мені трохи про себе: як тебе звати? Хто твої батьки?

- Мене звати Іван Боско. Моя мати називається Маргарита, а батько помер, коли я був малий.

- Ти вивчав граматику?

- А що це таке?

- Гм, гм ... - усміхнувся той священник. - Чи хотів би ти вчитися?

- Так, дуже! Але мій брат Антон...

-Що?

- ... не хоче, щоб я вчився. Каже, що то марна трата часу. Але якби я міг ходити до школи, то вчився б і не витрачав би часу.

Отець Кальосо здивувався.

- Чому ти хочеш вчитися?

Іван стишив голос: - Я хочу стати священником, щоб займатися хлопцями. Вони не є лихі, але ніхто про них не дбає.

Іван здобув серце того священника.

Молодець! - сказав отець Кальосо. - Я подумаю про це. Скажи твоїй матері, щоб прийшла до мене.

Мама Маргарита пішла до отця Кальосо. Вона була згідна, що Іван повинен служити Богові. Отець Кальосо буде вчити Івана.

Іванові вже йшло чотирнадцять років. До Різдва він вивчив італійську граматику, після Великодня почав перекладати з латини.

Якщо будеш так учитися, - сказав, усміхаючись, отець Кальосо, - То невдовзі вивчиш усе!

Іван ще ніколи не був такий радий.

Але Бог ніколи не встеляє тільки трояндами дороги своїх вибраних.

Антон протистояв

Антон дуже сердився.

Навіщо в нашій хаті латина?! Геть з латиною! Потрібно працювати, працювати! - кричав він одного вечора.

Антоне, - відізвався мама Маргарита, - зараз праця Івана в полі не є такою необхідною...

Що? - скрикнув Антон. - Досить вже тієї науки! Треба з цим покінчити. Той панич задурно їсть хліб. Чи я колись читав усі ті книжки? А все-таки став великим та сильним.

Великий і сильний - це його портрет. Іван хитрував, наважився відповісти:

- Ось, наш осел ще сильніший від тебе, хоч теж ніколи не ходив до школи!

Антон ще більше розлютився... але Іван утік.

Час від часу отець Кальосо казав йому:

- Не турбуйся про своє майбутнє, Іване. Доки я житиму, піклуватимуся про тебе, допомагатиму тобі. А коли помру, то подбаю про тебе.

Але ввечері, коли Іван повернувся додому, Антон знову зачепив його. Іван розповів про це отцю Кальосо.

- Якщо такі справи, іди додому, візьми свій одяг і приходь жити до мене. Будеш глибше вивчати різні предмети, а потім я платитиму за твоє навчання в семінарії. Я також хочу, щоб ти став священиком.

Іван усіма силами поринув у навчання. Учитель здивований його успіхами. І він почав відчувати ще до того часу незнайому йому радість і щастя, тобто радість і щастя «духовного життя».

Отець Йосиф Кальосо вчив Івана Боско

Ключ до грошей

Одного дня отець Кальосо послав Івана з листом до свого родича.

Щойно він зайшов до хати, як за ним прибів один чоловік:

- Іване, біжи! Тебе кличе отець Кальосо. Він вмирає...

- Отець Кальосо?

Іван побіг стрімголов. Отець Кальосо лежав у ліжку. У нього був інфаркт серця... Він ще впізнав Івана, але вже не міг говорити. Лише довго дивився на нього.

У Івана неначе розірвалося серце.

Добрый отець тремтячою рукою витягнув якийсь ключ, подав його Івасикові і за допомогою жестів намагався пояснити, що все те, що було у шухляді, було для нього на навчання.

Через два дні він помер. Прийшли родичі, які ще ніколи не були в цьому домі.

Мертвий лежав на ліжку. Івасик молився біля нього. А в сусідній кімнаті сперечалися спадкоємці.

Гроші - його, - казав один голос.

Перепрошую. Але ж спадкоємець - я, його племінник. Закон на моєму боці.

Але перед смертю він дав ключ хлопцеві і вказав, що він має бути спадкоємцем. Часто казав йому: «Іване, якщо я помру, то подбаю про тебе».

Яке це має значення? Тоді що, геть документи!

Іван чув усе це. З жалем поглянув на обличчя мертвого отця та пішов до тієї кімнати.

Не хочу йти до пекла через якісь гроші. Я не візьму їх.

Ось вам ключ.

Спадкоємець взяв ключ, а Іван повернувся додому.

Отець Кафассо дав Іванові ключ
до шухляди з грішми

«Комірчина під сходами? Дуже добре!»

Кастельнуово — найбільше село у цій околиці (сьогодні його називають Кастельнуово Дон Боско). Івану вже йшов п'ятнадцятий рік, і мама Маргарита вирішила послати його вчитися до середньої школи в цьому селі.

Чотири рази на день Іван проходив відстань між Беккі та Кастельнуово. Щоб заощадити, як тільки виходив за межі села, він скидав черевики та йшов босоніж.

Взимку дорога була погана, лютував холод. Важко було для Івана. Тому мама Маргарита прийняла нове рішення: влаштувати Івана в Кастельнуово. Вона знайшла йому комірчину у домі одного кравця, місце під сходами, звільнене від різноманітного начиння.

- Ось твоє помешкання, Іване, - промовив кравець. - Подобається?

- Дуже! - вигукнув Іван.

- Раз на тиждень відвідуватиму тебе і щоразу приноситиму тобі хліба, щоб вистачило на цілий тиждень, - сказала мати.

Прощаючись з Іваном, доручила його іншій Матері:

- Молися до Пресвятої Богородиці, Іване!

«Залишився вірним своєму ідеалові!»

Закінчився шкільний рік, і мама Маргарита хотіла знайти для нього кращу школу.

- Підеш вчитися до міста, в К'ері, - сказала до нього.

- Добре, мамо! Але також потрібно, щоб і я щось заробив на майбутні витрати. Якщо ви згодні, то я піду з торбиною по селі, зайду в кожну хату, щоб попросити допомоги?

З листопада 1831 року: Іван вирушив пішки до К'ері, несучи з собою сир, пшеницю, кукурудзу. Все це він виміняє, щоб мати книжки та гроші і щоб заплатити за школу. Він мріяв про священство, працю з молоддю та Бога.

Місто К'рі

7. ПЕРШИЙ У КЛАСІ

Пані Лучія Матта, господиня хати у К'єрі, де жив Іван, мала сина, що не любив вчитися. Він ніяк не міг терпіти школи.

Іван допомагав йому, маленькими послугами здобув його прихильність і посприяв формуванню сильного характеру свого товариша.

Через шість місяців пані Лучія побачила такий поступ у навчанні й поведінці свого сина, що віддячилася Іванові, звільнивши його від оплати за житло. Яке щастя!

Його пам'ять творила чудеса

Іван вчився дуже старанно. Його вік не відповідав класові, до якого ходив. З нього сміялися. Але через два місяці вчителі перевели його до старшого класу, а через наступні три місяці допустили його до ще старшого класу. Отож, за один рік він закінчив два класи.

Його пам'ять творила чудеса. Коли прийшов до нового класу, вчитель Чіма прийняв його сарказмом:

- Ти - або осел, або великий геній.

- Щось середнє, пане вчителю, - Іван покірно відповів. - Я лише прагну якнайкраще виконувати свої обов'язки.

Дивовижний епізод.

Одного дня вчитель Чіма почав пояснювати життєпис Аджезілая, написаний Корнелієм Непоте. Іван шукав книжку, але не знаходив її: напевне, забув вдома. Що ж робити? Щоб приховати те, що забув книжку, Іван відкрив іншу, що лежала на парті. Хоча він сконцентровував свою увагу на тому, що говорив вчитель, все ж його руки нервово перегортали листки.

Лукаві товариші помітили це. Один почав підсміхатися, другий покашлювати, третій підморгувати четвертому, показуючи на Івана.

- Що сталося? - суворо запитав вчитель.

Іван майже завмер. Усі дивилися на нього. Коли Іван не читав, учитель закричав:

- Боско! Читай те, що ми шойно читали, переклади та поясни.

Іван встав, вдавав, що читав, перекладав, подавав деякі пояснення учителя. Все бездоганно.

Гучні оплески. Здивовані товариші стали на ноги та аплодували Іванові. Приголомшений такою поведінкою, вчитель Чіма розлютився. Це вперше на його уроках сталася така метушня. Він схопив Івана лівою рукою, а правою замахнувся, щоб дати йому ляпаса, але це йому не вдалося, бо Іван відхилив голову.

Вчитель взяв в руки Іванову книжку і, розлючено дивлячись на учнів, запитав:

- Можна дізнатися, що відбувається?

- Боско тримав у руках іншу книжку, - насмілювався промовити один учень, - але читав і пояснював так, ніби мав книжку Корнелія Непоте.

Учитель оглянув Іванову книжку, перегорнув сторінки, дивився на Івана і не міг повірити своїм очам. Тоді попросив його ще раз повторити два періоди життя Корнелія Непоте, а потім пояснити. І дійсно, не було жодного обману. І сказав:

- Пробачаю тобі, що забув книжку. Тобі пощастило Боско, маєш великий дар, тож вживай його на добро.

Клуб одностудентів

З того дня багато учнів просили Івана допомогти їм у навчанні, навіть студенти з вищих класів зверталися до нього. Він радо всім допомагав. Ночами читав книжки. Тим, що дивувалися з цього, відповідав: «Моя мати навчила мене мало спати».

Іван заснував у К'єрі дивний клуб товаришів, що мав оригінальну назву: «Товариство веселості». Це товариство мало свій статут, свої правила: їх було не багато - щоб було легко пам'ятати і дотримуватися. Там було тільки дві статті, прості та зрозумілі. Перша: «Кожен член «Товариства веселості» повинен уникати розмов і вчинків, які не відповідають поставі справжнього доброго християнина». Друга: «Точність у виконанні шкільних та релігійних обов'язків».

Члени товариства ходили до церкви отців Єзуїтів на релігійне навчання і щотижня збиралися в хаті одного з його членів.

Крім справжніх членів, до «Товариства веселості» також належали приятелі дійсних

членів. В усі святкові дні вони збиралися з Іваном, що повторював для них свої найкращі трюки, організовував забави, прогулянки та різноманітні подорожі. Він став організатором, засновником. Вже від тепер молодь стала для нього справжньою пристрастю.

Одного разу Іван вирушив зі своїми друзями на прогулянку до Турина. Вийшли на пагорб Суперга і відвідали базиліку Пресвятої Богородиці. Іван вперше бачив Турин.

«Чернець? Чому б і ні?»

Закінчивши ліцей, Іван вирішив стати ченцем. Йому подобався святий Франциск Асизький.

Іван не приховував свого рішення, і про це дізнався парох з Кастельнуово.

- Що ж робить цей хлопець?! - вигукував він з обуренням.

- Не думає про свою матір, що віддає йому всі свої сили.

Казав так, бо, якби Іван став ченцем, не міг би допомагати мамі Маргариті в її старості й оддячитися за її численні жертви, зроблені задля нього.

Він пішов до мами Маргарити у Беккі та заохочував її переконати Івана, щоб він покинув думку іти в монастир:

- Ви не багаті, Маргарито, та й вже не молоді. Якщо ваш син піде до монастиря, то не зможе допомагати вам.

Це було правдою. Тоді Іван і справді більше не зможе допомагати їй. Мама Маргарита пішла до К'єрі. Прийшовши до сина, вона сказала до нього:

- Слухай добре, Івасику. Хочу, щоб ти добре подумав. Вирішиш один раз, йди своєю дорогою, не дивлячись ні на кого. Найважливіша річ - це спасіння твоєї душі. Отець-парох хотів би, щоб я відрадилася тобі від цієї думки, тому що в майбутньому потребувала б твоєї допомоги. Але я, Іване, кажу тобі: це - не моя справа, Бог є важливіший. Я нічого не хочу від тебе і нічого не очікую. Добре пам'ятай про це: я народилася бідною, живу бідно і хочу померти бідною. Якщо станеться таке, що ти розбагатієш, я ніколи не прийду відвідати тебе. Запам'ятай це, Іване.

- Сказавши це, мама Маргарита повернулася до Беккі.

Іван знав, що в Турині жив один молодий священик, його земляк, Йосиф Кафассо, якому тоді було 24 роки. Мила Богові душа. Він пішов до нього і виклав перед ним усі свої проблеми. Отець Кафассо, уважно вислухавши його, сказав:

- Вступай до семінарії. Спокійно вчися, а Бог подбає про тебе.

Це не порада, а наказ.

«Мама, яких на світі є мало...»

«Я завжди всього потребував», - так скаже колись отець Боско. Це правда. Для вступу до семінарії йому дарували все: парох подарував плащ, якийсь чоловік - рясу, якийсь командор - капелюха, якась жінка - черевики, інші - ще щось.

Найкращий подарунок дала мама Маргарита. Після обряду облечення вона кличе його до себе на розмову: «Іване, відтепер на тобі одяг семінарста. Але пам'ятай, що не ризи вшановуватимуть твій священицький стан, лиш твої чесноти. Якщо будеш сумніватися у своєму покликанні, заради Бога, Іване, не безчести цього одягу, а негайно зніми його. Волію мати за сина убогого селянина, ніж священика, що не виконує належно своїх обов'язків. Коли ти народився, я посвятила тебе Пресвятій Богородиці; коли ти почав навчання, я знову доручила тебе цій добрій Небесній Матері. Тепер прошу тебе повністю довіритись їй, бо вона є матір'ю, яких на світі є мало.

8. «НУ, ТИ ВЖЕ СВЯЩЕНИК!»

Іван пробув у семінарії шість років і був зразковим семінаристом, найкращим приятелем та надзвичайно веселим оптимістом. Він вправляв свій дух у терпеливості, а запальний характер - у стриманості, і був завжди готовий до будь-яких послуг: замітав, переносив шафи, направляв крісла, лавки, скрині, латав одяг, стриг волосся, ремонтував взуття... Був покірним слугою усіх, тому всі його любили.

Коли хтось сумнівався в чомусь, був сумний чи мав труднощі в навчанні, то знаходив у ньому радника та друга, репетитора та викладача із незрозумілих лекцій. Це він робив передусім для тих, кому було важко вчитися. Для них він писав короткий зміст, позичав свої книжки, за котрі часто дорого платив позашкільною працею і навіть готував проповіді для семінаристів, яких парохі запрошували проповідувати під час канікул, коли бачив, що ті мали труднощі написати їх.

Так згадували про Івана Боско його товариші зі семінарії. У школі він завжди отримував найкращі оцінки. Таке визнання семінарист Боско мав також протягом всіх шести років свого навчання в семінарії.

Незрівнянний панегірик

Під час канікул 1838 р. семінарист Іван Боско побував в Чінцано, в день храмового свята св. Рокко. На обіді у пароха було багато священників, але не було найбільш очікуваного проповідника, запрошеного виголосити на Вечірні панегірик в честь св. Рокко. Час йшов, тож отець парох все більше хвилювався.

Церква була повна людей, Вечірня закінчувалася, а проповідника все ще немає. Щоб допомогти бідному пароху, Іван пішов до священників і попросив одного за одним, щоб хтось замінив проповідника. Ніхто не погоджується.

Один священник, якого Іван настирливо припрошував, незадоволено сказав йому:

- Ти наївний. Імпровізувати панегірик в честь св. Рокко - це ж не склянку води випити. Йди, проповідуй сам.

Вражений у своїй гордості, Іван відповів:

- Я не відважувався сам, але тому, що всі відмовляються, я проповідуватиму.

У церкві співали довгу пісню, щоб проповідник мав час підготуватися. Іван пригадав собі все те, що читав про життя цього святого декілька років тому. Вийшов на казальницю і почав проповідь. Говорив просто і невимушено. Людям сподобалося. Усі радо вітали його:

- Ще ніхто ніколи не говорив такого гарного панегірика на честь св. Рокко, — казали вірні, виходячи з церкви.

«Ключник? Не розумію...»

Одного разу запросили Івана проповідувати на свято Різдва Пресвятої Богородиці. Він дуже старанно готувався, писав проповідь, вносив поправки, вивчав їх на пам'ять. Потім виголосив її. Зазвучали безкінечні вітання.

- Ваша проповідь про душі в чистилищі була чудовою! - сказав йому якийсь чоловік, якого всі вважали добрим знавцем літератури.

- Але я проповідував про Різдво Пресвятої Богородиці, - відповів семінарист Боско.

- О, а мені здавалося...

Іншого разу після проповіді спитав думки отця-пароха.

- Твоя проповідь, - відповів отець-парох, - була гарною, впорядкованою, добре виголошеною, мала багато думок зі Святого Письма

- А люди зрозуміли?

- Мало хто. Мій брат-священник, аптекар, я і можливо ще дехто.

- Та ж я говорив про такі прості речі...

- Тобі здається, що вони - прості, але для людей вони занадто високі. Ти цитуєш Святе Письмо, історію Церкви, твоя мова гарна та риторична... Прості люди цього не розуміють.

- То що ж ви мені порадите?

- Покинь вишуканість у мові, говори на діалекті; де тільки можливо, вживай просту мову. Замість глибоких роздумів подавай приклади, порівняння та анекдоти. Люди не розуміють богословської мови, а питання віри не є достатньо їм зрозумілими.

Семінарист Боско все зрозумів. Від цього часу, перш ніж виголошувати проповідь, він

читав її комусь менш освіченому. Якщо написане не було зрозумілим, то поправляв, спрощував, змінював.

Одного разу читав своїй мамі Маргариті проповідь про святого Петра. Називав його «Небесним Ключником». Мама Маргарита запитала його:

- Скажи мені, Іване, а «Ключник»? Не розумію. Де знаходиться це місто?

Тоді отець Боско зробив виправлення - замість «Небесний Ключник» написав «святий Петро».

Роздуми про священство

Закінчилось навчання в семінарії і прийшов час прощання. «Настоятелі любили мене, - напише він колись з тугою в серці, - і ставились до мене з прихильністю. Друзі мої були для мене щирими приятелями. Можна сказати, що я жив для них, а вони - для мене. Дуже болісною була моя розлука з тим середовищем, де я прожив шість років, де одержав виховання, знання, дух Церкви і відчув на собі усі знаки доброти та любові, які тільки можна бажати».

Диякон Боско думав тепер про своє священство. Він буде висвячений в Турині. Під час духовних вправ, які були приготуванням до священства, він записав в зошиті свої постанови.

«Священик не йде до неба, так як і до пекла один. Якщо чинить добро, то йде до неба з душами, спасеними ним, завдяки його доброму прикладу; якщо ж чинить зло, то став приводом для згіршення і піде до пекла разом із ним же загубленими душами.

Отож:

- Розумно використовувати час - лише на добро.

- Милосердя і лагідність святого Франциска Салезія повсякчас.

- Завжди буду приймати їжу, яку мені запропонують, аби тільки це не зашкодило моїй святості.

- Питиму вино, розведене водою, але тільки як ліки і тільки тоді, коли вимагатиме цього здоров'я.

- Праця - це сильна зброя проти ворогів душі, тому не буду спати щоночі більше, ніж п'ять годин. Під час дня, передусім після обіду, не буду відпочивати, хіба що лише у випадку хвороби».

Відтепер і назавжди - *отець Боско*

Івана Боско було висвячено на священика архієпископом Турина монсеньйором Франзоні 5 червня 1841 року. Відтепер і назавжди його називатимуть *отець Боско*. Товариші та знайомі чекали на нього в Кастельнуово, де вже досить давно не відправляв своєї першої Служби Божої нововисвячений священик. Але він хотів відправити свою першу Літургію в малій церковці в Турині, в більш спокійній атмосфері.

Через декілька днів було свято Пресвятої Євхаристії, і отець Боско виконав бажання своїх земляків. Поїхав в Кастельнуово, відправив там Службу Божу і разом з процесією ніс Святі Тайни. Ввечері повернувся до Беккі, дорогою своєї юності, разом зі своєю мамою. Нарешті мама Маргарита біля нього - висвячений син і зворушена до глибини душі мати.

- Іване, ти вже й священик. Відправляєш Службу Божу. Отож, тепер ти ближче до Ісуса Христа. Але пам'ятай, що служити Службу Божу означає починати терпіти. Не відчуєш цього зараз, але поволі побачиш, що твоя мама казала тобі правду. Я певна, що ти будеш молитися за мене щодня, - чи за живу, чи за мертву, - і цього мені досить. Відтепер думай тільки про спасіння душ і не турбуйся про мене.

Дивні материнські слова: «Служити Службу Божу означає починати терпіти».

9. ОРАТОРІЯ БЕЗ ПОСТІЙНОГО ЖИТЛА

Тепер, вже як священик, чим же займатиметься отець Боско? Йому зробили надзвичайні пропозиції. Одна багата родина пропонувала йому стати вихователем для її синів. Люди з села Муріальдо хотіли, щоб він став їхнім парохом. У Кастельнуово його запросили на посаду помічника пароха.

Отець Боско, натомість, хотів займатися хлопцями. Поїхав в Турин до отця Кафассо, свого вірного товариша, що викладав в одному монастирі для нововисвячених священників, готуючи їх до активної пастирської діяльності. Отець Кафассо пропонував також і йому повчитися тут декілька років. Отець Боско прислухався до його поради.

8 грудня - свято Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці. Отець Боско зайшов до ризниці церкви святого Франциска Асизького, щоб підготуватися до Літургії. Та в кутку побачив якогось хлопчину.

Паламар кликав його прислуговувати на Службі Божій.

- Ходи сюди, будеш прислуговувати!
- Я не вмію, - відповів хлопець.
- Ходи! - наполягав паламар. - Я хочу, щоб ти прислуговував отцю Боско.
- Та ж я не вмію, я ще ніколи не прислуговував...
- Осел! Тоді чого ти прийшов сюди, до ризниці? - І почав його бити. Хлопець виривався і тікає до дверей.

Отець Боско докоряв паламареві:

- Чому його б'єте? Що злого він вчинив?
- А яке вам до того діло?
- Мене це дуже цікавить, бо це мій приятель. Негайно закличете його, хочу поговорити з ним.

Хлопець підійшов весь тремтячий і заплаканий.

- Ти вже був на Службі Божій?- запитав отець Боско.

-Ні.

- То ходи зі мною. Потім скажу тобі щось таке гарне, що тобі сподобається.

Хлопець, киваючи головою, виявив свою згоду, і витер рукавом сльози з очей.

«Вмієш свистіти?»

Після Служби Божої отець Боско повів хлопця до однієї кімнатки біля ризниці й запитав його:

- Друже мій, як тебе звати?

- Варфоломій Гареллі.

- А звідки ти прийшов?

- З Асті.

- Чим ти займаєшся?

- Я - муляр.

- У тебе є батько?

- Ні, помер.

- А твоя мама?

- Також померла.

- Скільки ж тобі років?

- Шістнадцять.

- Вмієш читати та писати?

- Ні.

- А співати?

- Ні.

- Вмієш свистіти?

Хлопець усміхнувся.

- Скажи, чи ти вже приймав Святе Причастя?

- Ще ні.

- Ти вже сповідався?

- Так, коли був молодший.

- Ходиш на катехизацію?

- Не маю відваги.

- Чому?

- Тому що молодші від мене знають набагато більше, а я, вже дорослий, нічого не знаю.

- А якби я навчав тебе катехизму, ти приходив би?

- Так, із задоволенням.

- Тут, у цій кімнатці?

- Але щоб мене більше не били...

- Не бійся, ніхто більше не битиме тебе. Ти - мій приятель, і ніхто не чіпатиме тебе. Отож,

коли починаємо?

- Коли ви захочете.
- Вже сьогодні пополудні?
- Так.
- А може зараз?
- Також добре.

І отець Боско почав. Варфоломій Гареллі, сирота, неписьменний, став першим учнем і вихованцем отця Боско. На наступний тиждень хлопець знову прийшов, але вже не сам - привів з собою шістьох товаришів. Вони нічого не знали про Бога, але знайшли доброго апостола.

Маркіза, що носила волосяницю

Закінчивши три роки навчання у отця Кафассо, отець Боско мусив покинути школу, щоб більше допомагати своїм хлопцям. І так розпочав він своє сумне поневіряння.

Отець Кафассо дав йому таку раду:

- Збирайте свої речі та йдіть до притулку. Там зараз якраз потребують директора малого шпиталю святої Філомени. Разом з отцем Борелло будете працювати в тій установі, а за той час Бог вкаже вам, що маєте робити для ваших хлопців.

Шпиталь та притулок святої Філомени були засновані маркізою Борелльо (добра душа, але не дуже зговорлива). Маркіза була досить поважною особою в Турині. До її вітальні сходилися відомі люди: Бальзак, Кавур, Лямартін. Вона дозволила отцю Боско збирати своїх хлопців на малому дворіку.

У неділю зранку приходили хлопці, галасливі й нетерплячі. Запитували у тих, кого зустрічали по дорозі: «Де отець Боско? Де знаходиться Ораторія?».

Мешканці того спокійного місця сердилися: «Який отець Боско? Що то за Ораторія? Геть звідси, волоцюги!»

Прийшов отець Боско, і хлопці гучними окликами вітали його.

Його кімната була досить великою, щоб вмістити всіх.

Хлопці взяли її штурмом. Хто сідав на крісло, хто - на ліжко, хто - на землю, а хто - на підвіконник.

Один запалював вогонь, другий гасив; один замітав, другий смітив. Старші хлопці наводили лад. Отець Боско дивився та посміхався, лише просив, щоб нічого не нищили. Забави чергувалися з навчанням і молитвою.

Вісім місяців терпеливості, й годі вже...

Ставало чимраз більше невідгод. Бракувало церкви, тому треба було йти в інше місце на Службу Божу, не було приміщень, не було подвір'я. Отець Боско насмілювався просити про допомогу маркізу Борелльо. Вона дозволила створити з двох кімнат лікарні каплицю, яку отець і хлопці могли займати до серпня наступного року.

8 грудня 1844 року, у річницю зустрічі з Варфоломієм Гареллі, отець Боско урочисто відкрив «церкву». Падав сильний сніг, але усі хлопці приходили. Під час обряду отець Боско плакав з радості, не ховаючись від здивованих поглядів своїх хлопців. Потім у маленькій церкві, в кімнаті, кухні, коридорі, у вестибюлі протягом дня лунав легкий гомін радісних юначих голосів.

З часом до ігор та катехизму додалася ще й вечірня школа. Отець Боско та отець Борель стали у ній вчителями. Не було шкільних класів, але їх успішно замінили кімнати двох священиків.

Забави відбувалися на алеї, що відділяли заклади маркізи від установ отця Коттоленго. Отець Боско подбав про м'ячі, камінці, ходулі; також обіцяв хлопцям гойдалки, зал для гімнастики, співу та музики.

Маркіза терпляче спостерігала за всім цим протягом восьми місяців. Їй не подобалося бачити свій дім брудним, заповненим брудними хлопцями, що весь час бігали, кричали, зриваючи квіти з алеї.

Отець Боско мусив покинути це приміщення. Але куди ж іти?

Дві могили

Не дуже далеко від притулку маркізи знаходилося кладовище «Святого Петра в кайданах». Там була каплиця та непогана площа, що якраз підійшла б для забав. Отець Боско пішов до священика, який відповідав за кладовище, - отець Йосиф Тезіо - і просив дозволу збирати там своїх хлопців. Отець Тезіо радо дав свою згоду. Наступної неділі хлопці вже збиралися на тому місці.

Було це 25 травня. Прийшли туди, коли не було отця Тезіо. Хлопці лише бавилися, співали, бігали, як завжди.

З будинку вийшла прибиральниця дому отця Тезіо та накинулася на них з брутальною лайкою, - такою, яку тільки може вигадати цілком розлючена жінка.

Якась курка сиділа в кошику, коли один хлопець сполохав її; вона вилетіла, яйце впало на землю і розбилася. Це ще більше долило масла у вогонь.

«Разом з нею, - напише колись отець Боско, - сварила на хлопців її дочка, гавкав пес, нявкав кіт, хрипливо кричали налякані кури. Здавалося, що розпочалась європейська війна».

Отець Боско всіма силами старався втихомирити цю жінку, але на нього вилилася ціла бочка образ та дорікань.

- Якщо отець Тезіо не прожене вас звідси, то я знаю, як це зробити! - погрожувала вона. - А ви, отче Боско, чому не вгамовуєте цих волоцюг? Ось так ви їх виховуєте? Наступної неділі можете не приходити!»

- Шановна пані! - втихомирював її отець Боско. — Чи ви певні того, що будете тут на наступну неділю?

Потім він зібрав хлопців і пішов з ними до церкви. А та собі далі верещала. Отець Боско впівголоса сказав до хлопців: «Бідолаха! Каже нам більше не приходити сюди, а сама на наступну неділю вже буде лежати на кладовищі».

Тим часом повернувся отець Тезіо, і прибиральниця описала йому отця Боско та його хлопців як революціонерів і святотатців.

Отець Тезіо підійшов до отця Боско й твердо наказав:

- На наступну неділю можете не приходити сюди галасувати. Як ні, то звернися до вищих властей.

Отець Боско похитав головою:

- Бідний отець Тезіо! Він не знає, чи на наступну неділю ще буде живий!

Наступного дня, в понеділок, отець Тезіо написав скаргу до міської управи. Це був останній його лист. Кілька годин після того у нього стався серцевий напад, а в середу зранку він помер. Того ж таки тижня померла і його прибиральниця.

Наступної неділі 1 червня на дверях церкви «Святого Петра в кайданах» висіло оголошення: декретом міської управи отцю Боско заборонено збирати тут хлопців, а в разі непослуху йому загрожував арешт.

Прийшла зима

Але все ж таки міська рада, за дорученням єпископа, дала дозвіл отцю Боско вживати церковцю святого Мартина біля Муліні Дора. Таким чином, одної неділі отець Боско разом із хлопцями переніс туди свої знаряддя для забав та все необхідне. Отець Борель відправив Службу Божу в новій церкві; а одного разу почав проповідь такими словами: «Знайте, добрі хлопці, що якщо не пересаджувати капусти, то не буде з неї великого плоду. Так і з нашою Ораторією».

Але також тут отець Боско не міг залишитися на довший час. Секретар Муліні вірив у лихі поголоси мешканців, які виступали проти Ораторії і навіть дещо перебільшив сказане ними, він виклав все на папері та вислав свого листа до міської ради. Міська рада чемно, але невідкличною постановою просив отця Боско залишити це місце до 1 січня 1846 року.

Секретар Муліні після написання цього листа більше вже не міг писати інших листів: у нього почала сильно трястися права рука. А через три роки він помер. Його син залишився круглим сиротою; отець Боско прийняв його до своєї Ораторії і знайшов йому роботу... У святкові дні отець Боско збирав хлопців - то тут, то там, по церквах Турина або ж поза містом. Зранку хлопці сповідалися, брали участь у Службі Божій, а пополудні вивчали катехизм і забавлялися або йшли на прогулянку. Зима видалася дуже холодною, що перешкоджало хлопцям частіше виходити на прогулянки.

10. «ОТЕЦЬ БОСКО - БОЖЕВІЛЬНИЙ!»

Труднощі виглядали нездоланими. Деякі приятелі радили отцю Боско покинути все. Але він їх не слухав. Кількість хлопців щодня збільшувалася, і він ходив з ними по місту та з усіма говорив про них.

Невже його охопила якась манія?

Деякі священики, товариші з семінарії, приходили відвідати його.

- Слухай, ти компрометуєш священицьку гідність.

-Як?

- Ти своїми дивацтвами забавляєш шибеників. У Турині ніхто такого ніколи не бачив.

Отець Борель, котрий прихильний до отця Боско, дав йому таку пораду:

- Зачекаймо на більш сприятливий час. Розпустімо всіх хлопців, а залишимо лише двадцять з них, тих, яким найбільше потрібна допомога.

А отець Боско на це:

- Ніколи в світі!

- А де ти будеш збирати їх? - наполягав отець Борель.

- В Ораторії.

- А де ж та Ораторія?

- Я бачу її вже готовою. Бачу церкву, будинок, подвір'я для забав.

Отець Боско зупинив свій погляд на цьому уявному майбутньому, він вперто йшов до своєї мрії.

«Бідолаха! - думав отець Борель. - Він і справді божеволіє!»

Прощався з ним і відійшов зі сльозами на очах.

«Який же одяг вони будуть носити?»

Думка, що отець Боско збожеволів, швидко розповсюдилася. Деякі священики відвідали його і дали поради: він міг би робити добро в інший спосіб - проповідувати народові, бути помічником якогось пароха в місті, парохом у якомусь селі, віддатися справам маркізи Барольо. Отець Боско мовчки слухав їх.

- Не треба опиратися, - додав хтось. - Ви, отче, не можете робити неможливого. Здавалося, що навіть Боже Провидіння не признає ваших намірів.

- Боже Провидіння!..- скрикнув отець Боско. — О, ви помиляєтесь. Я ще можу продовжувати свою працю. Боже Провидіння послало мене до цих хлопців і я не відкину жодного з них. Я впевнений у тому, що Боже Провидіння дасть мені все те, що необхідно. І навіть засоби вже готові. Не хочуть дати мені в оренду приміщення? Я сам збудую його з допомогою Пресвятої Богородиці. Будемо мати великі будинки зі школами, спальнями, багато хлопців. Будемо мати різні майстерні, де навчатимуть ремесел, подвір'я, майданчики для забав, велику і гарну церкву з катехитами, професорами і численними священиками, що навчатимуть хлопців.

- Хочеш заснувати новий чин богопосвячених осіб? - запитують його.

- А чому б і ні?

- Який же одяг вони будуть носити?

- Усі в сорочках із заковченими рукавами, як мулярі!

Усі глумливо переглядаються й посміхаються.

- Можливо, я сказав щось дивне? - продовжував отець Боско. - Хіба не знаєте, що ходити в сорочці зі заковченими рукавами, означає бути убогим?

Усі ті священики прийшли до однієї думки: він і дійсно збожеволів.

«Швидко! До божевільні!»

Священики Турина стривожені, думали про те, як уникнути скандалу; також їм було шкода цього бідного священика. Тому вирішили завести його до божевільні.

Спершу замовили місце, а потім двоє священиків, друзі отця Боско, взяли відвезти його. Вони приїхали до нього в екіпажі і чемно просили поїхати з ними на прогулянку.

- Трохи свіжого повітря тобі, отче, не зашкодить. Ходи з нами. Тут на нас чекає екіпаж.

Проте отець Боско помітив якусь награність у їхній поведінці. Він не менш чемно прийняв запрошення. А ті двоє так само чемно просили, щоб він першим увійшов до екіпажу. Сама чемність.

- Ні! - чемно відповів отець Боско. - Це було б негарно з мого боку. Прошу вас увійти спершу.

Ті двоє, незадоволені, зайшли до екіпажу, а отець Боско швидко зачинив двері й закричав до візника:

- Швидко! До божевільні! Там на них чекають!

Візник знав, як і куди має їхати. Ворота божевільні вже були відкриті. Санітари, прибігши, відкрили двері екіпажу... і були здивовані! Їм було сказано, що привезуть одного священика, а тут - аж двоє, що протестували і кричали, що вони не були божевільні.

Санітари завели їх до кімнати на перший поверх. Вони знали, як поводитися з божевільними, тому й не слухали їх протестів. Нарешті прийшов отець-капелан і з'ясував непорозуміння. З того часу отця Боско залишили в спокої з його «божевіллям», тож він продовжував свою справу.

«Через п'ятнадцять днів забирайтеся звідси!»

Навесні 1846 року отець Боско знайшов луку, взяв її в оренду і привів туди своїх хлопців. Хлопці радо забавлялися. На звук барабану закінчували забави, збиралися групками по вісім, сідали на землю і слухали катехизацію. Отець Боско, стоячи на невеличкому пагорбі, викладав найстаршим і водночас наглядав за іншими групками.

Одної неділі тими місцями пройшов один поліцейський і з цікавістю та недовірою приглядався до тих чотириста чи навіть більше хлопців, що бавлялися на тій луці. На знак отця Боско відразу припинялися забави, крики, сміх і хлопці ставали по групах. Поліцейський кам'янів від здивування. «Якби той священик був генералом, він міг би боротися з найсильнішим військом на світі й переміг би», — подумав він.

Але та лука - це було ніщо в порівнянні з інститутами, школами, церквами, подвір'ями, про які мріяв отець Боско.

Одного дня прийшов лист від власника луки: «Хлопці постійно бігають по луці і витоптують траву аж до коріння. Ми, отче, даруємо вам несплачену оренду, але через п'ятнадцять днів ви повинні покинути нашу луку». Отець Боско пішов до власників, щоб переконати їх відмінити таке рішення. Але вони не хотіли й слухати.

5 квітня, Квітня неділя, останній день, коли їм можна було залишатися на тій луці. Завжди сумно переселятися.

Отець Боско зібрав хлопців, висповідав і повів на Службу Божу до церкви «Мадонна ді Кампанья» оо. Капуцинів. Потім з серцем, повним горя, говорив до них. Порівнював їх до пташок, гніздо яких викинули на землю, і просив їх помолитися до Пресвятої Богородиці, щоб приготувала їм постійне гніздо.

Пополудні хлопці повернулися на луку. Забавлялися і молилися.

Отець Боско сам на краю луки роздумував з гіркотою в серці. Його не розуміли, висміювали, він не мав навіть кілька метрів землі, де б міг збирати хлопців. Сльози текли по його обличчі.

«Радійте, хлопці! Ми знайшли місце!»

Та ось підійшов якийсь чоловік. Він називався Панкратій Соаве. Він заїкався, тому його важко зрозуміти. Чемно привітавшись, запитав:

- То правда, що ви шукаєте місце, щоб зробити лабораторію?

- Не лабораторію, — виправляв отець Боско, - а Ораторію.

- Ораторію чи лабораторію, не важливо, - продовжував Соаве. - Місце є, ходіть подивитесь.

Отець Боско пішов за ним, зустрівся з власником, паном Пінарді, та оглянув довгу повітку, що з одного боку опиралася до муру, а з другого закінчувалася на один метр від землі. Дах був знищений, не було підлоги. Може служити як склад або дровитня. Щоб увійти, отець Боско мусив схилити голову.

- Надто низька, - сказав до Пінарді. - Не підходить мені.

- Я полагоджу її, - каже Пінарді, - викопаю, зроблю сходи, підлогу. Все, як ви захочете. Я хочу, щоб тут була ваша лабораторія.

- Не лабораторія, пане, а Ораторія, — виправляє отець Боско. - Тобто мала церква, в якій

збираються хлопці.

- То ще краще! Знаєте? Я також співаю. Принесу два стільці: один для мене і один для моєї дружини. А в хаті маю лампу і поставлю її отут, як прикрасу. Добре! Ораторія!

- А скільки хочете за оренду?

- Триста лір на рік. Мені дають і більше, але я волію, щоб тут були саме ви і робили добро.

- Я дам вам триста двадцять, якщо додасте оту смугу землі для забав. Можу прийти наступної неділі?

- Згода! - закінчує Пінарді й простягає руку.

Отець Боско з радістю повертається до хлопців, збирає їх і голосно сповіщає:

- Радійте, хлопці! Ми знайшли Ораторію! Будемо мати церкву, ризницю, зали для навчання і місце, щоб забавлятися. У неділю підемо туди.

- Куди? - питають хлопці.

- Он туди, бачите? До повітки Пінарді! - і рукою вказує на це місце.

Пташки знайшли гніздо. І так багато дерев, листя, зелені, що простягаються аж до неба.

Отець Боско ремонтує з хлопцями повітку Пінарді

11. ДАХ НАД ГОЛОВОЮ

12 квітня, Великдень! Повітка Пінарді, яку відкрив отець Боско, перемінилася у каплицю Пінарді - довга, завдовжки п'ятнадцять метрів, а в ширину - цілих шість.

За вітарем стояли дві кімнатки для ризниці і комірчини. Перед каплицею було трохи луки, яка використовувалася для забав. Отець Боско думав, що на якийсь час цього вистачить. Літургія, катехизм, спів, молитви чергуватимуться з різними забавами та змаганнями, які вигадував отець Боско.

Як важко було відіслати їх додому

Ввечері отець Боско почувався знесиленим. Він попрощався зі своїми хлопцями ввечері після забав: «Ідіть, ідіть, вже вечоріє, вдома на вас чекають». Але хлопцям було тяжко відходити. Деякі старші хлопці приходили до нього, щоб порозмовляти. Потім четверо сильніших хлопців сплели свої руки, примусили його сідати на них і несли його, приспівуючи. Остання трудність отця Боско - це переконати хлопців вернутися додому. З тижня на тиждень Ораторія організовувалася все краще і краще. Поряд із навчанням катехизму починали також працювати вечірні школи та школа співу.

Ті, що покинули отця Боско, бачачи такий розвиток Ораторії, повернулися до нього. Перший - отець Борель. Отець Боско вибирав собі за співпрацівників також старших хлопців; якщо вони виявляли більше хисту й організаційних здібностей, то окремо навчав їх; так вони стали катехитами та учителями. Він також звертався до директорів шкіл, щоб висилали йому своїх кращих учнів старших класів, які могли б навчати катехизму.

Зникли також і простирадла

По неділях до Ораторії приходило шістсот хлопців. Але отець Боско зі смутком спостерігав за багатьма іншими, що жили дуже убого на вулицях, без будь-якого притулку, без місця, де б вони могли прихилити голову, без праці, покинуті напризволяще, морально здичавілі. Для таких не було достатньо недільної Ораторії. Потрібне було постійне приміщення, праця, дисципліна, глибше виховання.

Одного пізнього вечора отець Боско повертався додому (вулицею, що тепер називається Гарібальді). Враз бачив групу хлопців. Сповільнює хід, щоб оминати їх, але розуміє, що ті чекають на нього. Він відважно підійшов до них:

- Добрий вечір, друзі! Як ви?

- Дуже добре, отче-парох, — відповів один. - Нас мучила спрага і ми не маємо дрібних. Заплатіть нам за «квартиру» вина.

- Добре. Але вас є багато, тож заплачу вам за дві. Я також хочу випити з вами.

- Звичайно, отче-парох! Які же ви добрі! Якби всі священики були такі!

Зайшли до готельного бару, що знаходився поблизу, і отець Боско замовив вино. Пили, весело розмовляли, жартували, слухали добрих порад отця Боско.

Коли келихи спорожніли, отець Боско промовив до хлопців, запрошуючи їх прийти в неділю до Ораторії. Прощаючись з ними, сказав:

- А тепер, хлопці, додому! Вже час спати!

- Додому? Та ж я не маю дому! - сказав один.

- Я також, - сказав другий.

- І я! - додав третій.

- То де ж ви спите? - запитав отець Боско.

- Де завгодно. У якійсь стайні у передмісті, в розваленій хаті. Коли маємо якісь гроші, то в спільній спальні.

- Ну, якщо так, то цієї ночі ходіть спати до мене, — закінчив отець Боско і вийшов разом з групою хлопців.

Прийшовши до Ораторії, відмовив з ними «Отче наш», «Богородице Діво», які вони вже майже забули; потім, піднявшись по драбині, вийшов на сінник, де було досить соломи. Він дав кожному простирадло і коц, просив бути тихо, бажав доброї ночі й задоволений пішов собі.

Зранку пішов будити своїх гостей, але не побачив ні хлопців, ні простирадл - вони зникли. Такий жарт повторився ще декілька раз з іншими злодюгами. Одного разу зникли не лише простирадла й коци, але також і солома.

Початок притулка

Одного вечора прийшов якийсь бідолаха, сирота без праці та житла, але душею - цю його доброту було видно вже з першого погляду.

Це сталося травневого вечора, коли на вулиці панувала сильна негода: несподівано хтось застукав в двері. Це один п'ятнадцятирічний хлопець, наскрізь промоклий до кісточок від зливи.

- Звідки ти?

- З Валенсії. Я муляр. Я шукаю працю. Я мав три ліри, але вже витратив їх, а ще нічого не встиг заробити...

- А тепер, де хочеш іти?

- Не знаю. Прийміть мене до себе...

І почав плакати. Отець Боско завагався.

- Якби я був впевнений, що ти не обкрадеш мене...

- Ні, отче. Я бідний, але ніколи не крав.

- То заходь, — сказав отець Боско.

Висушив його одяг, зігрів та дав поїсти. Потім вони кудись вийшли і повернулися з кількома цеглинами в руках. На ті цегли поставили дошки; отець Боско приніс матрац, простирадла і коц. І ось в кухні стояло готове ліжко.

Наступного дня хлопець все ще залишився. Отець Боско взяв його з собою і так вони разом пішли шукати працю. В кінці року в хаті отця Боско ночувало вже семеро хлопців. Невдовзі їх буде сотні тисяч.

Тої дощової ночі отець Боско започаткував свій перший притулок. А щоб той перший гість спав добре, він дав йому свій матрац. Той розгублений хлопчина, прийнятий вночі, мимоволі став засновником притулку.

12. МАТИ ДЛЯ П'ЯТИ СОТЕНЬ ХЛОПЦІВ

Одного дня отець Боско вернувся до Беккі з одним задумом. Його хлопці бачили в ньому свого батька, але він хотів дати їм також і маму: свою маму - Маргариту.

Вона спокійна та щаслива у своїй хаті. Має трохи поля, курей, корову і внуків, які є для неї радістю - це діти Йосифа.

- Мамо, ти б хотіла жити зі мною в Турині?

Отець Боско не обіцяє їй нічого доброго, лише працю та клопоти з ранку до вечора і тих своїх пустунів, яких любив, як своїх дітей.

- Якщо тобі здається, що так завгодно Богові, я готова йти з тобою, — відповідає мама Маргарита.

Бідні чужинці

Мати й син покинули Беккі, несучи в своїх руках: вона - кошик з білизною, а він - кілька книжок.

Дійшли пішки до Турина, знесилені й вкриті порохом. Недалеко від Ораторії зустрів їх один священник, приятель отця Боско.

- З Беккі, пішки?

- Так.

- Чому?

- Не маємо оцих, - і отець Боско тер великим пальцем по вказівному.

Той священник, зворушений, шукав по кишенях, але не мав з собою ні копійки, тож витягнув годинник і віддав його:

- Візьміть, отче Боско. Я маю ще один.

- Бачите, мамо? - сказав отець Боско, посміхаючись. - Ось доказ того, що Боже Провидіння дбає про нас. Отож, ходімо, покладаючись на нього.

На другий день той годинник вже було продано та поміняно на хліб.

Убогість не турбувала маму Маргариту.

Весільне придане

Мама Маргарита була практичною жінкою. Просила привезти з Беккі вина, кукурудзи, квасолі, пшениці. На перших порах продала частину поля і виноградини.

Казала привезти також її весільне придане, що вона пильно берегла аж до цього часу. Деякий свій одяг переробила на ризи та необхідне спорядження для церкви. Продала намисто, щоб купити прикраси для риз. Тепер обряди в каплиці Пінарді стали кращими і хлопцям було приємно.

Кілька років пізніше в Турині вибухла епідемія холери. Отець Боско запевняв своїх хлопців, що вони не захворіють, якщо будуть жити в Ласці Божій, і пішов разом з ними допомагати старшим хворим.

Деякі хворі не мали нічого: ні простирادل, ні коців, ні одягу. Тоді хлопці бігли до мами Маргарити, а вона віддавала все, що мала. Через кілька днів нічого не залишилося, лише білизна та одяг, які вживалися щодня. Та коли один хлопчина прибіг до мами Маргарити та розповів їй про те, що один бідний хворий лежав в агонії на ліжку без простирадла, вона стягнула зі столу останню скатертину і віддала її зі словами:

- Бери й біжи; тепер вже справді нічого не маємо.

Прибігли ще й інші, просячи ще. Що ж робити? Мама Маргарита побігла до каплиці Пінарді і збрала все церковне вбрання і віддала його для хворих. З гарного весільного приданого мами Маргарити не залишилося нічого.

Помічник на кухні

Одного дня до отця Боско прийшов граф Склопіс, щоб подивитись на Ораторію. Отець Боско супроводжав його навіть до кухні, де працювала мама Маргарита.

- Ось моя мама, - сказав отець Боско. - Вона й мама наших сиріт.

Граф щиро і шанобливо привітався з нею.

- Щоб заслужити собі на Небо, робимо все, що тільки можемо, - вибачилася мама Маргарита.

- Що ж ви готуєте для ваших дітей? - питав граф.
- Хліб і суп, суп і хліб.
- А що для отця Боско?
- Те саме.
- Надто мало. Приготуйте для нього щось краще.
- Краще? Уявіть собі: він їсть на обід і на вечерю те саме, що і його хлопці. Від неділі аж до четверга.
- А чому тільки до четверга? А що в п'ятницю і суботу?
- Тоді тільки їсть один раз, бо постить.
- І немає нікого, хто міг би допомагати вам?
- Так, є, звичайно маю дуже доброго помічника; але сьогодні він зайнятий.
- А хто ж він такий?
- Ось він, - сказала мама Маргарита, усміхаючись і вказуючи рукою на отця Боско.
- Вітаю вас, отче Боско! - з подивом вигукнув граф. - Я знав, що ви добрий вихователю та письменник, але не знав, що ви також розумієтеся на кухарстві!
- Бачили б ви його при роботі! - додала мама Маргарита. - Передусім, коли готує мамалигу!

«Подивіться на розп'яття!»

Отець Боско шанував свою матір і хотів, щоб також і хлопці її шанували. «Я сам, будучи тут директором, — говорив до них, - слухаюся моєї матері і відношусь до неї з повагою, також і ви повинні поводитися з нею так само».

Кожного року, в день іменин мами Маргарити, отець Боско збирав хлопців і йшов разом з ними, щоб привітати її. Вона спокійно сиділа, слухаючи їхні побажання та вірші, і з вдячністю приймала букет квітів. Потім дякувала їм, повторюючи щороку майже ті самі слова: «Дякую вам за все це, хоча я нічого не роблю для вас. Якщо отець Боско дозволив, то завтра приготую всім на одну страву більше».

Але хлопці були хлопцями: час від часу втирали такі щось. Мама Маргарита завжди терпляче прощала. Проте одного разу хлопці витоптали її город, бо бавилися «у війну», і вона йде до отця Боско поскаржитись.

- Як я можу працювати в цьому домі? Твої хлопці щодня бешкетують: кидають на землю вивішену білизну, одяг так зношують, що неможливо полатати, гублять хустинки, шкарпетки; ховають кухонні прибори так, що потім тяжко знайти. Я більше не можу. У Беккі я собі спокійно жила, пряла у своїй кімнатці! Думаю, що повернусь туди, щоб спокійно закінчити своє життя.

Отець Боско мовчки вислухав її, потім підніс руку і вказав на стіну. Мама Маргарита подивилася: там, на стіні, висіло розп'яття. Тоді її очі переповнювалися сльозами.

- Ти правий, ти правий! - сказала вона і повернулася до своєї праці.

«Будемо завжди разом!»

Одного ранку, на світанку, мама Маргарита важко захворіла на запалення легенів.

Хлопці Ораторії щиро молилися за неї.

- Бог знає, — сказала вона до свого сина, - як я люблю тебе... Сподіваюся, що в Небі любитиму тебе ще більше. Я спокійна, бо виконала свій обов'язок у всьому, що могла. Може, інколи здавалося, що я була суворою, але це був лише голос сумління, що наказував мені. Перекажи нашим дорогим хлопцям, що я радо працювала для них і любила їх, як мама.

- Іване, - шепотіла мама Маргарита, - прошу тебе про останню послугу. Йди і трохи відпочинь. Мій біль збільшується, коли бачу, що ти терпиш. Тут про мене попіклуються інші. Ти ж іди та молися за мене.

Отець Боско вийшов, стримуючи сльози.

- З Богом! - це були її останні слова.

Отретій годині ранку стукають у двері. Мама Маргарита відійшла до Неба.

Отець Боско разом з одним хлопцем пішов відправляти Службу Божу в церкві Богородиці Утішительки, в улюбленій святині своєї матері. Була вже п'ята година ранку. Раптом на нього зійшло натхнення: він потребував матері. Але ж тут, у святині, була мати - Пресвята Богородиця Утішителька, найкраща мати з усіх матерів.

«О Маріє Утішителько, - звернувся до неї, - тепер я і мої хлопці не маємо матері на землі. Відтепер більше, ніж колись, будь моєю та їхньою матір'ю». Це було 25 листопада 1856 року.

Через чотири роки отцю Боско снівся сон: він бачив усміхнену маму Маргариту біля церкви Богородиці Утішительки.

- Ви, мамо, тут? Чи ж ви не вмерли?

- Так, я померла, але продовжую жити.

- Ви щасливі?

- Дуже щаслива!

- Скажіть, чим насолоджуєтеся в Небі?

- Не можу сказати цього.

- Дайте мені, принаймні, хоч деяке уявлення про ваше щастя.

Мама Маргарита переобразилася, її лице сяяло сліпучим світлом. Вона співала ніжним і гармонійним голосом. Отець Боско захоплено слухав. Мама Маргарита сказала до нього:

- Чекаю на тебе! Ми завжди будемо разом!

І зникла...

Мама отця Боско, Маргарита, завжди допомагала йому в його праці серед молоді

13. «ВИ ВКРАЛИ МОЄ СЕРЦЕ!»

«Дорогі мої хлопці, — написав отець Боско в одній книжці, — я цілим серцем люблю вас усіх. Мені достатньо знати, що ви - молоді, щоб любити вас. Важко вам буде знайти того, хто в Ісусі Христі любив би вас більше від мене і більше від мене бажав би вам щастя».

Отець Боско лагодив їхній одяг, білизну, стриже їх. Якщо хтось хворів, то відвідував його; коли хтось був важко хворий, то перебував з ним вдень і вночі. Хлопці казали, що хотіли б померти в Ораторії, в присутності отця Боско.

Він любив усіх однаково, але кожен з них думав, що лише він був улюбленцем Отця.

Його кімната була завжди відкрита для тих, хто хотів поговорити з ним. Кожного він приймав з батьківською любов'ю, кожен міг відкрити йому своє серце. Хоча у нього було багато клопотів, він терпеливо і люб'язно вислуховував їх, деколи проходжувався з ними по кімнаті. Закінчивши розмову, вів їх до дверей, відчиняв їх, кажучи: «Приятелі назавжди!»

«Я голодний...»

Одного вечора, коли Ораторія була ще тільки лукою, до отця Боско прийшов один п'ятнадцятирічний хлопець. Він хотів би забавлятися з іншими, але не має відваги і сумно спостерігає за ними. Отець Боско підійшов до нього і запитував:

- Як тебе звати? Звідки ти? Чим займаєшся?

Хлопець не відповідав. Може, німий? Отець Боско поклав руку йому на плече і ще раз запитав:

- Що з тобою, мій дорогий? Тобі погано?

- Я голодний... — відповідає пошепки хлопець.

Отець Боско зараз же приніс йому щось поїсти. Той усе швиденько з'їв. Потім дивився отцю Боско прямо в очі і, відчуваючи його доброту, розповів про своє життя. Він був сідлярем, але господар вигнав його, бо не був дуже здібний, а іншого роботодавця собі малий ще не знайшов. Минулої ночі спав на сходах якоїсь церкви, протягом дня просив милостиню, але ніхто не змилосердився. Тоді хотів красти, але почувши крик хлопців, прийшов сюди.

Отець Боско взяв його за руку, дав вечерю і нічліг. На наступний день знайшов йому роботу.

«Я ніколи тебе не відкину! »

До Ораторії отець Боско приймав не лише сиріт, але також і хлопців з убогих родин, брав грошову допомогу лише від тих, які могли її дати. Він казав: «Це несправедливо, щоб той, хто має гроші, їв за гроші, які Боже Провидіння призначило для убогих».

Одного разу він бачив на подвір'ї дуже сумного хлопця.

- Що трапилось? - запитав його.

- Якби ви тільки знали! Мої батьки вже не можуть платити за мене, і адміністратор написав їм, що висилає мене додому.

- Ти приятель отця Боско?

- Аякже!

- Тоді все налагодиться. Напиши до твого батька, щоб не думав про плату, а в майбутньому нехай платить лише те, що зможе. Я зараз же порозмовляю з адміністратором.

Хлопець плакав з радості. Більше не покине отця Боско: буде вчитися і стане священиком-салезіянином.

Іншого разу якась мати, заклопотана тим, що не може платити пансіону за свого Чеккіно, просила адміністратора, щоб зачекав: за кілька тижнів продасть вино і заплатить все.

- Якщо не заплатите зараз, - відповів їй адміністратор, - я мушу відіслати вашого сина додому.

Хлопець йшов до школи дуже засмучений.

Після уроків шукав маму, знайшов її у гарному настрої.

- Мамо, ви вже не плачете?

- Ну, я вже не плачу, Чеккіно. І ти не сумуй, бо я ходила до отця Боско, а він сказав мені: «Слухайте, добра мамо, скажіть вашому синові, що, якщо адміністратор виведе його за двері Ораторії, то нехай повернеться через двері до церкви. Отець Боско ніколи не відкине його».

«Тут тобі нічого не бракує!»

Одна мати дізналася, що її син захворів, і прийшла, щоб заопікуватися ним, несучи повний кошик всякого добра. Вона була таки переконана, що за таку плату, що вона платила, про її сина в Ораторії не дуже дбали. Хлопець мав дуже високу температуру, проте про нього тут дуже добре піклувалися. Лікар приходив два рази на день. Отець Боско також часто приходив і дбав про те, щоб йому нічого не бракувало. Мати впала на коліна і промовила: - Добрий Боже! Благослови отця Боско та його дім!

А синові сказала: - Ти, сину мій, залишайся тут. Я хотіла забрати тебе додому, але там за тебе не подбали б так, як тут.

На радість дітям

Одного разу отець Боско відвідав одну родину, діти відкрили йому своє велике бажання: мати пташок, яких вони би вигодовували.

Отець Боско прислав їм один пташиний виводок. Цей неочікуваний подарунок зворушив їх. Мати поклала гніздо на стіл. Всі клякнули і молилися за отця Боско.

Пташки вирости, скакали по клітці, вимахували крильцями, але це ж пташки отця Боско: як же можна тримати їх у неволі? Всі зійшлися на думці, що потрібно відпустити їх на волю.

«Ти хочеш помститися за отця Боско?»

Однієї неділі Йосиф Брозіо, безмежно відданий отцю Боско, не бачив його на подвір'ї. Шукав його по всіх закутках, але не знаходив. Нарешті побачив його в одному класі, дуже сумного та заплаканого.

- Що трапилося, прошу Отця?

Отець Боско мовчав.

Хлопчик наполягав, щоб сказав йому причину свого смутку.

- Один хлопець, - сказав отець Боско, - зневажив мене. До зневаги мені байдуже, але мені жаль, що той хлопець став на погану дорогу, і не знати, як складеться його життя далі.

Ці слова зачепили за живе Брозіо. Він розлютився і запевнив отця Боско, що подумає, як помститися за нього. І показує кулака.

Отець Боско заспокоює його:

- Ти хочеш помститися за отця Боско і маєш рацію. Але помстимося разом. Добре?

- Так, - відповідає хлопчик.

- Ну, то ходи зі мною.

І повів його до церкви молитися.

«Думаю, що він молився також і за мене, - згадував Брозіо, — бо в один момент я відчув якусь перемену в своїй душі. Мій гнів перемінився у прощення».

Рецепт отця Боско

- Хочеш бути приятелем отця Боско? - якимсь сказав до одного хлопця.

- Певно, що так!

- Тоді маєш бути Р + Д - П. Знаєш, що це означає?

- Ні, відповів хлопець.

- Тоді сам скажу тобі, — продовжував отець Боско. - Маєш бути «Р» - Радісним, плюс «Д» - Добрим, мінус «П» - Поганим. Ось тобі рецепт, щоб бути приятелем отця Боско.

А промовляючи до хлопців, казав:

«Дозвольте сказати вам (і ніхто хай не ображається): всі ви - злодії. Кажу це ще раз і ще раз: ви украли в мене серце. Ви зачарували мене вашою добротою та любов'ю. Ви заповнили мій розум вашою побожністю. Мені залишилося тільки моє бідне серце: тепер ви заволоділи також і ним, і мені більше нічого не залишається, хіба що тільки сильне бажання любити вас у Бозі, робити для вас добро і спасати ваші душі.

14. ОСЬ ЯК ВИХОВАНЦІ ЛЮБИЛИ ЙОГО

Одного дня отець Боско разом з парохом Кастельнуово, отцем Чінцано, пройшов повз церкву Святого Лоренцо. Спершись на мур, на весняному сонці ніжилося кілька хлопців,

котрі заробляли собі на хліб чищенням черевиків, і кілька дванадцяти-тринадцятилітніх сажотрусів.

Один із тих хлопців, побачивши його:

- О! Отче Боско! - вигукнув він. - Ходіть сюди, я хочу почистити вам черевики!

- Дякую тобі, приятелю, але зараз не маю часу.

- Та я швидко!

- Іншим разом, я зараз дуже поспішаю.

- Та я почищу їх безкоштовно, щоб зробити вам приємність. Також для мене це буде честю.

Тут один сажотрус перебиває його:

- Не докучай людям. Бачиш, що отець поспішають?

- Що то тебе обходить? Я знаю отця Боско, розумієш?

- Я також його знаю.

- Але я є його приятелем.

- Я теж.

- Але я люблю його більш від тебе.

- Ні, я люблю його більше!

- Я!

- Ні, я!

- Та ти замовкнеш чи ні?

- Ні, буду говорити.

- Уважай! Бо дістанеш в пику.

- Спробуй!

- Ти - свиня!

- Сам такий!

І почали битися. Страшенна бійка. Отець Боско втрутився і насилу розділив їх! А ті далі з люттю в очах дивилися одне на одного.

- Отче Боско, скажіть йому, що ви більше любите мене.

- Ні, мене!

- Ну, хлопці, слухайте! Ви ставите мені дуже важке запитання. Бачите мою праву руку? Бачите мій великий і вказівний палець? Котрий з них, думаєте, я люблю більше?

- Обидва!

- Так і вас двох я люблю однаково: ви - як два пальці моєї руки.

Розбита вітрина

Одного дня отець Боско йшов вулицею Дора Грасса (нині Гарібальді) в Турині. Пройшов біля великої крамниці тканин зі скляними дверима. Один хлопець з Ораторії, який там працював, побачивши отця Боско, в захопленні кинувся привітати його; забувши про скляні двері, він вдарився головою об скло і розбив його на дрібні частинки.

Отець Боско зупинився на звук розбитої вітрини і відкрив двері. Хлопець - засоромлений і до смерті наляканий. Власник крамниці прибіг й кричав, люди зупинилися, здивовані тим, що сталося.

- Що ж ти накоїв? - запитав отець Боско.

- Я побачив вас і хотів привітатися. Забув за двері та розбив скло.

Власник далі продовжував кричати на хлопця.

- Чому ви так кричите? - сказав до нього отець Боско. - Він же не хотів.

- Не хотів, не хотів. Але вітрина розбита, а це дороге коштує.

- Будь ласка, залиште хлопця в спокої. Ви нічого не втратили. Він розбив двері через мене, тож я заплачу вам.

- Якщо так, то добре. А хто ви?

- Я - отець Боско, з Вальдокко.

Прийшла жінка власника тієї крамниці: жінка з винятково добрим та спокійним обличчям.

- А, то ви той самий отець Боско! - звернулася до нього. І до свого чоловіка: - Перестань. Бачиш, що отець Боско не має стільки грошей, щоб викидати їх на вітер.

- А я маю платити за двері... - злісно бовкнув власник і вийшов.

Наступного дня жінка власника крамниці прийшла до Ораторії та сказала отцю Боско:
- Сподіваюсь, що наш Карлуччо більше не захоче переходити через шиби, як привид.
Але, прошу вас, ось, візьміть гроші, які ви обіцяли моєму чоловікові, візьміть їх, щоб вам не забракло. Лише не кажіть від кого вони.

Голова на руці

Одного разу, о десятій годині вечора напередодні великого свята, група хлопців чекала на те, щоб посповідатися.

- Ідіть спати, хлопці, - сказав отець Боско. - Вже пізно.
- Ні, будь ласка, висповідайте ще нас, - відповіли хлопці.

Отець Боско сповідав, а хлопці в той час один за одним заснули. Отець Боско, сповідаючи Гарібальді, мимоволі поклав голову на його руку і також заснув.

Біля п'ятої години ранку отець Боско пробудився і побачив, що всі хлопці спали. Тоді сказав до Гарібальді, що до цього часу не зімкнув очей:

- Вже час йти спати.
- Але хлопці пробуджуються, тож отець Боско продовжує сповідати.
- Пополудні він на подвір'ї зустрів Гарібальді із підв'язаною правою рукою.
- Що сталося, Гарібальді?
- Нічого, нічого, - відповів хлопець.

Отець Боско наполягав, щоб той сказав, що сталося.

- Якщо ви так наполягаєте, то скажу.

Тоді той розповів, що рука посиніла через те, що протягом ночі залишалась нерухомою під головою отця Боско. Хлопець не хотів розбудити його, тому тепер його боліла рука.

Отець Боско захворів

На початок Ораторії отець Боско захворів на запалення легенів. Через вісім днів йому стало ще гірше. Отець Борель уділяє йому Святу Тайну Єлеопомазання. Уявіть собі стан чотирьохсот переляканих хлопців. Натопт юнаків пхався до дверей його кімнати. Плакали, благали: «Хочу тільки побачити його!»; «Не буду з ним говорити!»; «Скажу йому тільки слово!»; «Якби він тільки знав, що це я, то впустив би мене!». Так було вдень і вночі.

Втрачено було будь-яку надію, залишилось лише просити про чудо. Від ранку до вечора хлопці чергувалися у церкві Пресвятої Богородиці Утішительки, молили її, щоб зберегла життя їхньому батькові.

Деякі молилися навіть протягом цілої ночі. Багато складало обіцянку молитися вервечку протягом місяця, дехто протягом року, а дехто й на ціле життя. Інші постили на хлібі й воді, обіцяли постити місяцями й роками, якщо Пресвята Богородиця збереже життя отцю Боско.

Отець Боско несподівано одужав. Кінець кінців порухом руки він показував, що погоджувався на чудо. Просив Бога про одужання.

На початку серпня він пішов до Беккі, де, завдяки материнській опіці, чистому повітрю та спокою, підкріпився на силах та одужав.

Хлопці з Турина не тільки писали йому листи, але й групами йшли, щоб відвідати його, проходячи в обидві сторони не менше шістдесят кілометрів. А зі страху, що отець Боско міг назавжди залишитися в Беккі, погрозили йому:

- Або ви повернетесь до Турина, або ми перенесемо Ораторію сюди, до Беккі.

І от, 3 листопада отець Боско повернувся до Турина. З ним також прийшла мама Маргарита. Прибувши до повітки Пінарді вже вночі, запалили свічку.

З подвір'я, побачивши це світло, хлопці казали одне до одного:

- Можливо це він? Невже він повернувся? Підемо подивитися? - Надто б гарна була новина! Чекали. Та нараз чули, що у тій кімнаті хтось співав і впізнали його чудовий ангельський голос.

«Ні!» від Костаманя

1 лютого 1908 року, двадцять років після смерті отця Боско, єпископ Джакомо Костаманя з Мексики згадує те, як він, будучи молодим вісімнадцятилітнім салезіянином, сказав «Ні!» отцеві Боско, який хотів призначити його вчителем музики в новому закладі.

Розповів він: «Отець Боско запросив мене супроводжувати його з Беккі до Генуї, а я відмовився. Протягом нашої подорожі з Генуї до Акуї, він в будь-який спосіб шукав можливість поговорити зі мною, а я уникав його, бо не хотів покидати Ораторії задля того,

щоб поїхати до коледжу в Ланцо (це був 1864 рік - рік заснування цього коледжу). Вкінці-кінців, там, в Акуї, в той час, коли я споглядав велику білу бороду єпископа-капуцина Модесто Контратто, отець Боско взяв мене попід руку та сказав:

- Отож, що ти мені відповіси?
- Сьогодні вечором, коли приїдемо в Турин, я дам вам свою відповідь!

Ввечері я знову відповів йому «Ні!», але все ж таки він приготував мені ліжко у спальні біля своєї кімнати. Я, побачивши таку делікатність, не міг заснути і проплакав цілу ніч, аж до ранку. Щойно почувши, як він проходиться по своїй кімнаті, я попросив у нього дозволу увійти і, зі сльозами на очах, сказав:

- Пошліть мене куди хочете! Більше вже не можу опиратися!
- Отож, я поїхав до Ланцо разом з отцем Боско».

«Я хотів би зробити вам подарунок!»

Одного дня жвавий та розумний хлопчина з другого класу гімназії зупинився біля отця Боско, який в цей час стояв під портиком. Отець Боско побачив, що той хотів поговорити з ним, і впівголоса сказав:

- Ти хочеш щось мені сказати, чи не так?
- Так, але я не хотів би, щоб інші чули.

Відвівши отця Боско набік, він тихо промовив: «Я хотів би зробити вам подарунок!»

- Який же?

- Ось, - сказав юнак, піднімаючись навшпиньки та простягаючи руку, - я хотів би подарувати вам себе самого, щоб відтепер ви змогли робити зі мною, що хочете, тільки, щоб я завжди був з вами.

- Так, дійсно, ти не зміг би зробити мені кращого подарунка за цей, - відповідає отець Боско. - Приймаю його не для себе, а для того, щоб принести тебе в дар Богові.

Хлопці огортають його своєю любов'ю. За його незчисленні жертви дарують йому те, що він любить більш за все на світі після Бога та Пресвятої Богородиці - своєю молодістю.

Отець Боско прикутий до ліжка
недугою

15. ЯК ВИХОВУВАВ ОТЕЦЬ БОСКО

Два видатні англійці, один з яких був міністром англійської королеви Вікторії, у супроводі одного графа з Турина відвідував Ораторію отця Боско. Приділивши екскурсії по будинку трохи часу, отець Боско повів їх до залу, де якраз вчилася більше ніж п'ятиста хлопців. Зайшли та зі захопленням спостерігали, як тих п'ятсот хлопців старанно вчилися в атмосфері абсолютної тиші, під наглядом лише одного вчителя. Але наскільки збільшилось їхнє здивування тоді, коли отець Боско сказав їм, що протягом майже цілого року в цьому залі не було чути ані слова, що могло б перешкодити заняттям, тому й не було потреби у покаранні.

- Як можливо, - запитав міністр у отця Боско, - досягти такої тиші й дисципліни? Розкажіть мені. А ви, - звернувся він до свого секретаря - записуйте все те, що скаже цей священник.

- Пане, - відповів отець Боско, - засіб, який ми використовуємо, ви не можете застосувати.

- Чому?

- Тому що це наші секрети.

- Які?

- Часті Сповідь та Причастя, щоденна участь у Службі Божій.

- Ви праві. В Англії ми не маємо цих засобів виховання. А чи можна замінити їх якимось іншими?

- Якщо не використовувати цих засобів релігійного виховання, тоді постає потреба у застосуванні погроз та батога.

- Ви праві! Ви праві! Або релігія, або батіг. Розповім про це в Лондоні.

Розум, релігія та доброта

«У вихованні молоді, - напише пізніше отець Боско в маленькому трактаті про запобіжну систему, - завжди застосовували дві системи: запобіжну та репресивну. Репресивна система полягає в тому, що вихованців знайомлять з правилами, а потім наглядають, щоб упіймати тих, хто їх порушує, і, в разі потреби, карають винних. В цій системі слова та вигляд наставника мають бути суворі, навіть погрозові; він повинен уникати будь-яких дружніх відносин зі своїми вихованцями.

Директор, щоб надати великої ваги своєму авторитету, лише час від часу повинен зустрічатися зі своїми вихованцями, переважно, лише тоді, коли потрібно сварити або карати. Ця система є простою, менш обтяжливою; вона застосовується передусім у війську та взагалі до дорослих і розумних людей, котрі самі вже повинні знати й пам'ятати про те, що дозволено законами та іншими приписами.

Відмінна і, як б сказав, протилежна репресивній — запобіжна система. Вона полягає в тому, щоб ознайомити вихованців із правилами установи, а потім слідкувати за ними так, щоб вони почувалися під дбайливим оком директора або його помічників, котрі, як люблячі батьки, розмовляють з ними, завжди провадять їх, дають поради та з любов'ю виправляють; а це означає ставити вихованців в умови, які унеможливають переступ приписів.

Ціла ця система базується на розумі, релігії та доброті; тому вона виключає суворі покарання та намагається не застосовувати навіть легких. Мені здається, що слід надавати перевагу саме цій системі».

Хліб, шоколад та солодощі

Отець Боско виховував за допомогою любові. Він казав: «Виховання - це справа серця». А також: «Виховання - це милосердна, ніжна та терпелива любов».

Графиня Вірі, донька графа Каллорі, у своєму творі «Сторінки без дати» оповіла ось такий епізод із життя отця Боско:

- Щороку він приходив на декілька днів на канікулах до моєї матері. З великою побожністю відправляв Службу Божу, а потім радо забавлявся з хлопцями та обідав з усією нашою родиною; за столом поведився дуже шляхетно, як людина з витонченими манерами. Напевне, мав надзвичайні почуття та розум, щоб жити у світі та оточенні, в якому не народився.

Одного дня до нього привезли трирічну дівчинку (це була я), яка не хотіла відмовляти молитви «Отче наш» до кінця: дійшовши до другої частини «Хліб наш насущний дай нам сьогодні», вона зупинялась, і було неможливо примусити її продовжувати (була надто горда). Отець Боско спокійно сказав до неї: «Проси у Господа хліба і побачиш, що Він дасть тобі солодощі та шоколад». Від цього дня дівчинка завжди молилася «Отче наш» від початку до кінця.

Через вісімнадцять років та дівчинка, котра вже стала панною, запитала поради отця Боско щодо одного юнака, з яким їй пропонували одружитися. Отець Боско, заплющивши очі, зібрався і відповів їй: «Не знаю його особисто, але знаю, що це - гарна душа». Це переконало мене вийти за нього заміж. І справді - цей чоловік був дуже добрий. Отець Боско не забув тої впертої дівчинки, тож із делікатним гумором сказав мені: «Тепер ти, яка так гарно промовляє цілий «Отче наш», бачиш, що Бог дав тобі шоколад та солодощі? Тому завжди пам'ятай про убогих, яким Бог дає тільки хліби».

Найбільший бешкетник

Граф Карл Конестабіле розповів інший епізод із життя отця Боско.

«Одного дня я пішов відвідати отця Боско. Він був у своєму кабінеті, сидів за столом і тримав у руках листок, на якому були написані деякі імена.

- Ось тут, - сказав він, - деякі з моїх бешкетників, які погано поводяться.

Тоді я ще мало знав про педагогічні методи отця Боско і запитав його, чому б йому не покарати винних.

- Ні, нікого не покараю, — відповів він. - Ось що зроблю. Оцей, наприклад, — сказав вказуючи при цьому на одне з імен, — є найбільшим бешкетником, хоч має дуже добре серце. Підійду до нього під час забави та запитаю у нього про здоров'я. Напевне відповість, що дуже добре почувається. Тоді скажу: «Отож, ти задоволений, приятелю мій?» Він трохи здивується, потім почервоніє та потупить очі у землю. Я тоді приязно наполягатиму: «Нумо, сину мій, щось непокоїть тебе... Якщо тіло здорове, то можливо душа не є вдоволена? Вже віддавна ти не сповідаєшся?» Через декілька хвилин після цієї розмови той хлопець піде сповідатися, і я майже певний того, що він повністю змінить свою поведінку.

Я мовчки слухав все це, вражений такою великою добротою. Так я відкрив секрет його великих діл».

Дуже часто отець Боско повторював цю думку: «Часті Сповідь та Святе Причастя, щоденна Служба Божа є тими стовпами, що мають підтримувати виховну працю, в якій не хочемо вживати погроз та батога».

Сповідь - опора виховання

«Я стояв біля дверей моєї кімнати, - одного разу отець Боско розповів хлопцям один зі своїх снів, - а коли виходив, дивився довкола і бачив, що знаходився у церкві. Вона була переповнена хлопцями. Вони не молилися, а, здавалося, готувалися до сповіді. Багато з них вже стояло біля моєї сповідальниці під амвоном і чекали на мене. Побачивши стількох хлопців, я вийшов, щоб побачити, чи там були ще й інші сповідники. І ось, я побачив деяких хлопців, які на шиї мали мотузку, що стискала їм горло.

- Навіщо ця мотузка? - запитав я. - Стягніть її...

А вони лише сумно дивилися на мене.

- Нумо! - сказав я до одного. - Скинь ту мотузку!

Він відповів: - Не можу: у мене за плечима є хтось, хто тримає її. Подивіться.

Я придивився краще - і мені здалося, що побачив за плечима у багатьох хлопців довгі роги. Я наблизився, щоб роздивитися ще краще, і за плечима одного з них я побачив огидну тварюку з жахливою головою: котяра з довгими рогами тримав ту мотузку. Потвора схилила голову і заховала її між лапами так, ніби хотіла, щоб її не помітили. Я запитав того й інших хлопців, як їх звати, але вони не відповідали мені. Я запитав ту потвору, а вона ще більше ховалася. Тоді я сказав одному хлопцеві:

- Йди до ризниці і принеси глечик свяченої води.

Хлопець швидко повернувся з водою, і в цей момент я побачив, що кожен хлопець мав за плечима такого «прислужника», якого мав перший, і вони всі ховалися, як тільки могли. Тоді я взяв кропило і запитав у однієї з тих потвор:

- Скажи мені, хто ти?

Звірюка піднесла голову і відкрила рот, простягнула до мене язика, потім почала скреготати зубами так, ніби хотіла кинутися на мене.

- Лютий скільки хочеш, я не боюся! Цією водою добре вимию тебе!

Потвора жажливо дивилася на мене. Потім почала корчитися так, що задніми ногами дотикалася своїх плечей. І знову хотіла кинутися на мене. Я приглянувся краще і побачив, що в руці вона тримала три петлі.

- Скажи, що ти тут робиш?

І я підніс кропило. Звірюка почала пручатися і хотіла втікати.

- Не втечеш, - сказав я, - наказую тобі залишитись!

Вона у відповідь загарчала:

- Дивись! - і показала мені три петлі.

- Скажи, що це за три петлі? Що вони означають?

- Не знаєш? - проскреготіла. - Я цими трьома петлями стискаю горло хлопців, щоб погано сповідалися.

- Як? Яким чином?

- Ні! Не скажу - ти розкажеш хлопцям.

- Хочу знати, що це за три петлі! Кажі, бо інакше покроплю тебе свяченою водою.

- Будь ласка... пошли мене до пекла... але тільки не кропи мене цією водою!

- В ім'я Ісуса Христа, кажи!

Звірюка, страшно скорчившись, відповіла:

- Першою петлею стискаю, щоб хлопці не казали на сповіді всіх своїх гріхів.

- А друга?

- Другою стискаю, щоб сповідалися без жалю за гріхи.

- А третя?

- А про третю не скажу.

- Не хочеш сказати? Зараз же покроплю тебе свяченою водою.

- Ні, ні! Не скажу. - І почала верещати: — Як? Тобі ще не вистачає? Я вже і так забагато тобі сказала!

- А я хочу, щоб ти сказала!

І, повторюючи погрозу, я підніс руку з кропилом. В цей момент її очі спалахнули полум'ям і вона видушила з них декілька краплин крові. Стогнувши, сказала:

- Третьою петлею примушую не робити рішучої постанови та не слухатися порад сповідника.

- Огидна бестія! - вдруге скрикнув я.

Коли я хотів запитати її про інші речі та наказати, щоб вона розповіла як можна запобігти цьому лиху, всі інші звірюки, які ховалися до цього часу, почали спочатку бурмотіти, а потім - нарікати, а на сам кінець, корчитися та верещати на все горло.

Я, спостерігаючи такий безлад і думаючи, що таким чином нічого не зможу довідатися, прогнав її свяченою водою, кажучи: «А тепер - геть звідси!»

І потвора зникла. Тоді я почав кропити водою на всі боки. І ті всі потвори, зі страшним криком та скреготом зубів, втікали хто-куди. Той страшний крик пробудив мене зі сну.

Дорогі мої хлопці, я не думав, що так багато з вас мало на шиї ті петлі та ту потвору за плечима! Ось що це за петлі. Перша примушувала хлопця мовчати на сповіді. Петля закривала йому уста так, що зі стиду не каже усіх тих гріхів, які вчинив, або вчинив декілька раз. Такий хлопець не був щирим, як і той, котрий замовчував усі свої гріхи. Друга петля не дозволяла вчинити правдивого жалю за гріхи. А третя не дозволяла зробити рішучої постанови.

Якщо хочете вирвати з рук чорта ті петлі та порвати їх, то сповідайтеся зі всіх своїх гріхів, щиро жалійте за них і рішуче постановляйте слухатися сповідника».

«Нехай Цар Небесний царює в душах!»

«Релігія і розум - це дві пружини моєї виховної системи», - часто повторював отець Боско. Тому він організував серед своїх хлопців євхаристійний похід. Наполягав на частому Причасті: «Коли хлопець вміє розрізнити звичайний хліб від Євхаристійного, коли він має достатньо знань, не потрібно» зважати на його вік. Потрібно, щоб Цар Небесний прийшов; царювати у цю душу».

До своїх хлопців він казав: «Хочу порадити вам одну річ: причащайтесь часто та з великою побожністю. Часто приймаючи Христа до свого серця, ваша душа настільки буде насиченою ласкою Божою, що тіло буде змушене слухатися душі».

І хлопці слухалися його: майже всі в неділю йшли до Причастя. А під час тижня, особливо в перші роки існування Ораторії, ще небагато хлопців приймало Ісуса в Євхаристії.

Одного ранку, під час тижня (на початку діяльності отця Боско), трапилась незвичайна річ:

отець Боско обертався зі Святими Тайнами, але ніхто не йшов до Причастя.

Коли хлопці йшли до школи, Челестіно, хлопчина з Ораторії, підійшов до одного товариша і сказав: «Ти бачив, що сталося сьогодні в церкві? Отцю Боско напевне було дуже неприємно».

Повернувшись додому, разом з іншими товаришами вони створили клуб, члени якого вибрали собі один день в тижні, в якому прийматимуть Святе Причастя. Отцю Боско це дуже сподобалось.

В свято Різдва Пресвятої Богородиці, приблизно п'ятсот шістдесят хлопців хотіло запричащатися. Отець Боско почав правити Службу Божу, думаючи, що дарохранильниця в кивоті повна освячених оплаток (в латинському обряді оплатка - це тонка, круглої форми частинка). Дарохранильниця ж була майже порожньою. Паламар забув поставити іншу з оплатками на вівтар для освячення.

Отець Боско почав причащати. Зауважуючи так мало оплаток і так багато хлопців, що хотіли прийняти Причастя, запитав прислугувуючого, чи було ще Причастя в кивоті. Довідавшись, що не було більше Причастя, йому стало дуже шкода тих, які не зможуть запричащатися. Тоді, піднісши очі до неба, він продовжував причащати. І ось сталося чудо: оплатки в дарохранильниці не закінчилися, таким чином він запричащав усіх хлопців.

Отець Боско сповідав, причащав Хлібом Життя, заохочував любити Пресвяту Богородицю. Його виховна система, що походила із щоденного досвіду життя, базувалася на розумі та релігії.

16. ШЕДЕВР ОТЦЯ БОСКО - ДОМІНІК САВІО

Домінік Савіо помер на п'ятнадцятому році життя. У 1954 році був проголошений святим. В житті отця Боско, Домінік Савіо був наче метеорит, що блискавкою пролетів через обрії. Лише два роки він жив біля отця Боско, але приклад його життя заторгнув глибини душі кожного. Отець Боско написав його життєпис в простому стилі, але з почуттями. Ось деякі уривки з цього тексту.

Перша зустріч з отцем Боско

«...У 1854 році отець Кальєро, парох Мондоніо, прийшов, щоб розповісти мені про одного свого учня, що особливо вирізнявся серед інших своєю побожністю.

- Тут, у вашому будинку, - він сказав, - може й маєте особливих хлопців, але не таких, що перевищили б його у розумі та чеснотах. Випробуйте його та побачите, що це другий святий Луїджі.

Ми зійшлися на тому, що він пришле його до мене, коли буду в Муріальдо на канікулах з усіма хлопцями.

Сталося це зранку, в перший понеділок місяця жовтня. Я побачив хлопця, що прийшов до мене з батьком.

- Хто ти, - запитав я, - та звідки приїхав?

- Я, - відповів він, - Домінік Савіо, про котрого вам розповідав отець Кальєро, мій учитель. Я з Мондоніо.

Тоді я покликав його набік, і ми почали говорити про його навчання та про те, як він жив досі. Ми швидко знайшли спільну мову: почалась відверта, щира розмова.

Я пізнав у цьому юнакові віддану Богові душу і немало дивувався з того, що Божа ласка вже вчинила у такому молодому віці.

Домінік сказав такі слова:

- Отже, як вам здається?

- Мені здається, що ти добрий матеріал.

- А на що може служити цей матеріал?

- Щоб пошити гарний одяг і подарувати його Богові.

- Отож, я є матеріалом, а ви будьте кравцем. Прийміть мене до себе і пошійте гарний одяг для Бога.

- Я боюся, що ти не зможеш знести тягаря науки.

- Не бійтеся. Бог, що дотепер дарував мені здоров'я, дасть мені його і в майбутньому.

- А коли ти закінчиш вивчати латину, що думаєш робити?

- Якщо Бог дасть мені таку велику ласку, хочу стати священиком.

- Добре. Тепер хочу побачити, чи маєш добру здатність до навчання? Ось тобі книжечка (це було одне з «Католицьких Читань»). Вивчи цю сторінку, а завтра прийдеш переказати її.

Сказавши це, я відіслав його бавитися з хлопцями і почав говорити з батьком. Не пройшло більше восьми хвилин, як ось підійшов усміхнений Домінік і сказав до мене:

- Якщо хочете, то можу зараз процитувати вам цю сторінку. Взявши книжечку, я зі здивуванням побачив, що хлопець

не тільки вивчив сторінку напам'ять, але й дуже добре розумів, про що там було написано.

- Молодець! - похвалив я його. - Ти швидко вивчив цю лекцію, а я ще швидше дам тобі свою відповідь. Так, візьму тебе до Турина, вже відтепер ти належиш до моїх хлопців. Починай також і ти молитися до Бога, щоб допоміг мені й тобі виконати його святу волю. Не знаючи, як виявити свою вдячність та радість, він взяв мене за руку, стиснув її та багато раз поцілував, а потім сказав:

- Чинитиму так, щоб ніколи не завдавати вам прикрощів.

«Я хочу стати святим!»

Одного дня я сказав Домінікові, що хотів зробити йому подарунок, який мав йому сподобатись. Але він мав вибрати його собі сам.

- Подарунок, якого хочу найбільше, - відповів він, не замислюючись, — це, щоб ви зробили мене святим. Я хочу повністю і назавжди віддатися Богові, бо відчуваю потребу стати святим. Якщо не стану святим - нічого не зроблю для Бога. Бог хоче, щоб я був святим, і я мушу стати святим!

Під час одного свята хотів виявити до хлопців особливий знак любові і сказав кожному з них написати на карточці, чого собі бажають. Можете собі уявити ті смішні та дивакуваті прохання. А Домінік написав такі слова: «Прошу, щоб ви спасли мою душу і зробили мене святим».

Одного дня я пояснював значення деяких слів іншомовного походження.

- А ім'я Домінік, - запитав він, - що означає?

Я відповів йому:

- Домінік означає «Господній» (з латинської, Господь - dominus).

- Бачите, - додав він, - маю привід, щоб ви зробили мене святим: навіть моє ім'я каже мені, що я є власністю Бога. Я хочу стати святим, тож буду нещасним, якщо ним я не стану.

«Ох, яку я бачу красу!»

Домінік мав особливу набожність до Пресвятої Богородиці. Коли він заходив до церкви, то йшов до її вівтаря і молився, щоб вимолила йому ласку зберігати серце чистим від усякої нечистоти.

- Маріє, - казав він, — я хочу завжди бути твоїм сином. Випроси для мене таку ласку, щоб я помер раніше, ніж мав би поповнити якийсь гріх проти чистоти.

Ввечері 9 березня 1857 року Домінік одержав усю духовну допомогу: Сповідь, Причастя, Єлеопомазання. Хто тільки не приходив до нього, дивувався з його безтурботності й думав, що той лежав у ліжку тільки тому, щоб видужати, відпочити. Його веселі та жваві очі, абсолютна свідомість і пам'ять дивували усіх. Ніхто, крім Домініка, навіть не припускав того, що він був при смерті.

Півтора години перед смертю прийшов отець-парох, щоб відвідати його. Побачивши його безтурботність, слухав уважно як він приготувався до смерті: промовляв короткі молитви, що виявляли його глибоке бажання швидко піти до Неба.

Помолившись із ним, отець-парох хотів вже було йти, але Домінік каже до нього:

- Отче, залиште мені якусь думку на згадку.

- Думай про страждання Ісуса Христа.

- Слава Богу! - він відповів. - Нехай муки Ісуса Христа завжди будуть у моїй пам'яті, в моєму серці, на моїх устах. Ісусе, Маріє, Йосифе, дозвольте мені померти у вашій присутності!

Пів години він подрімав. Прокинувшись, поглянув на своїх батьків.

- Тату, вже час.

- Ось я, що хочеш, сину?

- Дорогий мій тату, прийшов вже час - читай мені молитви про добру смерть.

Почувши ці слова, мати заплакала та вийшла з кімнати. Батькове серце розривалося з болю, сльози здушували горло. Та все ж таки, опанувавши себе, він почав читати молитви. Домінік уважно й точно повторював кожне слово, а на кінці кожної молитви сам хотів промовляти благання: «Милосердний Ісусе, змилуйся наді мною».

Дійшовши до слів: «Коли моя душа стане перед Тобою і перший раз побачить вічне світло твоєї величі, не відкидай її від себе, а зволь прийняти мене в любовне лоно твого милосердя, щоб я вічно оспівував його», - він перервав та сказав:

- Якраз цього я хочу. Так, дорогий тату, вічно оспівувати Боже милосердя! Потім, здавалося, він ніби знову трохи заснув, але невдовзі прокинувся і ясным та радісним голосом сказав:

- Прощай, тату, прощай! Ох, яку я бачу красу!

Сказавши це, він помер з радістю на обличчі, з схрещеними на грудях руками, без найменшого тремтіння.

Смерть Домініка Савіо дуже засмутила отця Боско. «Я так любив його, - напише потім, — як батько любить свого сина, найкращого сина».

Через деякий час, перевидаючи життєпис Домініка Савіо, отець Боско сказав: «Кожного разу, коли я пишу про нього, сльози мимоволі з'являються у мене на очах».

Домінік Савіо допомагав хворим

17. ШИРОКА ПИСЬМЕННИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ.

У вільні хвилини отець Боско читав і писав.

Видавець, що друкував його книжки, вимагав точності. Інколи бувало так, що напередодні здачі рукопису не було написано ще жодного рядка. Але це не турбувало отця Боско. Увечері він замикався у своїй кімнаті й писав. Писав цілу ніч. На наступний день, опівдні, готовий рукопис знаходився вже в руках видавця.

Подорожував отець Боско зі зошитами, нотатками, коректурами. На його колінах подорожня сумка ставала робочим столом. Коли змінював поїзд і потрібно було чекати, тоді сідав на лавці й писав, коректував, накидав зміст іншого твору.

Портєс - його редактор

Його книжки легко читалися. У школі набув він одну хибу, що панувала тоді: риторичне висловлювання. Спочатку писав елегантно, використовуючи крилаті вислови та вишукані слова. Але невдовзі зрозумів, що така манера письма не підходила для простих людей. Першим редактором його творів був портєс, пізніше - прості робітники. Якщо вони не розуміли, то змінював слова, вислови.

Мама Маргарита також перевіряла його рукописи. Читала їх серцем.

Книжки з історії, які використовувалися як навчальні посібники у школах, коли пишуть про Церкву та її суспільну діяльність, в багатьох випадках давали неточну та неправдиву інформацію. Отець Боско брався за написання «Історії Італії для молоді», більш точної та повної. Міністр освіти радо приймав цей твір та нагороджував його автора тисячею лір (тисячею лір - на той час!). Казав отцю Боско, що прийняв би його твір, як підручник для державних шкіл, якби він дещо там змінив. Але отець Боско відмовився вносити будь-які виправлення.

Коли впроваджувалася десятикова метрична система, отець Боско друкував книжку з назвою «Десятикова метрична система, спрощена для простого народу». Прості люди потребували такої книжки, щоб їх не ошукували. А для захоплюючого навчання писав комедію у трьох діях «Десятикова метрична система».

Любов до своїх юних друзів спонукав його писати біографії кращих хлопців, яких він знав: Луїджі Комолло, який був його шкільним товаришем в К'єрі; Домініка Савіо, свого улюбленого учня; Михайла Магоне та Франциска Безукко, котрі також були учнями в його Ораторії.

«Католицькі читання»

У 1848 році король Карл Альберт дозволив свободу друку. Протестанти використали це, щоб нападати на Католицьку Церкву, поширюючи свої ідеї. Вони друкували наклепницькі періодичні видання, книжки та брошури, роздавали їх людям.

Католики, захоплені зненацька таким розвитком подій, не були готові відповідно прореагувати. Потрібно було протиставити листівку - листівці, журнал - журналові, брошуру - брошурі.

Отець Боско не залишився осторонь і відразу ж взявся до праці. Друкував листівки, що розповсюджувалися тисячами примірників, писав брошури та книжки. Його стиль, простий та ясний, подобався людям. «Всі ті, що переслідували Церкву, - писав він в одній своїй книжечці, - вже не існують, а Церква продовжувала своє існування. Через деякий час всі ті, що зараз переслідують Церкву, зникнуть, а Церква завжди буде існувати, тому що сам Бог зобов'язався охороняти її аж до кінця світу».

Найкращою його ініціативою були «Католицькі читання», тобто щомісячне видання, яке він започаткував, писав, друкував та поширював. В них містилися: правди та навчання католицької віри, полеміка з вальдійцями (секта протестантів у Італії), оповідання та біографії. Стиль написання був народним, ціна - помірна, а розповсюдження - забезпеченим. Всі купували книжки, які виходили з-під пера отця Боско.

Протестантам це не подобається, вони йому погрожують. Буває й таке, що церковні редактори не мають відваги підписувати до друку його щомісячні видання. Тоді отець Боско звертався до інших редакторів. А ці, прочитавши половину твору, повертали йому, кажучи, що не хотіли ризикувати своїм життям задля того, щоб це підписати. Врешті знайшов одного, який з дозволу єпископа все ж таки поставив свій підпис.

Біблія «догори ногами»

Одного дня до Ораторії прийшло три вальдійці з Турина, щоб подискутувати з отцем Боско. Вони не вірили у Чистилище.

Отець Боско відкрив Біблію і читав їм деякі уривки італійською та латинською мовами. Один із

трех, найбільш завзятий, сказав, що не вистарчало читати текст латинською, потрібно також читати і грецький текст, який був дуже відмінним від латинського. Отець Боско взяв грецький текст і подав йому.

- Ось, прошу, - сказав - читайте грецькою.

Той пан взяв книжку в руки і почав гортати листки від початку до кінця і назад, але не знайшов того тексту. Отець Боско залишив його на деякий час, потім нарешті підійшов до свого співрозмовника і сказав:

- Перепрошую, пане, ви не знаходите потрібного тексту, тому що тримаєте Біблію догори ногами, - і обернув книжку в його руках.

Вальдієць зашарівся.

«Чотири тисячі, якщо припините!»

Передплата «Католицьких читань» коштувало 180 сантимів на рік, тому їх передплачувало багато людей. На початку отець Боско друкував дев'ять тисяч примірників, потім п'ятнадцять і більше. Як на ті часи, це був великий тираж. Цікавіші книжечки друкувалися та розповсюджувалися окремо. Читали їх також і поза Італією. Вони перекладалися на французьку, іспанську, португальську мови та розповсюджувалися у Франції, Італії, Португалії, Аргентині та Колумбії.

Одного дня, в неділю зранку, до Ораторії знову прийшли протестанти, двоє чоловіків з похмурими обличчями. Отець Боско запросив їх до своєї кімнати, перед тим подавши знак нижнішим хлопцям, щоб стали біля дверей кімнати і пильнували.

Ті пани спочатку хвалили отця Боско:

- Ви від природи маєте гарний дар: вмієте просто, але гарно писати, тому навіть прості люди розуміють вас.

Потім пропонували: - Перестаньте писати про релігію: це речі мелені-перемелені. Пишіть краще про речі, корисні для науки, мистецтва, торгівлі.

Отець Боско відповів, що думав по-іншому, бо вважав «Католицькі читання» більш корисними та важливими для народу, ніж будь-що інше.

- Та ж із цієї праці ви не маєте жодної користі, - відповіли ті двоє, - а написання наукових творів допомогло б вам краще подбати про ваші установи. Окрім того, якщо ви дасте згоду на нашу пропозицію, ми самі допоможемо вам. Ось тут - пожертва для вас. - Тоді один з них кладе на стіл чотири тисячі. - І це ще не все, - запевнили його.

- Навіщо стільки грошей? - запитав отець Боско.

- Щоб допомогти вашому закладу та щоб ви перестали писати книжечки, про котрі ми вам щойно казали.

- Вибачте, але я не можу прийняти цих грошей, бо зараз не маю наміру припиняти видання «Католицьких читань».

- Уважайте, що робите! - рішуче сказав один з них. - Ви наражаєте себе на небезпеку...

Отець Боско не хотів чути про жодні умови. Ті двоє піднялися і майже кричачи:

- Ви ображаєте нас! Знаєте, хто ми такі? Коли вийдете з дому, чи ви впевнені в тому, що повернетесь.

Їх голос звучав так погрозливо, що хлопці, які стояли за дверима, покашлювали, щоб подати знак, що вони були там. Отець Боско спокійно відповів:

- Панове, знайте, що я не потребую ваших грошей.

Ті двоє кинулися на нього, але він швидко відреагував, взявши в руки крісло:

- Якби я хотів застосувати силу, я б показав вам, як дорого коштує порушувати спокій вільного громадянина. Досить вже - ідіть собі!

І, захищаючи себе кріслом від можливого нападу тих двох панів, він підійшов до дверей, відкрив їх і сказав до хлопців:

- Проведіть оцих панів. Вони не знають, де знаходиться вихід.

-

Неприємний жарт

Навесні, пополудні однієї неділі, в Ораторії, як завжди, проходили заняття з катехизму. Молодші хлопці займалися у класах, а старші - в церкві, разом з отцем Боско. Він якраз пояснив їм про безмежну любов Ісуса Христа, що терпів і віддав своє життя за людей.

За низьким муром вешталася два розбійники: перший служив іншому за підвищення, а той, що на плечах, прицілювався та стріляв. Куля розбила шибку церковного вікна, пролетіла попід рукою отця Боско, роздерла йому одяг і відлетіла від стіни разом із частинками вапна.

Отець Боско цього майже не помітив. Зате хлопці дуже налякалися. Тоді він сказав до них:
- Ви налякалися? Та то був тільки поганий жарт. Деякі люди - невиховані, не вміють делікатно та виховано жартувати. Погляньте, чи кажу правду: подерли мені одяг та знищили стіну. Але повертаймося до нашого уроку катехизму.

Це був не єдиний «жарт», який йому влаштували. Декілька раз на нього нападали на дорозі, запрошували його сповідати «вмираючого», «пригощали» його вином з отрутою. Але Господь завжди охороняв свого слугу.

Більш жваві, ніж будь-коли

Тоді протестанти вирішили конкурувати з ним, друкуючи «Євангельські читання». Продавали їх та дарували, проте не мали бажаних результатів. Вони не були написані так витончено, дотепно та ввічливо, як у отця Боско, тому не досягали своєї цілі.

А «Католицькі читання», започатковані у 1853 році, проіснували аж до 1955 року.

Вальдійці хотіли підкупити отця Боско,
щоб не друкував більше «Католицькі видання»

18. ЧОТИРИНОГИЙ ПРИЯТЕЛЬ

Це був великий пес, дружелюбний та дуже вірний. Нападав, як вовк: не гарчав, а лише дуже швидко стрибав вперед, як блискавка, з «металевим» клацанням зубів. Миттєво з'являвся і так само швидко зникав.

Це була таємнича якась тварина, що передбачала небезпеку та смерть. Який би не був приготований підступ, несподіваний напад, вона завжди з'являлася в потрібну хвилину, готова до захисту, вправна, як справжній вовк. Коли холодними та тихими ночами пес той підносив свого носа до зірок і довго вив, то здавалося, що вив проти зла.

Сірко не дозволив вийти з хати

Вперше отець Боско побачив його у 1852 році, одного вечора, коли пізно повертався додому. Остерігався лихих зустрічей на дорозі. Раптом він побачив пса, що йшов поруч з ним: не гарчав, а навпаки, хотів показати, що хоче заприятелювати. Отець Боско назвав його Сірком. Пес супроводжував його аж додому, а потім зникав. Так траплялося не раз. У нього був надзвичайний вигляд - у висоту сягав одного метра. «Огидна худобина», - казала мама Маргарита.

Одного разу отець Боско мав кудись іти пізно вночі. Мама Маргарита, занепокоєна, віраджувала його йти в таку ніч. Але він бере із собою чотирьох хлопців, і вони виходять. У хвіртці лежить Сірко, простягнувши своє тіло у світлі місяця, тим самим перегороджуючи дорогу.

«О, Сірко! Підеш зі мною. Вставай, ходімо», - сказав отець Боско. Але пес гарчить і не рухається з місця. Отець Боско хоче переступити через нього, а той відпихає його назад.

Мама Маргарита, що також вийшла до хвіртки, звернулася до отця Боско: «Якщо не хочеш слухатися своєї матері, послухайся хоча б цього пса». Отець Боско повернувся до хати. Через декілька хвилин прийшов один сусід і повідомляє, що неподалік вештались якісь чоловіки, ніби чекали на когось.

Врятував в останню секунду

Три рази на отця Боско чекала вірна смерть, але три рази з'являвся Сірко та спасав його.

Якось вночі отець Боско повертався додому, проходячи вздовж алеї. Довкола - нікого, хіба що біля одного дерева бачив якогось чоловіка із грубим дрючком у руках. Очевидно, чекав на нього. Отець Боско обернувся та втікав і був би таки втік, але враз на його дорозі з'явилося декілька чоловіків. Затримався декілька секунд, збивши з ніг того, що біг за ним, але інші з радісним криком кинулися на нього. В цей фатальний момент почулося сильне та страшне гарчання - з'явився Сірко. Але звідки? Злочинці розбіглися, а Сірко супроводжував отця Боско до самого дому. Тоді мама Маргарита вперше пестила Сірка.

Іншого разу, також вночі, якийсь вбивця, сховавшись за деревом, несподівано вистрілив в отця Боско. Не поціливши, кинувся йому на шию, щоб задушити. Але Сірко вчасно кинувся на вбивцю, який втік заледве живий. Звідки ж взявся той пес? Загадка.

Сірко, пес приятель отця Боско

Третій раз був найбільш небезпечним. Один часопис ясно написав: «Запхаємо отцю Боско два пальці в горло, щоб замовк!».

Одного холодного та похмурого вечора два чоловіки чекали на отця Боско. Йшли попереду нього. Коли він сповільнював ходу, також і вони йшли повільніше; коли переходив на іншу сторону, то й вони переходили. Отець Боско розумів у чому справа і повернувся назад, щоб втекти. Ті двоє наздогнали його та кинули йому на голову плащ, один заткнув йому рот хустинкою, щоб не міг кричати. Та ось - з'явився Сірко і, загарчавши, кинувся на тих двох розбишак, повалив їх на землю, поклав на них передні лапи та продовжував гарчати.

- Змилюсь! - кричали ті, як навіжені. - Заберіть пса!

- А ви залиште мене у спокої.

- Добре, добре! Тільки заберіть його.

- Сірко, до мене.

Пес послушався отця Боско та заспокоївся. А для тих двох - це була незабутня наука.

Отець Боско так налякався, що мусив піти до закладу Коттоленго, який знаходився неподалік, та попросити там трохи вина, щоб повністю прийти до тями. Сірко супроводжував його аж до Ораторії і провів до сходів, що вели до його кімнати.

Хто ж це був, той дивний пес?

Одного разу отець Боско просто сказав: «Мені часто приходило на думку розвідати, що це за тварина. Та я знаю тільки те, що він спас мені життя у багатьох небезпеках».

Дивний був той пес: не хотів нічого їсти, навіть м'яса. Хлопці бавились з ним у їдальні... Сіркові дуже подобалися пестоці отця Боско, бо на ласку отця він радісно крутив хвостом. Здавалося, що очі отця Боско казали йому: «Сірко, ти - надзвичайний, і я так люблю тебе».

19. ПОЧАТКИ ЗГРОМАДЖЕННЯ ОО. САЛЕЗІЯН

Однієї ночі 1847 року отець Боско бачив сон. Йому з'явилася Пресвята Богородиця, що вела його в гарний сад. Там стояв портик: простацький, але дуже гарний. Надзвичайно красиві рослини прикрашали його колони своїми обважнілими від листя та квітів гілками.

Трояндова алея

Портик вів до казково гарної, дуже довгої алеї, по обидва боки якої росли чудові троянди. Пресвята Богородиця сказала йому: - Скинь взуття.

Отець Боско послунався Пресвятої Богородиці, а вона продовжувала: - Йди цією алеєю. Це та дорога, яку мусиш пройти.

Отець Боско, радий з того, що зняв черевики, бо не хотів топтати таких гарних троянд, почав іти. Але нараз відчув дуже гострий біль у ногах: троянди мали гострі колючки, від дотику яких його стопи почали кровоточити. Ступивши декілька кроків, він однак мусив затриматись і повернутись назад.

- Тут потрібні черевики, - сказав він до своєї Провідниці.

- Звичайно, - відповіла Богородиця, - потрібні добрі черевики.

Отець Боско взув черевики та повернувся назад, щоб продовжувати свою прогулянку алеєю. Але, несподівано, до нього наближались різні люди і казали, що хотіли йти разом з ним. Отець Боско радів з того. Тоді всі разом крокували алеєю, що зчарувала своєю красою.

Та ось, крок за кроком алея звужувалася. Галузки звисали згори, виступали з боків. Ще інші простягалися з одного боку до другого і tworили майже паркан, деякі лежали на землі. І на всіх гілочках - троянди, троянди...

Отець Боско всюди бачив одні лише троянди: вони звисали згори, простягалися по землі. Відчував біль від їх дотику, але все ж таки йшов вперед. Його ноги заплутувалися в гілочках, що простягались по землі та боляче його ранили. Але він продовжував йти, відхиляючи гілочки, що звисали з боків, при цьому ранив собі руки, плечі, голову. Кров спливала по цілому його тілу.

Ті, що стояли збоку, казали одне до одного: «Отець Боско завжди йде по трояндах! Ступає спокійно. Все йому виходить добре». Але вони не бачать, як колючки ранили його тіло.

Отець Боско запрошував семінаристів, священників і мирян йти за ним. І вони, зваблені красою квітів, радо крокували алеєю. Але по кількох кроках відчували колюче терня, що оточувало з усіх боків. Тому й почали вони нарікати: - Нас обдурили.

- Хто хоче з приємністю йти по трояндах, - сказав отець Боско, - нехай повертається назад. Інші, нехай ідуть за мною.

Багато послідовників покинули його. Перейшовши частину тієї дороги, отець Боско обернувся, щоб побачити своїх товаришів. Частина з них вже зникла з виду, а інші поверталися назад. Повернувся також і він, щоб переконати їх йти за ним. Та все даремно. Вони навіть не слухали. І сльози стікали по його обличчю.

- Можливо, я сам мав йти цією дорогою, довгою та важкою? - питав себе.

Він продовжував йти з кількома, що слідили за ним. Та ось алея закінчувалася. Отець Боско і ті, що йшли з ним, стояли у подертому та закривавленому одязі, знесилені терпінням. Але й Пресвята Богородиця стояла біля них. Подув легкий та приємний вітерець, і на той подув рани починають гоїтися, втома зникає. Він і всі його товариші почувалися здоровими, а Пресвята Богородиця усміхалася...

Цей сон є дуже зрозумілим: ціле життя отця Боско - це довге терпіння.

В іншому сні Пресвята Богородиця вчила його, що робити, щоб його співпрацівники більше не покидали його.

- Хочеш знати, що маєш робити, щоб не покидали тебе? Бери оцю стрічку і пов'яжи нею їхнє чоло, - і дала йому білу стрічку.

Отець Боско, взявши стрічку в руки, бачив написане на ній слово «послух». І відразу ж пробував виконати пораду Пресвятої Богородиці та пов'язує нею голови кількох своїх помічників. Вони не покидають його, а працюють разом з ним ще більш старанно.

Тепер він зрозумів, що мав робити: мав з'єднати своїх співпрацівників обіцянкою послуху.

Отець Боско радився

Одного дня архієпископ Турина сказав до нього:

- Ви, отче, смертні, як і всі інші люди. Тому, якщо не подбаєте завчасно, то ваша Ораторія

помре разом з вами. Зробіть так, щоб вона існувала і надалі.

Його довірений - отець Кафассо, сказав ясніше:

- Для ваших установ потрібно заснувати чернечий чин.

А як заснувати його, якщо уряд закриває і ті, що вже існують? Але один міністр, Урбан Раттацці, дав йому цінну пораду.

- Бажаю вам, отче, — сказав до нього, — жити ще довгі літа. Але, якби вас забракло, що ж станеться з вашими установами? Ви колись думали про це? Ви мали б вибрати деяких мирян і священників, до яких маєте довіру, та створити разом з ними Згромадження.

Отець Боско відповів, що якраз зараз уряд хотів заборонити діяльність релігійних згромаджень.

А Раттацці відповів: - Я добре знаю цей закон, а також і його ціль. Але він не зможе нічого вдіяти проти вас, якщо ви створите товариство згідно вимог часу.

-Тобто?

- Згромадження, в якому кожен член дотримуватиметься державних законів, справно платитиме податки і тому подібне.

- А ви можете дати мені гарантію, що уряд дозволить заснувати таке згромадження?

- Жоден конституційний уряд не заборонить заснування та розвиток такого згромадження.

Отець Боско ніколи не забуде тих слів.

У 1858 році, під час своєї першої зустрічі з папою Пієм IX, він поговорив з ним на цю тему і довго роздумував та дискутував. Папа дав отцю Боско такі настанови: «Ваша інституція має бути згромадженням з монашими обітами, тому що без обітів не зберігатиметься єдність духу та діяльності. Обіти мають бути прості й легкі до звільнення з них для того, щоб якісь недостойні члени не баламутили спокій та однастайність інших. Правила нехай будуть поміркованими та легкими до виконання. Одяг і молитви нехай не відрізняються від побожних практик загалу людей. Тому буде краще називати новий черничий чин простим словом «згромадження»».

Посвятилися Богові

В салезіянських архівах Вальдококо знаходиться документ, в якому сказано: «18 грудня 1859 Р.Б. в цій Ораторії, в кімнаті священника Івана Боско, о дев'ятій годині пополудні зібралися... (і подається 18 імен). Всі зібрані тут виявили бажання створити згромадження, яке матиме за ціль взаємодопомогу у власному освяченні та постановляє активно працювати для Божої слави та спасіння душ, передусім тих, які найбільше потребують освіти та виховання...»

Отця Боско просили зайняти посаду Головного настоятеля. Кандидатів на інші посади призначалося таємним голосуванням.

Увечері 1862 року, через три роки після цієї першої зустрічі, члени нового товариства знову збиралися в кімнаті отця Боско. На його столику бачили розп'яття, що стояло між двома запаленими свічками. Отець Боско одягнув білий епітрахиль. Вісім священників, тринадцять семінаристів та двоє мирян, стоячи на колінах, молилися до Святого Духа. Потім, один за одним (отець Боско - перший) виголосили посвяти Богові трьома обітами: убогості, чистоти та послуху. Наприкінці кожної посвяти проказували: «Амінь».

Потім отець Боско промовив: «Дорогі мої, ми живемо в бурхливі часи, тому може виглядати зарозумілим заснування саме зараз нової спільноти богопосвячених осіб, коли світ і пекло всіма силами намагаються знищити ті, що вже існують. Але сам Бог хоче, щоб наше Згромадження існувало».

Писав, відповідав, дискутував та робив чуда

Єпископ Турина підтримував створення нового Згромадження, але не Святий Престол. Перші труднощі: довга дорога по тернях. У 1869 році отець Боско мусив їхати до Риму, щоб отримати дозвіл, проте три особи виявляли свій спротив щодо створення цього згромадження. Один з них - кардинал Берарді.

Отець Боско пішов до графа Берарді, племінника кардинала, просити про допомогу. Граф був стривожений, бо його син якраз хворів на тиф, і вже не було надії на видужання. Отець Боско йшов до хворого, благословляв його та радив молитися дев'ятницю до Марії Помічниці Християн. Через три дні дитина вже знаходилася поза небезпекою, а незабаром і зовсім видужав. Кардинал дякував отцю Боско та обіцяв всіма силами посприяти затвердженню його Згромадження.

«Це - перший!» — сказав отець Боско.

Багато також залежало від кардинала Антонеллі. Отець Боско йшов, щоб відвідати його, коли той занедужав на подагру.

- Ваша Еміненціє, - сказав до нього, - допоможіть мені, а я запевняю вас, що завтра вам стане краще, цілком краще.

- Як таке може бути?

- Майте довіру до Пресвятої Богородиці. Вона знає, що робити.

- Добре, — відповів кардинал. - Зроблю все, що зможу, щоб ваше Згромадження було затверджене.

Наступного дня кардиналові стало краще. «Ось і другий!» — сказав отець Боско.

Найбільшим противником схвалення нового Згромадження був монсеньйор Звельяті, секретар Конгрегації Чинів. Отець Боско пішов також до нього. Той саме в цей час хворів на запалення легенів. Отець Боско обіцяв йому, що вже наступного дня йому полегшає. Так і сталося. Монсеньйор Звельяті відразу ж пішов до Папи та все залагодив. «Ось і третій!» - завершив свій лік отець Боско.

Першого березня 1869 року затверджено Згромадження отця Боско.

Але це ще не все. Потрібно було також затвердити статuti. Через те, що вони були надто сучасними, у Ватикані не хочуть їх затвердити. Протягом п'яти років отець Боско писав та відповідав, дискутував та... робив чуда.

Врешті-решт, чотири кардинали, призначені для схвалення статutів його Згромадження, погодилися, але тільки тимчасово, на пробу; лише троє голосувало за їх остаточне затвердження. Четвертий кардинал не погоджувався з цим, тому отець Боско писав у цій справі до папи Пія IX, який вирішив: - Я даю той голос, якого бракує.

Статuti схвалені назавжди.

Підсумовуючи, можна сказати, що перемога отця Боско - це була перемога Неба, його терпеливості та опіки Папи.

Отець Боско разом з своїми Отцями співпрацівниками вирішив заснувати Салезіянське згромадження

20. ЗАСНОВУЄ ЗГРОМАДЖЕННЯ ДОЧОК МАРІЇ ПОМІЧНИЦІ ХРИСТИЯН

Кожної осені хлопці з Ораторії, на чолі з отцем Боско, мандрували пагорбами П'ємонту: трохи пішки, а трохи потягом.

В жовтні 1864 року, під час однієї подорожі отець Боско їхав верхи на білому коні, а хлопці з барабанами в руках тим часом йшли за ним, вдаряючи щосили. Ті, що найбільше втомилися, йшли позаду, по черзі сідаючи на віслюка.

Мета їхньої подорожі - село Морнезе в провінції Олександрії. Прийшли туди вже під вечір: селяни чекали гостей при дорозі, щоб достойно прийняти отця Боско. Дзвонили дзвони, засвічені як на велике свято численні світла та свічки... Отець-парох прийняв їх з оркестром. Все було готове, щоб розпочати свято для отця Боско. Але він не прийшов сюди як турист. В Морнезе були деякі особи, з якими він хотів побачитись та познайомитись.

На другий день йому представили групу майже двадцяти дівчат, що розглядали його з великою цікавістю. А отець Боско в свою чергу, також дивився на них, щоб побачити ту з-посеред них, яку Церква колись проголосить святою - Марію Маццарелло.

Ці дівчата створили релігійне товариство під проводом отця-пароха Пестаріно. Саме він запросив отця Боско до Морнезе. Позналились вони ще декілька років тому в потязі, коли отець Пестаріно їхав, щоб подивитися на Ораторію в Турині. Він тоді сказав отцю Боско: «Візьміть мене до себе. Хочу належати до вашого Згромадження».

Отець Боско прийняв його до Салезіян, але попросив залишитися в Морнезе з тою групкою дівчат, тому що він мав великий задум щодо них. А зараз отець Боско прийшов, щоб розпочати здійснення цього задуму. Говорив про нього з Папою, який і заохотив зреалізувати цей план. В Морнезе отець Боско промовляв до тих дівчат, закликав їх до правдивого християнського життя, через допомогу іншим людям і благословив їх. З часом вони стали «серцем» його другої родини - Згромадження Дочок Марії Помічниці Християн. Вони будуть робити серед дівчат те, що отець Боско робив разом зі своїми салезіянами для хлопців. Марія Маццарелло стане рушійною силою тієї групи.

Рушійна сила

Марія Маццарелло народилася на одному хуторі біля Морнезе, який називався так, як і вона - Маццарелло. Серед перших сестер було багато з прізвиськом Маццарелло, всі вони були далекими родичами. Марія вміла читати, але не вміла писати, тому що в ті часи освіта для дівчат не була такою необхідною. Зате катехизм вона знала краще за всіх дівчат та хлопців, котрі вміли писати. Щодня ходила на Службу Божу. Якщо йшла до церкви стежкою, то їй потрібно було півгодини. Коли ж погана погода - потрібно було годину часу на дорогу.

Щоб прийти вчасно, інколи йшла спати одягненою. Часом пробуджувалася раніше. Але вона була здоровою та сильною дівчиною. Любила милуватися сходом сонця. Не мала годинника, тому траплялося так, що приходила до церкви о третій годині ранку.

- Дивись, - казала до сестри, яка інколи йшла разом з нею до церкви, — скільки зірок!.. Колись вони всі будуть під нами, бо ми будемо вище них.

Поверталася вона додому вчасно, щоб разом з іншими працювати в полі. Ніхто не міг перевершити її у катехизмі, подібно було і в роботі.

Церкву в Морнезе добре було видно з вікна її хати, тож коли паламар засвічував свічки на Вечірню, вона бачила світло, клякала та молилася. З часом вже ціла родина клякала разом із нею та промовляла вечірні молитви: мати, батько, три брати та три сестри.

Отець Пестаріно охоче приймав її до свого релігійного товариства. Він також став її духовним провідником.

Одного дня, коли Марії сповнилося 17 років, в Морнезе панувала епідемія тифу; вся родина її дядька захворіла на цю хворобу. Марія, з дозволу отця Пестаріно, стала для них медсестрою. Всі в родині видужали, але вона злягла, підкошена хворобою.

Вона одужала, але тиф знищив її здоров'я: вона більше не могла працювати в полі, як це було дотепер. Отож, разом з іншою дівчиною, також Маццарелло, вчиться шити. Вона шие одяг для людей із села та навчає цьому також інших дівчат. Навчала не лише шити, але також і катехизму. Приходячи в майстерню, вони завжди розпочинали роботу з молитви «Богородице Діво». Коли на дзвіниці бив дзвін Марія часто казала: «Година менше на цьому світі - година ближче до Неба». Також заохочувала своїх учениць завжди посвячувати свою працю: «Кожен стібок нехай буде вчинком любові до Бога».

Дім, якого ще ніколи не бачили

Декілька років перед візитом отця Боско сталась дивна подія. Одного дня Марія переходила через Борго Альто - присілок Морнезе. Враз, на полі, близько цього місця, вона побачила великий будинок, переповнений дівчатками, що забавлялися та працювали. Сотні раз вона проходила біля цього місця, проте цього дому ніколи тут не бачила. Думала: «Напевно я сплю, мені сниться». Ні, не снилося: вона насправді йшла; затрималась і ще раз переконалась у тому, що на вулиці день. Побігла вона до отця Пестаріно та все йому розповіла. Він сварив її та забороняв думати про те, що сталося. А річ у тому, що й він збентежився не менше, ніж вона. Це поле належало його батькові та вже довгий час отець мріяв про те, що воно припаде йому у спадщину і він збудує там притулок. Але як добрий салезіянин, думав про це місце для хлопців, а не для дівчат. Натомість, станеться так, що він одержить це поле у спадщину, а отець Боско скаже йому саме там збудувати перший дім для Дочок Марії Помічниці Християн.

«Отець Боско - святий, і я це відчуваю...»

Часто Марія чула, як отець Пестаріно розповідав про отця Боско та його установи. Також і вона хотіла заснувати таку Ораторію. Однієї неділі вона запросила своїх учениць прийти до

майстерні, щоб разом трохи порозважатись. Вони приходили, а вже наступної неділі приводили і своїх товаришок, а потім ще й інших дівчат. Так починалася перша Ораторія Дочок Марії Помічниці Християн. Сталося так, що у двох дівчаток померла мати. Батько віддав їх на виховання до Марії. Два ліжечка стали початком притулку. Як же все це виглядало на початку убого: їли лише мамалигу, а інколи й цього не було, а часом, якщо і було, то не було дерева, щоб її зварити. Часто Марія сама ходила збирати сухе гілля.

В цей час під гуркіт барабанів до Морнезе прийшов отець Боско. Його хлопці мали жити в порожньому будинку на хуторі, а Марія мала подбати про харчі. Для неї було багато праці. Але увечері, коли отець Боско збирав хлопців на молитву та «слово на добраніч», вона покидала все та йшла слухати його.

Дехто казав до неї, що не добре для дівчини пхатися між хлопців. У відповідь на це вона знизувала плечима та відповідала: «Отець Боско - святий чоловік, і я це відчуваю».

Наречені Ісуса Христа

Через рік отець Пестаріно, виконуючи наказ отця Боско, зробив крок вперед зі своєю ініціативою. Розмовляв з усіма дівчатами про своє Згромадження та питав, чи хотіли вони покинути свою родину, щоб приєднатися до Марії Маццарелло та її родички. Деякі вагалися, тому що побоювалися пліток. Вже і так їх ходило багато, але деякі погоджувалися, і так створилася спільнота. Отець Пестаріно будував дім в Борго Альто, а дівчата, разом з ученицями, переходили туди жити. Працювали, і часто мова заходила про те, як стати монахинями, як заснувати нову релігійну спільноту. Для цього потрібен був відповідний одяг, бо дотепер вони були одягнені, як інші дівчата.

«Це було б дуже гарно», - роздумували вони собі. Але ж вони такі убогі, що здається неможливим навіть те, щоб усі мали однаковий габіт. Трохи подумавши, все ж таки вислали один зразок отцю Боско. Він одягнув у нього одного зі своїх хлопців і... залишився досить задоволеним.

У 1872 році вони збираються з отцем Пестаріно, щоб вибрати собі настоятельку. За Марію віддають голос 21 із 27 голосуючих. Вона ж благає їх, щоб не клали на неї такий тягар. Інші ж наполягають на цьому, тому отець Пестаріно радить звернутися до отця Боско. Марія думає, що нарешті її звільнять від цих зобов'язань, але отець Боско вважає, що саме вона є гідною та здатною до такої праці, тому затверджує цей вибір.

Ставши настоятелькою, Марія не зловживає своїм становищем: як і раніше, вона ходить по каміння для закінчення будови, пере білизну в річці...

В тому ж таки 1872 році відбувається перше офіційне одягнення в черничий габіт. Єпископ вручає хрести п'ятнадцятьом монахиням: «Прийміть, дорогі дочки, образ вашого улюбленого Христа. Він буде для вас підтримкою у труднощах, які прийдуть». Потім кладе на їхні голови вінок із червоних та білих троянд, кажучи: «Ось вам корона, яку приготував ваш наречений Ісус». І плаче.

Отець Боско у стихарі та епітрахилі, сказав після закінчення цього обряду: «Знаю, що ви засмучені через те, що всі висміюють вас. Не дивуйтеся. Я навіть здивований, що з вами не поведуться ще гірше. Не бійтеся такого відношення, будьте відважні та тіштеся, бо тільки через такі терпіння ви зможете добре виконати вашу місію».

Потім дає їм дуже практичні поради: «Тепер, коли ходите в черничому габіті, особливо дбайте про те, щоб ваша поведінка підтверджувала те, що ви є посвячені Богові. Ваша хода нехай буде звичайною: не надто повільною і не надто швидкою; ваша постава нехай буде скромною, зосередженою, спокійною та природною: очі - до землі, а голова - до Неба...»

Ввечері наречені Ісуса Христа знімають свої корони і кладуть їх перед образом Пресвятої Богородиці та благають, щоб вона прикрасила їхні серця необхідними чеснотами (чистоти і любові), щоб вони могли бути добрими нареченими Господа Нашого Ісуса Христа.

В селі всього цього не схвалили. Марія та її товаришки почувалися ізольованими, самотніми та покинутими. Але семеро дівчат мали єдине бажання - допомагати убогим свого села та околиць.

Проблема двох страв

З кожним роком кількість сестер збільшувалося. Невдовзі їх стало стільки, що в Борго Альто вже бракувало місця. Отець Боско послав декого з них заснувати нову установу в Борго Сан Мартіно, поряд із установою салезіян. Їх директоркою стала сестра Фелічіта Маццарелло - рідна сестра Марії.

Через декілька місяців отець Боско відвідав їх і сестра Фелічита представила йому одну, на її думку, дуже важливу проблему.

- Директор салезіянської школи, тут у Борго Сан Мартіно, - пояснила вона, - хоче, щоб ми їли на обід дві страви: через те, що важко працюємо, потребуємо для цього багато сил. Але в Морнезе їдять тільки одну страву, а не дві. Що маємо робити? Кого слухатися?

- Справа дуже важка, — відповів отець Боско із вдовою серйозністю. - Мені потрібно добре подумати над цим, перш ніж відповісти.

Перед обідом отець Боско сказав:

- Принесіть мені ваші страви.

Сестра Фелічита побігла до кухні та повернулася із двома тарілками. Отець Боско взяв їх у свої руки та з великою серйозністю змішав обидві страви в одній тарілці й сказав:

- Ось проблема і розв'язана: маєте дві страви і тільки одну тарілку. Таким чином, ні директор салезіян, ні ваші сестри в Морнезе не будуть скаржитись на вас.

Невдовзі згромадження Дочок Марії Помічниці Християн збільшилось до кількох тисяч. З Морнезе, де вперше отець Боско з'явився на білому коні, вони розійшлися по цілому світі. Працювали й надалі працюють серед дівчат у дитбудинках, школах, Ораторіях, на місіях, у шпиталях для прокажених... Їх одяг - простий та практичний. Їх постава - скромна та зосереджена, спокійна та природна. Під чорною наміткою тримають очі до землі, але голови - до Неба: саме так, як хотів отець Боско.

21. ДАЛЕКІ ЗЕМЛІ

29 січня 1875 року, у Вальдокко, отець Боско облаштував зал, призначений для хлопців, також ставить там сцену. Хлопці здогадалися - йшлося про щось нове та незвичайне. У призначеній годині вони прийшли до того залу, а з ними й усі салезіяни з тієї Ораторії, директори з інших салезіянських закладів та один пан у військовому вбранні, з шаблею та двома великими медалями на грудях.

Гості зайняли місця на помості: отець Боско і той пан - посередині, всі інші настоятелі та директори - довкола них. Хлопці нетерпеливо чекали. Отець Боско жестом руки запросив гостя, той піднявся. Сказав, що він - консул Аргентинської Республіки і додав, що мав зачитати важливі листи. Один лист був від єпископа Буенос-Айреса, другий - від іншої важливої особи того ж міста. Вони обидва просили отця Боско, щоб послав туди своїх же салезіян і відкрив в Аргентині місіїні доми.

Отець Боско подякував консулові за таке запрошення і додав, що він готовий вислати своїх синів на місії, але на це мусив просити дозволу у Папи. Оплескам не було кінця.

Місії за океаном викликали великі сподівання та розпалили серця хлопців (і не лише хлопців).

Жорстокі тубільці складають зброю

Кількома роками раніше отцю Боско приснився сон. Йому здавалось, що він знаходився на безмежній рівнині. Маса людей бігали по ній та розмахували зброєю. Вигляд у них був жорстокий: волосся довге та наїжачене, одяг зроблений з шкіри диких звірів. Вони ловили звірят і повертались зі закривавленим м'ясом на списах. І ось прийшли на цю рівнину місіонери в різному чернечому вбранні. Вони говорили про Бога, але ті жорстокі воїни не слухали їх, а убивали та різали на шматки. Страшне видовище розгорнулося на тій прекрасній рівнині, в кінці якої піднімалися пагорби, а за ними - високі гори.

Отець Боско, засмучений, запитував себе: «Чи можливо повернути на християнську віру таких жорстоких людей?» Але ось прийшли інші місіонери, із посмішкою на обличчі, а перед ними його гурток симпатичних хлопців. Отець Боско придивився до тих приречених на смерть і впізнав їх: то були його салезіяни. Хотів було повернути їх, але вже було запізно: ті місіонери вже були між тими жорстокими людьми.

І побачив він неймовірну сцену. Замість того, щоб убити місіонерів, ті жорстокі воїни склали зброю на землю, стали лагідними та усміхненими. Місіонери впали на коліна, і ті люди зробили так само. Почали співати пісню «Хваліть Марію всі народи», й ті співали разом з ними... І співали так голосно, що отець Боско аж збудився.

Він не знав, у якій країні жили ті жорстокі люди, яких бачив уві сні так докладно. Переглядав географічні карти, читав про різні народи, консультувався з різними науковцями.

Дунав, що навернені були китаїцями, австралійцями, індіанцями.

Тільки розмова з аргентинським консулом розкрила цю таємницю: деталі, які описував отець Боско, співпадали з тими, про які розповідав консул. Тож немає сумніву: ті жорстокі люди - патагонці, які жили в Аргентині. Отець Боско прийняв пропозицію євангелізації цього дикого народу.

Перша експедиція місіонерів

Увечері 11 листопада 1875 року десять салезіян стояло у святилищі базиліки Марії Помічниці Християн. Декотрі з них були священики, інші - брати-миряни, одягнені так, як вимагала тогочасна іспанська мода від богопосвячених осіб.

Туринські часописи писали про цю подію, тому багато народу прийшло, щоб подивитися. Отець Боско вийшов на амвон і каже: «Також і ми кладемо нашу цеглину у велику будівлю Церкви. Хто знає, чи не буде це зерном, з якого виросте велике дерево. Хто знає, чи не буде це гірчицним зерном, що поволі помножиться і вчинить багато добра».

Наприкінці обряду також і отець Боско пішов до святилища, щоб попрощатися з місіонерами. Сердечно обняв кожного з них, а за ним і інші салезіяни. Це були хвилини великого зворушення.

Ось що він написав їм на згадку: «Дбайте про душі, а не про гроші, ні про почесні чи про славу. В особливий спосіб дбайте про хворих, дітей, старих та убогих. Так заслужите собі на Боже благословення та прихильність людей».

Через три дні місіонери відійшли з Генуї. Приїхавши до Аргентини, заснували дві установи та працювали із великим запалом. Один священик в єпархії Буенос-Айреса, який познайомився з декотрими з них, написав до отця Боско: «Фаньяно є невтомний, Казініс - постійний, Аллавена - витривалий, Томатіс - безстрашний, Молінарі - неочікуваний, Джілья - непереможний, Савіні - упертий у наукових, релігійних та матеріальних справах».

Чим же тоді була Патагонія (найближча до полюса частина Аргентини), яку хотіли повернути салезіянські місіонери? Загадкова таємниця. Географічні карти були неправильні та дивовижні. Найкраща з них поділяла Патагонію на такі регіони: Невідома Земля, Земля Індіанців, Недосліджений Край, Південні пустелі, на яких живуть дикі люди.

Країна безмежна і дика (більша від Італії), безконечні ліси, жорстокі люди.

Тогочасна Патагонія

Один дослідник так описав її: «Пустеля, в якій живуть войовничі індіанці, що примушували уряд на кордоні з ними утримувати велике військо. На жаль, не завжди те військо могло протистояти тим жорстоким людям, котрі, отримавши перемогу, знищували все, що зустрічали на своєму шляху, і вбивали тих, що жили з ними по сусідству».

Вожді племен уміли робити так, щоб здавалося, що індіанців є дуже багато. Тому й змогли завоювати цілу Аргентину. Їх вимоги, їх погрози та заяви вказували на те, що їх було дуже багато і були вони дуже жорстокими. Насправді ж, їх кількість становила десь біля вісімдесяти тисяч осіб.

Ті індіанці, котрі не довіряли білим людям, вбачали загрозу також і у їхній релігії, тому вони ніколи не прийняли б християнської віри. Жодному місіонерові не вдавалося з успіхом проповідувати їм Слово Боже. Якби хтось з місіонерів відважився увійти в їхнє селище, то наразив би себе на небезпеку: його б засудили на смерть з найстрашнішими тортурами, які тільки могли вигадати їхні шамани. Через це, вже віддавна жоден священик чи монах не відважується увійти в їхні землі».

Місіонерські сновидіння отця Боско

Всі салезіяни хотіли їхати на місії

Перші салезіянські місіонери не наражали себе на небезпеку поразки, а діяли з великою обережністю, тож мали успіхи там, де інші не могли їх досягти. Перш за все, облаштували добру базу в Буенос-Айресі. Отець Кальєро та двоє інших салезіян почали працювати в одній парафії, яку збудували італійські емігранти. Якраз тепер ця парафія не мала священика. Тридцять тисяч італійців та людей інших національностей вже забули свою віру. Вони чемно поводитися з місіонерами, але не цікавилися ними. Місіонери описали їх як людей «Повних ввічливості, але порожніх у духовному відношенні».

Відкрили Ораторію і хлопців прибігало все більше й більше. З ними приходили також і їхні родичі. Отець Кальєро проповідував майже чистою іспанською мовою. А найважливішим є те, що проповідував добре, тому люди радо слухали його. Архієпископ писав до отця Боско: «Ваші сини роблять величезне добро у цій країні».

Отець Фаньяно разом з іншими салезіянами прийшли аж до Сан Ніколас, щоб відкрити там салезіянський заклад. Будівля, яку дали до їхнього розпорядження, була невеликою та необлаштованою. Але вони не тратили надії і, з допомогою людей, збільшили приміщення. Відкрили інтернат, школи, Ораторію; ходили також по сусідніх селах.

Місіонери писали до Ораторії листи, повні ентузіазму, описуючи найменші подробиці. Ентузіазм став загрозливим і створював для отця Боско певні труднощі; проте кожного року він організував нові групи місіонерів. Грошей не вистачало, та й було важко вибрати нових людей на місії, бо добровольців було надто багато. «В цей час, — говорив отець Боско у 1877 році, — якби я дав дозвіл, то всі салезіяни поїхали б до Буенос-Айреса». І не тільки салезіяни, а й Дочки Марії Помічниці Християн того року поїхали до Аргентини, щоб займатись там дівчатами.

Цивілізатори

Задум отця Кальєро був простим: створити нові установи біля кордону з Патагонією, щоб поступово встановити контакти з індіанцями.

Але неможливо було реалізувати цей задум задля втручання солдат.

У 1879 році аргентинський уряд вислав до Патагонії військо, щоб приборкати індіанців. Салезіянин отець Костамаія (майбутній єпископ), один студент і один священик з єпархії долучилися до війська в ролі капеланів.

Війна війська, озброєного карабінами, проти стріл індіанців була неважкою, тому було легко передбачити її результат. Капелани всіма силами старалися налагодити мир, вони бачили у полонених індіанців бажання прийняти християнську віру. Це послужило знаком їм, що можна було починати євангелізацію. Наступного року в Патагонії постала перша салезіянська місія.

Друга військова експедиція відбулася у 1886 році, вона ввійшла у Вогненну Землю. У ній взяв участь отець Фаньяно. Перші тубільці втекли, але військо наздогнало їх і подало знаки приязні. Ті, не зрозумівши цього, почали стріляти у них з луків. Град куль звалив їх на землю. Отець Фаньяно, почувши стрілянину, побіг на допомогу, але не міг нічим допомогти; врятував хіба що тільки поранених. Відтоді він завжди йшов попереду разом зі солдатами. І коли зустрічали індіанців, він виходив наперед, махав білою хустиною та кричав на їхній мові: «Брат! Брат!». Таким чином йому було можливим уникнути безневинних жертв.

Поволі кількість місіонерських центрів в Патагонії та у Вогненній Землі збільшилося. Індіанці вважали місіонера доброю людиною, правдивим приятелем.

Щороку місіонерські експедиції з Ораторії йшли також до інших країн та континентів. Отець Боско посилав салезіян до Уругваю, Чілі та Еквадору. Потім вони пішли також до Азії та Африки.

22. ЙОГО СПІВПРАЦІВНИКИ

Ще від початку своєї діяльності, працюючи серед великої кількості хлопців, отець Боско бачив, що сам не зможе багато зробити. Йому була потрібна чиясь допомога. Багато людей бралось допомагати йому. Першим був отець Борель. Також йому допомагали люди різних професій - хто чим міг. Хто мав вищу освіту та добре знав християнську віру, по неділях навчав катехизму або викладав у вечірніх школах. Хто мав досить грошей, давав їх на різні потреби. Хто був досить впливовим, знаходив працю для хлопців. Хто був здібним, приглядав за хлопцями та забавляв їх.

Між першими своїми співпрацівниками отець Боско згадував кравця, купця, кондитера, типографа, посередника, крамаря, ювеліра. Катехизму навчав також один маркіз (Фассаті), граф Кайс та Каллорі.

Отець Боско називав їх своїми співпрацівниками, бо вони й справді співпрацювали з ним.

«На славу туринських сеньйор!»

Хлопці - як хлопці: швидко нищили одяг. Деякі мали лише одну сорочку, і та була подерта та брудна, тому ніхто не хотів брати їх на роботу до своїх установ: бруд, лахміття, сморід... Багато поважних сеньйор прало і латало одяг, знаходили нові сорочки, штани... Це була велика допомога для мами Маргарити, яка сама не могла всьому цьому дати раду.

Одна з тих сеньйор, Гастальді, займалася тими хлопцями, котрі жили в Ораторії. По неділях вона перевіряла ліжка; ставила хлопців в ряд, як сержант, перевіряла також і їх: чи милися і як там у них з одягом.

«На похвалу туринських сеньйор, - казав одного разу отець Боско, - я б хотів всюди розповісти, як багато з них, з багатих та аристократичних родин, не гидились брати в руки брудні та смердючі штани, курточки, сорочки та прати, зашивати і латати їх. Хлопці бачили їхню християнську любов і далі перебували в Ораторії, навчаючись добра та ремесла. Багато з тих жіночок приносило нову білизну, одяг, їжу, гроші та все, що могли».

«Хто платить?»

І знову було свято в Ораторії - день святого Луїджі у 1852 році. Вісімсот хлопців, які були присутні на Службі Божій, причащалися; коли виходили з церкви, отримували булку зі скибкою ковбаси. Хто платив за це? Командор Коста та його дружина були господарями свята.

Пополудні процесія вирушила у супроводі відділу національної гвардії - з бубнами, в однострої, завжди на сторожі порядку, - звеличуючи свято. Хто прислав їх? Офіцер Дассо - приятель отця Боско.

У вільний час хлопці забавлялися. Переможці отримували нагороди. Під вечір - інші видовища, а на кінець свята - феєрверки. Хто платив за все це? Запрошені на свято багатії: граф Кайс, барон Янко з Барбанії, граф Аляно, один генерал, граф Вянчіно, маркіз Густав Кавур та інші менш титуловані, але з добре набитими гаманцями. Вони були приятелями отця Боско та його співпрацівниками.

Отець Боско дякував їм, але часто чув у відповідь: «Це ми маємо дякувати вам, отче, за те, що дасте нам можливість зробити щось добре. А через ваші молитви Бог благословляє нас та помножує наші багатства».

Лотереї та робочі контракти

Кожного разу, коли отець Боско рішав поширити Ораторію чи заснувати нові установи, щоб прийняти до неї більше хлопців, він організував грандіозну лотерею. Створював організаційний комітет, що складався із визначних осіб та простих людей. Вони одержували дозвіл від уряду, збирали нагороди (картини, килими, вишивки, цінні книжки...), показували їх публіці, друкували та продавали квитки; в газеті друкували правила участі у лотереї та готували все необхідне для її проведення. Всі зібрані гроші отець Боско видавав на виховання своїх хлопців.

Ті співпрацівники отця Боско також бралися за пошуки місць праці для тих хлопців, котрі вже були здатні заробляти собі на кусень хліба. В ті часи закони ніяк не захищали прав молодих робітників, тому працедавці часто використовували їх, ставлячи у принизливі умови.

Співпрацівники отця Боско, у згоді з ним, укладали договори на гербовому папері.

Поручалися за серйозність та добру волю хлопців, але також вимагали зі сторони працедавця засвідчення його зобов'язань відносно молодого робітника. До такого профспілки дійдуть лише через десятки років.

Деякі з тих контрактів збереглися і до сьогодні. Один з них підписаний ювеліром Вітторіо Рітнер, який поручався за одного хлопця. Працедавець в свою чергу зобов'язувався за три роки навчити учня склярського ремесла, водночас дбаючи про його добру поведінку, виправляючи його «словами, а не іншими способами», даючи йому роботу, що стосувалося його професії, а не щось інше; він також даватиме йому вихідні у святкові дні, а кожного року - по п'ятнадцять днів канікул. У перший рік навчання учень отримуватиме одну ліру на тиждень, на другий - півтора, а на третій - дві ліри.

Ювелір Рітнер взяв хлопця під свою опіку: приглядав за ним, піклувався та цікавився ним, як своїм молодшим братом.

Об'єднатися та діяти

Так працювали співпрацівники отця Боско. Він хотів створити товариство, в якому вони змогли б об'єднатися. Якось сказав: «Одна нитка, сама, є слабкою; лише коли вона злучиться з кількома іншими, тоді їх важко розірвати. Так і з католиками: одного легко переможуть вороги добра, але коли інші підтримують його та допомагають, то разом вони творять велику силу і зможуть зробити багато добра».

Одного вечора 1850 року отець Боско зібрав сімох чоловіків, до котрих мав велику довіру. Сказав їм, що хотів створити з ними групу активних мирян, готових співпрацювати із духовенством в обороні віри. Таким чином постало «Тимчасове об'єднання», яке могло стати основою більшого руху, але з різних причин той рух не розвинувся.

У 1864 році, коли отець Боско представив Папі статuti Салезіянського згромадження, в одному розділі також йшлося про «зовнішніх членів Згромадження». Хто ж вони були такі? У задумі отця Боско - це були його співпрацівники. Це свого роду салезіяни, які б підтримували його Згромадження. У статутах він написав: «Будь-хто, навіть живучи у світі, у себе в дома, зі своєю родиною, може належати до нашого Згромадження. Він не складає жодних обітів, однак старається впроваджувати у своє життя ту частину статутів, яка погоджується з його віком та станом». В Римі йому відмовили: проект отця Боско був надто сміливим. Отець Боско мусив попрацювати також над тим, щоб переконати своїх салезіян.

У 1874 році на одній зустрічі отець Боско пояснив свої ідеї салезіянам, які сказали йому:

- Заснувати ще одне братство! Вже і так їх забагато! Навіщо ще одне?

- Ви погано мене зрозуміли, - відповів отець Боско, і знову почав пояснювати.

Він не хотів організовувати третього чину, який би лише молився, а поставити своїм співпрацівникам за головну мету активне християнське життя, справи милосердя, передусім щодо убогої молоді. «Колись вистарчало сходитися разом на молитву; сьогодні є так багато засобів морального згіршення, особливо для молоді, що потрібно об'єднатися та діяти».

Наступного, 1875 року, він започаткував цю діяльність. Дав своїм співпрацівникам статuti (регламент), які були своєрідним каталогом речей, які потрібно було зробити, та діяльностей, які потрібно було виконати.

Папа затвердив цей проект і сам хотів бути першим співпрацівником отця Боско. Також поручив йому долучити до такої діяльності жінок. «Жінки, - сказав він, — завжди займали головне місце у добродійній діяльності в Церкві, у поширенні віри серед людей. Вони - добродійниці з природи, заподливіші від чоловіків».

Отцю Боско не потрібно було повторювати двічі, тому досить швидко він зорганізував і жінок-співпрацівниць.

Через деякий час співпрацівників та співпрацівниць вже так багато, що їх неможливо було злічити: сто, двісті, триста тисяч - лише в Італії. По всіх місцях, де салезіяни закладали нову установу, поставало також і товариство співпрацівників. Перед своєю смертю отець Боско написав до них листа, щоб подякувати їм за працю. «З багатьма із вас я не міг познайомитись особисто у цьому житті. Та це не важливо: на тамтому світі будемо знати одне одного та будемо вічно втішатися добром, що з ласкою Божою вчинили тут, на землі... Без вашої доброти та любові я мало що зміг би зробити, або швидше - нічого; завдяки вашій доброті разом ми змогли осушити багато сліз і спасти багато душ».

Цих «зовнішніх салезіян» (так називав їх отець Боско) учителі, професори, рільники, журналісти, адвокати та жінки (що ремонтують одяг і білизну, замітають, що з обідраного розбишаки роблять гарного, приємного та вихованого юнака) сьогодні становить сотні і сотні

тисяч осіб.

Вони також сприяють розпізнанню священицьких покликань, особливо сьогодні. Ось один типовий випадок: один салезіянський співпрацівник з Німеччини, звичайний механік, послав на навчання до семінарії шістдесят хлопців.

Отець Боско відкрив дорогу апостольству мирян. Протягом багатьох років він очолював Католицьку Акцію. Його підтримував сам папа Пій XI.

Щоб зберегти єдність у тих багатьох тисяч осіб, отець Боско видав у 1879 році щомісячний ілюстрований журнал, «Салезіянський бюлетень», що безкоштовно розповсюджувався в п'яти частинах світу. Це був один із засобів зв'язку та спілкування, а для співпрацівників - він ще й був засобом пропаганди.

Три великі будівлі - три собори душ: Салезіяни, Дочки Марії Помічниці Християн та Співпрацівники. А отець Боско був їх архітектором та будівничим.

23. ЙОГО КОЛИШНІ ВИХОВАНЦІ

1877 року, в свято св. Івана Хрестителя, Ораторія готувалася до іменин отця Боско. На обіді з отцем Боско були присутніми єпископ з Аргентини та його помічник. Саме тоді, коли промовляли тост в честь іменинника, зайшов менестрель в середньовічному одязі, котрий почав співати на честь отця Боско та гостей. «Номер» був дуже вдалий, та й оплескам не було кінця. В той час, коли менестрель низько кланявся на всі боки, до нього підійшов помічник єпископа та дав йому одну ліру (на цей час - великі гроші). Менестрель подякував йому, взяв ліру і, підскакуючи, поніс її отцю Боско.

- Та ж вона була для тебе, - сказав єпископ-помічник Епарха. — Ось, тримай іншу. Це тобі.

Менестрель взяв і цю, подякував та знову, підстрибуючи, поніс її отцю Боско.

- Чому ти не взяв її собі? - з цікавістю запитував єпископ.

- Всі ми належимо отцю Боско, - простодушно відповів хлопець. - Тут немає нічого нашого: все належить йому.

Менестрель належав отцю Боско

Менестрель, котрий сказав ці слова, справді відчув себе власністю отця Боско. Він пам'ятав той день, коли ще хлопчиком вчився в одного перукаря і ще не зголив жодної бороди, бо був недосвідченим.

- Як тебе звати? - почув, як його хтось запитує. Обернувся і побачив усміхнене обличчя священика.

- Карло Гастіні.

- Маєш батьків?

- Тільки маму.

- Скільки тобі років?

- Одинадцять.

- Ходиш на катехизацію?

- Коли можу, ходжу.

- Гарно, - сказав йому священик. - Тепер хоч, щоб ти поголив мене.

- Заради Бога! - відразу ж на цей вигук підскочив перукар. - Отче, краще не ризикуйте! Цей хлопець може голити тільки псів!..

- Не має значення, - відповів отець Боско. - Якщо не почне, то він ніколи не навчиться.

Під час того, як Карліно у поті чола голить отця Боско, той описував йому Ораторію, забави в ній, радість, яка там панує.

Карліно пообіцяв, що наступної неділі обов'язково прийде - і дотримався своєї обіцянки. Отець Боско подбав про те, щоб він забавлявся з іншими хлопцями, шепнув йому на вухо одне «слівце» і повів сповідатися. Карліно був такий задоволений, що аж заплакав з радості.

Кілька місяців після того отець Боско знову зустрів його зі сльозами на очах. Той плакав з горя та відчаю, бо у нього померла мати і він залишився на вулиці сам. Отець Боско привів його до Ораторії, до групи сиріт, котрі жили у нього. І надалі він зростав під люблячим поглядом отця Боско.

Одного дня відчув сильний зубний біль, що примусив його піти до ліжка. Отець Боско, помітивши це, підійшов до нього.

- Що з тобою, дорогий Гастіні? - запитав у нього.

- Зуби болять... - простогнав хлопець.

Отець Боско сів біля нього, притулив його голову до своїх грудей і так потримав її декілька хвилин. Коли відпустив її - зуби перестали боліти.

Як оддячитися отцю Боско? Гастіні та один його товариш заощадили декілька лір. Коли ж прийшло свято Святого Івана у 1849 році, за ці заощадження вони купили два срібні серця. Коли стемніло, без шуму встали з ліжка та попрямували до кімнати отця Боско. Він ще не спав, коли застукали у двері. Відчинивши, побачив двох хлопців, які поклали в його руку два срібні серця. На наступний день, дізнавшись про те, що сталося, товариші дуже позаздрили їм. Від цього дня хлопці з Ораторії почали відзначати свято іменин отця Боско з великими урочистостями.

В Ораторії Гастіні опанував ремесло палітурника і, покинувши отця Боско, відкрив свій магазин. Але, оскільки цілим серцем був прив'язаний до отця Боско, він кожної вільної хвилини заходив до Ораторії. Був природженим актором, як кажуть - «дотепником»: вигадував жарти, ігри, розваги. На кожному святі представляв свій новий номер. Був «веселуном на всякі потреби» аж до сімдесяти років.

І справді, за кілька днів до своїх сімдесяти він захворів. Наступник отця Боско, отець Руа, відвідав його. Здавалося, що це лише легка недуга. Відходячи від нього, сказав:

- Невдовзі зустрінемося в Ораторії з твоїми жартами і піснями.

- Ні, отче Руа, - відповів Гастіні. - Отець Боско сказав мені... Вже час приготуватися.

Помер три-чотири дні після того, як йому виповнилось сімдесят років.

Почувалися дітьми отця Боско

Гастіні був першим серед тих численних хлопців, які були колишніми вихованцями отця Боско. Він був їхнім представником: запрошував на свято Святого Івана усіх колишніх вихованців і вони приходили. З року в рік ці свята організувалися все краще й краще; відбувалися не тільки в Ораторії, а й там, де знаходилася будь-яка салезіянська установа. Таким чином виникла нова організація, що сьогодні поширена по цілому світі.

Взаємна любов, що об'єднувала отця Боско, його салезіян та колишніх учнів, була основою тієї організації. Юнаки, більш зрілі чоловіки та люди похилого віку - робітники, професіонали, дипломати, політики, священники та єпископи, які все ще почувалися синами отця Боско - радо поверталися хоч на декілька годин до установи, в якій були виховані.

На цих зустрічах завжди виступав менестрель, що на кінці обіду, як колись Гастіні, дарував радість, яку так любив отець Боско.

У 1911 році відбувся перший інтернаціональний з'їзд колишніх учнів отця Боско. Перед базилікою Марії Помічниці вони встановили пам'ятник отцю Боско і затвердили свої статuti. Колись отець Боско казав до них: «Де б ви не були, пам'ятайте, що ви - сини отця Боско. Покажіть світові, що можна одночасно бути «добрими християнами та чесними громадянами». І вони зобов'язалися до виконання цих слів своїм добрим прикладом та вчинками.

Колишні вихованці міста Ла Плата

Ось що, наприклад, сталося на початку ХХ століття в місті Енсенада, близько Ла Плата, що в Аргентині.

Енсенада - мале індустріальне містечко. Високі посади тут наймали масони, а низи складалися з бунтівників. Отож, виникла дуже небезпечна ситуація для мало чисельних священників того краю. Парох цього міста вважав за краще не залишатися тут на ніч. Але одного дня парохом став салезіянin, який день і ніч перебував тут та брався за організацію парафіяльної діяльності без жодного остраху. Масонам та бунтівникам це не подобалося, тож вони вирішили зробити його життя нестерпним. Обвинували його (як записано в хроніці) у страшному вчинку. Підбурили народ за допомогою плакатів та підставних осіб. Зорганізували на майдані великі маніфестації. Диверсія мала відбутися наступної неділі та завершитись зруйнуванням парафіяльного дому.

Колишні вихованці міста Ла Плата били на сполох. В неділю шістсот широкоплечих молодиків зібралися на подвір'ї училища Ла Плата. Командир міліції почав бити на сполох, переконувати та погрожувати. Та все було даремно. У призначеній годині тих шістсот попрямувало до Енсенади. Йшли поволі, як на процесії, з вервечкою в одній руці та з кийком у другій. Прийшли до Енсенади кілька хвилин раніше перед тим, як мала початися маніфестація проти пароха. Провідники заворушення приголомшено дивилися на цю дивну процесію, а їхні послідовники один за одним почали розходитися.

Шістсот юнаків проходили вулицями міста, співали і молилися; затрималися на площі біля церкви та повернулися до Ла Плата. Від того дня ніхто навіть не подумав турбувати пароха Енсенади. Багато років тому один англійський міністр після візиту до Ораторії ствердив таке: «Або релігія, або палиця». Натомість, вихованці Ла Плата з вервечкою в одній руці та грубим кийком у другій, довели, що інколи релігію та кийок можна вдало поєднувати.

«Я виведу їх на площу й уб'ю!»

Сталося це у 1948 році в Колумбії. 9 квітня вибухнула революція: одна із тих численних революцій, які протягом стількох років мучили Південну Америку. Але ця революція була абсолютно антирелігійною.

У Баранквілія салезіяни поспішали відіслати до дому чотириста учнів своєї школи-інтернату, а самі збиралися в каплиці, щоб молитися.

З динаміка радіо лунали моторошні новини, а крик озброєних революціонерів, які бігали по місту, помножувало страх. Близько п'ятої години вечора зросла метушня біля салезіянської школи: її оточила тисяча революціонерів. Вони розбили мур та ввійшли у приміщення. Мали зі собою сокири, дрючки та бензин, щоб знищити та спалити все.

Директор разом з одним священиком вийшли вперед, щоб поговорити з ними. А ті зараз же кинулися на них, скинули з них рясни, які тут же облили бензином та спалили. А потім ображали їх, штовхали, поки ті не впали на землю. «Повісимо вас, спалимо живцем!»

Несподівано прибіг один із тих революціонерів і, показуючи пальцем на директора, закричав: «А зараз той священик заплатить за всіх!». І звернувся до інших бунтівників: «Я беру їх обох, виведу на площу й уб'ю». По дорозі до площі один зі священиків, оточений п'ятьма-шістьма охоронцями, втратив зв'язок зі своїм директором. Коли настав вечір, ті революціонери сказали йому пошепки: «Швидко, утікай!» - і дозволили йому загубитись серед натовпу. То не були революціонери, а вихованці того закладу.

Директора вели на площу; революціонер, котрий хотів убити його, зчинив галас і розпалив дискусії. Під час тих дискусій та метушні інші вихованці вивели салезіянина з площі.

Три озброєні революціонери знайшли третього священика в одній із кімнат школи. Наказали йому зняти рясну і дали звичайний одяг та капелюх на голову; з прокльонами та стусанами вивели його з приміщення салезіянського дому. Раптом зупинилися і наказали: «Іди на таку вулицю, під таким номером; там на тебе чекають і допоможуть спастися». Виявилося, що це також були салезіянські вихованці.

Чотири священики були закриті в одній кімнаті інтернату, озброєний сторож стояв на варті. В цей час полум'я охопило приміщення школи. До кімнати в'язнів дійшов запах паленого... Раптом до охоронця підбіг один озброєний до зубів революціонер та сказав: «Маю наказ замінити тебе». Той відійшов. Тоді п'ятеро інших озброєних ввійшло кімнати і наказало священикам одягнутися у цивільне. Зробили з простирадл канати і наказали їм спускатися вниз. Вже таки стемніло. Опинившись на вулиці, звільнені побігли до приятелів, щоб заховатись. Також і ці революціонери були колишніми вихованцями цього коледжу.

Інтернат згорів, але салезіяни спаслися, завдяки своїм колишнім вихованцям.

«Колишні вихованці - це найбільший та найкращий монумент отця Боско» (сказав свого часу папа Пій XI).

Отець Боско з своїми юнаками

24. ПОРТРЕТ ОТЦЯ БОСКО

Ось він. Середнього зросту, кругле та повне обличчя, широке чоло, освітлене мудрими очима; темно-каштанове волосся (лише при кінці життя вже покритися сивиною); тіло п'ємонтського рільника - сильне та міцне. Він володів надзвичайною фізичною силою. Одного вечора, коли він повертався додому, якийсь пес безперестанку гавкав йому вслід, поки отець Боско не схопив його за потилицю, потримав декілька секунд у повітрі та жбурнув його на десять метрів від себе. Тварюка зникла в один момент.

У 1883 р., коли йому було шістдесят вісім років, сидячи за столом у домі друзів, він задля розваги роздушив горіхи двома пальцями; інші дивувалися з того й раділи. Через рік він лежав у ліжку з гарячкою; лікар просив, щоб той зробив зусилля.

- Стисніть мені руку так сильно, ж тільки можете, не бійтеся.

- Пане докторе, щоб ви не пошкодували про це, — відповів отець Боско.

Взявши його за руку, він стиснув її так сильно, що у лікаря аж виступили сльози на очах.

Посередник у справах Всевишнього

У ньому не було нічого особливого. Усе здавалося звичайним. Ніщо не виявляло його місію, його великий дух, його святість. «Добрий п'ємонтський парох» казали ті, котрі його не знали. Тільки його очі виявляли той вогонь, що горів у його серці. Ті світло-коричневі очі пронизували і зворушували. У нього був тенористий та солодкий тембр голосу, вражаюче поетичний. Говорив завжди спокійно, ніколи не підвищував голос. Такий спокійний тон вражав.

Це була уже акуратна особа, бездоганно охайна. Він ніколи не виходив з кімнати, поки не привів себе в порядок. Його хлопці знали, що він дуже цінував чистоту і порядок, тому перш ніж зайти до його кімнати, поправляли на собі одяг та струшували з нього пиліку.

Поводився дуже ввічливо. Хоч він і був сином хліборобів, цілком спокійно заходив до Ватикану, до королівського двору та палат.

Був запальний від природи, схильний до гордості. Ще з дитинства йому багато коштувало бути слухняним. «Якби я не став священиком і монахом, — казав одного разу найближчим друзям, - то став би завзятим революціонером».

Він володів надзвичайною пам'яттю. У нього уява була не поета, а архітектора-будівельника. Він бачив грандіозні, дуже грандіозні речі. Його великий оптимізм допомагав розквітати величезним задумам. «У своєму столітті, — писав Гуйсманс, — він був незвичайним посередником у справах Всевишнього».

«Залиште його, нехай робить!»

«Отець Боско хотів завжди бути в ногу з прогресом, на передових місцях», — так він сам казав до отця Ахілла Ратті, котрий пізніше став Пієм XI; в той час, коли той ще молодий священик, відвідував майстерні отця Боско.

У нього була незламна воля. Своїм спокійним та невтомним кроком він ішов вперед без вагань і завжди досягав до поставленої мети. Цей невичерпний мрійник брався та доводив до кінця такі справи, які світ називав божевільям.

Це був завзятий працівник. Його дні були надзвичайно насичені роботою. Його ночі, зведені до мінімуму, проходили дуже швидко. Завжди з якоюсь книжкою в руках, завжди з якимось проектом в голові, завжди з якоюсь виховною думкою в душі. Розум, уява, серце вирували у ньому.

«Відпочиньте трохи, візьміть собі кілька днів відпочинку», - просили його слезіяни.

- В Небі, в Небі будемо відпочивати, не раніше. Коли сатана перестане губити душі, тоді отець Боско перестане працювати для них!»

Деколи людська природа піддавалася постійній праці: Отець Боско засинав на ногах під час подорожей; одного разу це трапилось у Флоренції навіть в кабінеті прем'єр-міністра Ланцо.

- Що більше вивчаю його, то менше розумію, - сказав про нього св. Йосиф Кафассо. - Він є простим та надзвичайним, покірним та великим водночас. Не маючи ні копійки за душею, носить в голові грандіозні проекти, на перший погляд нездійсненні, але в кінцевому результаті доведені ним до кінця. Якби я не був певний, що він працює на славу Божу та що його провадить Бог і всі його зусилля спрямовані до Бога, то міг би сказати, що він - небезпечна людина; перш за все, через те, що залишає для здогадок більше, ніж дозволяє побачити. Отець Боско - це загадка....

- Залиште його, нехай робить! — повторяв Кафассо тим, котрі переймалися поведінкою отця Боско.

Майстер слова

Отець Боско не був теоретиком; він абсолютно не бажав писати наукової праці про свої педагогічні ідеї. Його розум був більш практичний, ніж теоретичний. Він був непересічною особистістю: надзвичайна пам'ять, вправність у різних справах, відчуття конкретності, гумор, геній неможливого. Це була людина надприродньо обдарована.

Він був справжнім майстром слова. Одній пані, котра просила у нього поради про те, як мала корисно використати свої гроші, він відповів, простягаючи до неї свої долоні. Двом запеклим гравцям в лото, які не посоромились запитати його про те, на які числа мають поставити, спочатку не дав конкретної відповіді, кажучи, що не знає; лише потім додав:

- Ставте на 51014 і виграєте.
- Дякуємо, дякуємо! - сказали ті, думаючи про великий виграш.
- Але давайте прояснимо ситуацію, - затримав їх отець Боско. - Виграєте вічне життя. Хто виконує п'ять церковних заповідей, десять Заповідей Божих і робить чотирнадцять діл милосердя, тому приготоване вічне щастя в Небі.

Багачам у Ліоні, котрі просили його розповісти про суспільні справи, заявив: «Спасіння суспільства знаходиться у ваших гаманцях».

Одна надокучлива відвідувачка заявила йому: «Не піду звідси, поки не дасте мені свого автографа». Отець Боско взяв листок і ясно написав: «Я одержав від пані Х... дві тисячі лір на мої установи. Підписано: о. Іван Боско».

Третій невидимий

Він був милим упертюхом. Мав спокійну впертість, властиву жителям місцевості, з якої походив; як і його сучасник Кавур, вмів вичікувати; зібратися, коли потрібно, щоб потім вискочити, як пружина.

Вражала незмінність його настрою.

Але більш за все зворушувала його доброта. Він відчував безмежну вдячність до своїх благодійників. Зворушено згадував навіть п'ятдесят сантимів, подарованих йому. Не забував вітати приятелів та своїх співпрацівників з нагоди їх роковин.

В ньому палав внутрішній вогонь, що давав енергію його апостольському життю. В його душі був великий секрет, «секрет Царя».

Із його особистості, з контакту з ним, з його слів виділялась таємнича сила, що входила в душі й очищувала їх. Навіть у тому, як він брав руку хлопця, або схиляв до нього свою голову, було видно безмежну пошану, яку мав до людей. Перебування біля нього проганяло лихі думки, наміри та бажання.

Він давав собі скромну оцінку. Наприклад, казав: «Якщо Бог знайшов би для своїх діл незначніше від мене знаряддя, напевне вибрав би його і мав би з того більше користі».

Повертаючись із триумфальних днів у Парижі, пригадував своє низьке походження. «Пам'ятаєте, — сказав до отця Руа, — маленький пагорб на дорозі до Буттієра? На тому пагорбі стоїть убога хатина. То - хатина моєї матері; а на луці біля неї я пас дві корови... Всі ті визначні пани, що вітали мене, навіть не думали, що вітають убогого селянина».

- Що ти бачив найкраще у своєму житті? - запитав у одного хлопця на підвір'ї.

- Отця Боско! - голосно та переконливо відповів хлопець. - Ти примушуєш мене думати про того селянина, що відвідував виставку речей, представлених на нашу лотерею. В той час, коли всі захоплювалися артистичними творами, він надовго затримався перед великою ковбасою. Для нього не було нічого кращого від тієї ковбаси.

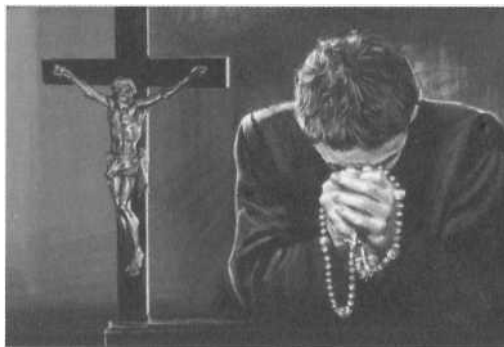
Незрівнянна покора.

Його довіра до Бога була безмежною.

Найбільші упокорення, найважчі труднощі, найгіркіші розчарування, найсильніші протистояння не могли прогнати усмішки з його обличчя.

«Він жив у постійному спогляданні Бога, - написали його близькі друзі. - Складалося таке враження, що він переживав розмову з Богом кожного разу, коли ми просили його про якусь раду».

Легко можна було побачити, що Бог жив у тій душі. Споглядання Бога ніколи не припинялося: воно тривало від сходу сонця, аж до його заходу. Коли хтось був біля нього, то йому здавалося, що там був присутній ще хтось третій, невидимий - сам Ісус Христос. Отець Боско постійно розмовляв з Богом та Пресвятою Богородицею, своєю Небесною Матір'ю.

Бог поселився в душі отця Боско

25. СВЯЩЕНИК ВСЮДИ І ЗАВЖДИ

Одного дня отець Боско прийшов у дім однієї знатної родини. Несподівано п'ятирічний хлопчик роздратовано та зі злістю вимовив ім'я Ісуса Христа через те, що перевернувся його дерев'яний коник. Отець Боско лагідно закликав його до себе і попросив назвати десять Заповідей Божих. Коли той дійшов до другої заповіді, отець Боско перервав його:

- Знаєш, що це означає: «Не взивай намарне імені Господа Бога твого»? Це означає, що ми ніколи не маємо вимовляти без причини та належної пошани імені Бога, який дуже любить нас; в іншому випадку - грішимо, тобто ображаємо його. А це відбувається, насамперед, тоді, коли взиваємо його ім'я зі злістю - так, як ти щойно зробив.

Хлопець засоромлено опустил очі і відповів:

- Мій тато завжди так каже!..

На ці слова мати хлопця зблідла, а батько почервонів, але зараз же сказав до сина, пестячи його:

- Це правда, пробач мені... Я погано чинив; відтепер більше не буду так казати. Але це було востаннє також і для тебе, згода?

Одного разу отець Боско був запрошений на обід однією добродійницею, яка з цієї нагоди запросила й інших визначних гостей. Зайшовши до вітальні, отець Боско побачив двох жінок, котрі рішуче виявили бажання поговорити з ним. Помітивши також, що вони у досить декольтованих сукнях з оголеними руками. Отець Боско, опутивши очі, каже:

- Перепрошую, я переплутав двері. Я думав, що прийшов до потрібного будинку, але видно, що заблукав.

І повертається до виходу.

- Ні, отче, ні, — відповіли ті, — ви не заблукали, тут чекають на вас.

- Неможливо, - повторив отець Боско. - Там, де мене запрошують, священник може увійти без перешкод.

Ті, почервонівши та зніяковівши, побігли по шалі, щоб прикритися, і відразу ж повернулися, щоб попросити пробачення у отця Боско, який вже йшов геть.

Генерал та адвокат

Одного разу граф Камбурцано запросив до себе в гості отця Боско та якогось генерала у відставці. Думки про релігію мало турбували старого генерала, бо він не жив нею. Отець Боско довго розмовляв з графом, графінею та генералом. Але прийшов час прощатися. Генерал, котрий не зводив очей з отця Боско, вражений його поведінкою, підійшов до нього і сказав:

- Скажіть мені декілька слів на згадку про нашу зустріч.

- О, пане генерале, — відповів отець Боско, - моліться за мене, моліться, щоб бідний отець Боско спас свою душу!

- Я - молитися за вас? - із здивуванням відповів генерал. - Радше дайте мені якусь пораду.

Отець Боско завагався якусь хвилину, а потім серйозним тоном сказав:

- Пане генерале, пам'ятайте, що маєте провести ще один бій. Якщо вийдете з нього переможцем - будете щасливим.

- Який бій?

- Пане генерале, бій за спасіння душі.

Всі дивилися одне на одного, а генерал вдарив п'ястком по долоні і заявив:

- Тільки отець Боско міг так щиро мені сказати.

У 1884 році до отця Боско прийшов один іноземець і довго розповідав йому про ті

добродійства, які чинив у себе на батьківщині. Він був визначним адвокатом, та захоплювався ідеєю Вільних шкіл... Папа нагородив його медаллю командора.

Отець Боско уважно вислухав його і раптово перервав:

- Пане, чи ви так само гарно практикуєте ту релігію, яку так гарно обороняєте?

Адвокат, трохи зашарівшись, запитав:

- Чому ви так зі мною розмовляєте?

- Тому що ви розмовляєте зі мною так відверто та ввічливо, що я відчуваю обов'язок говорити з вами з такою ж приязню та довір'ям.

Адвокат пробував змінити тему розмови, але отець Боско вимагав відповіді на своє запитання, стискаючи двома руками руку адвоката. Адвокат в свою чергу:

- Чому ви стискаєте мені руку?

- А ви чому хочете втекти від мене? Відповідайте на моє запитання: цю релігію, що так гарно публічно обороняєте, чи практикуєте її?

- О, отче Боско! Ви вже все прочитали в моєму серці, правда? - і підніс руки отця Боско, поцілував їх та заплакав. - Так, отче, признаюся: я ніколи не жив згідно заповідей нашої релігії; навіть вже не вірив у сповідь.

- Ну, добре. Обіцяйте мені, що віднині будете жити за заповідями і, коли стрінемося знову, ви потиснете мені руку і скажете: «Я дотримався обіцянки».

- Так, обіцяю вам. Як тільки повернусь додому, висповідуюся та напишу вам. Слово честі. О, отче Боско, якби всі священники були такими добрими, як ви!

Отець Боско навіть тоді, коли вимагав, не показував цього.

Також і міністри мають душу

Міністр Урбано Ратацці, котрий був у приязних стосунках з отцем Боско, під час однієї аудієнції запитав його: чи за те, що він вчинив проти Церкви як державний міністр, він підпадає вилученню? - Отець Боско просив у нього три дні для обдумання цієї справи: «Над таким складним питанням хочу добре подумати».

Через три дні він повернувся до Ратацці.

- Ваша ексцеленціє, я добре подумав над цим питанням, шукав відповідь на нього, щоб ви не підпадали критиці; але не зміг дійти такого висновку.

Така щирість сподобалася міністрові. Він сказав так:

- Я був певний того, що отець Боско ніколи не обмане мене, тому я хотів почути правду саме від вас. Мені подобається ваша щирість: завжди звертайтеся до мене, коли потребуватимете допомоги у справах ваших хлопців.

На урочисте відкриття залізниці Турин-Чіре-Ланцо Префект Турина попросив дозволу, щоб у салезіянській школі, що знаходилася в Ланцо, можна було влаштувати коктейль для державних чиновників. Отець Боско погодився, тим більше, що церемонію мав очолювати сам принц Амадео зі Савої; врешті-решт мав обов'язок бути присутнім у той час в Ланцо.

Церемонія відбувалася 6 серпня 1876 року. У ній брали участь міністри: Депретіс, Нікотера та Дзанарделлі; чотириста запрошених та представник короля. Отець Боско чекав на кортеж при вході до школи.

Під час перекуски, яка відбувалась на подвір'ї, він сідає при кінці столу.

Депутат Ерконе почав розмову таким жартом:

- Отець Боско вмійте читати в серцях Послухаймо його, нехай скаже, хто є більшим грішником: Нікотера чи Дзанарделлі?

Інші ж із цікавості та легкодушності також запитали:

- Скажіть, отче, чи вірите, що ми спасемося?

- Ну! Сподіваюсь, що так, - відповів отець Боско. - Адже милосердя Боже таке велике...

- Але ми не хочемо навертатися так швидко!

- А це означає, що ви хотіли б повернутися! - закінчив отець Боско.

До отця Боско підходили також і інші депутати та сенатори, і він, як завжди, мав для всіх добре слово. Міністри покидали сад, слідує за всіма іншими. Отець Боско йшов у товаристві міністрів Нікотера та Дзанарделлі. Йшли під портики; наближаючись до крісел, сідали довкола нього та через деякий час знову починали розмову. Прощаючись, міністр Нікотера відкрито сказав: Мені було дуже приємно. Так, відчуття таке задоволення можна тільки раз у житті.

Після візиту міністрів, отець Боско, сидячи між співбратами, сказав:

- Думаю, вже давно ці міністри та депутати не чули стільки проповідей, скільки почули сьогодні в Ланцо. З одного боку, вони - бідолахи, тому що ніколи не чують сердечного слова або правди, сказаної так, щоб не роздратовала їх. Я із щирим серцем прийняв їх та сказав їм про те, що дозволяли обставини; а також певні істини, яких я ніколи не зміг би сказати їм, при тому не

образивши їх; сьогодні я сказав їм абсолютно щиро.

Отець Боско притягав, захоплював всіх, бо прагнув зі всіма жити душа в душу. Його очі випромінювали любов та приємно вражали. Щоб не відчутися цього, потрібно було не мати в собі ані краплинки любові...

26. НАРОДИВШИСЬ УБОГИМ, ВІН ЖИВ УБОГО

Народившись убогим, отець Боско жив убого. Він харчувався бідно, жив в убогості, одягався убого; у всьому і завжди він залишався убогим. Так хотіла його мати: «Якщо на нещастя ти став би багатим, — так якось сказала йому мама Маргарита, — я ані кроку не вступлю до твоєї хати».

Біфштекс, який смакував отцю Боско

Отець Боско їв те, що їли його хлопці, ба, навіть менше та гірше. Його їжа була, переважно, варений біб, овочі, деколи з кусником м'яса або яйця. Іноді подавали йому на вечерю те, що залишилося ще з обіду. Часто торта з яблук вистачало на декілька днів, від неділі до четверга.

Він не нарікав. Чи, краще сказати, нарікав, коли готували щось особливе.

Інколи сповідав увечері по кілька годин і йшов вечеряти об одинадцятій годині. Суп - той самий, що їли інші (рис і квасоля або рис і каштани); все це було приготоване на 19.30, але давно вже охолело, стало майже клеєм. Отець Боско спокійно їв це і жартував, розмовляючи з тими, що не пішли ще спати.

Часом забував попити: тоді інші наливали йому. А якщо це було добре вино, тоді розводив його водою та жартував: «Я зрікся світу і чорта, але не помпи (тобто водяної помпи)».

Не вживав він ні олії, ні солі, навіть до їжі, яка вимагала їх. Доїдав кусники хліба, залишені іншими, і старанно збирав дрібки. Коли бачив, що хтось нищив великі чи малі кусні хліба, повчав: «Боже Провидіння дбає про наші потреби; ви бачите, що ще ніколи воно не покинуло нас. А якщо ви так нищите хліб, який дарує нам Бог, то ображаєте Його доброту. Бог може покарати вас за це».

Потім наводив приклад Ісуса Христа, що, чудесно наситивши людей, казав апостолам позбирати кусні хліба, щоб не змарнувалися.

Про біфштекс отець Боско мав свою думку: «Кусок м'яса, що смакує мені найбільше, — казав він, — це той, що найменший».

На ліжку - кінська опона

Кімната отця Боско була дуже просто умебльована; він не хотів ні завіс на вікна, ні килимка біля ліжка. Мав лише старий диван та прості дерев'яні крісла для гостей.

Одного дня, коли отець Боско був поза Турином, салезіяни вирішили трохи прикрасити його кімнату. Невдовзі повернувся отець Боско і, бачачи все це, виявив своє невдоволення. Щоб зробити йому приємне, салезіяни побілили його кімнату.

Його ряс, пошита із грубої матерії, служила йому на всі пори року. Говорив, що вона захищала його як від холоду, так і від спеки.

Яксь добра людина принесла до Ораторії кілька нових та дуже гарних сорочок для отця Боско. В суботу поклали йому на ліжку одну з цих сорочок; але на другий день зранку знайшли її на тому ж місці, де поклали вчора. Зустрівши винуватців, отець Боско запитав:

- Хіба ж це сорочки для убогого священика?

Він завжди надавав перевагу тому, що давали йому у милостиню; нічого, навіть якщо воно вже було вживане. Час від часу писав прохання до Міністерства Оборони та одержував для своїх хлопців вже вживані військові черевики, шинелі, штани або те, що довго лежало на складу.

Все це служило убогим хлопцям, яких він зібрав на вулицях Турина. Добре для хлопців - то й добре було для отця Боско.

Протягом декількох зим він ходив у військовій шинелі, пофарбованій начорно. Коли йшов спати, то накривався кінською опоною. Якось його запросив у гості один знайомий священик, його товариш. Отець Боско, побачивши на підлозі килими, нервово топтав їх і казав:

- Ах, ці килими!.. їх можна змінити на хліб для стількох убогих!..

П'ятак на шнурівки до черевиків

Коли отець Боско мав вирушити в дорогу або йти до якоїсь визначної особи, якщо його одяг не

був пристойним, то позичав його у своїх салезіян. Хтось позичав йому черевики, хтось рясу, хтось пальто, а хтось капелюха. У 1858 році, перш ніж поїхати до Риму, пішов відвідати родину своїх друзів.

Його підрясник мав велику латку.

- Отче, - запитали його, - ви ж не поїдете до Риму в такому підряснику?

- Ну, так! - відповів він. - Це - найкращий, що маємо в нашому домі, до того ж він не мій, а позичений.

Якось, одного дня, отець Боско зі своїм товаришем знаходився на подвір'ї якогось палацу з візитом до одного поважного пана. Але його одяг, так як і капелюх, був дуже протертим. Випадково кинувши свій погляд на черевики отця Боско, його товариш побачив, що вони були грубі та полатані, зав'язані мотузками, пофарбованими чорним чорнилом.

- Ну, це вже занадто! - докоряв йому. - Зачекайте на мене, отче. Я піду купити вам шнурівки.

- Зачекайте, - затримав його отець Боско. - Я десь маю п'ятака. - І нишпорить у кишенях. - Ось вам п'ятак!

В цей момент до них підійшла одна старенька, яка просила милостиню. Отець Боско віддав п'ятака тій убогій. Приятель похитнув головою та почав відходити, щоб за свої гроші купити шнурівки, але отець Боско знову затримав його:

- Ні, не йдіть... п'ятака на шнурівки ми вже витратили.

Для чого потрібні гроші

Одного дня на подвір'ї отець Боско розмовляв з одним хлопцем на ім'я Луїджі.

- Бачиш, Луїджі, той насос?

- Так, бачу.

- Я б хотів, щоб він викидав золоті монети.

- О, отче Боско! Щоб тоді ви зробили з ним?

- Я збудував би по всьому світі багато установ, щоб спасти душі, що є на дорозі до пекла.

Проходжуючись по місту з одним зі своїх вихованців, затримався біля вітрини, в котрій бачив великий глобус.

- Дивись, яка велика Америка! - сказав хлопцеві. - А як мало там людей.

- Зате там є багато золота! - відповів хлопець.

- Правду кажеш, там є багато золота, але воно не в руках католиків, які б могли використати його на добро. - Потім продовжував. - Це золото може допомогти убогим! Так багато потрібно працювати, щоб поширити християнську віру!

Чому отець Боско не став прелатом

У 1857 році отець Боско був у Римі. Папа Пій IX попросив його проповідувати духовні вправи в одній в'язниці, бо хотів таким чином виявити йому свою прихильність та повагу. Прийняв його на особисту аудієнцію і запропонував йому титул прелата. Отець Боско, збентежений, відповів:

- Ваша святосте, якби я став прелатом, то мені було б незручно з моїми хлопцями... Вже не мали б такого довір'я до мене. Не відважилися б підійти до мене, тягати сюди-туди, як тепер. А також, з приводу таких почесей, люди подумали б, що я став багатим. Тоді як би я мав відвагу просити милостиню для своїх хлопців? Прошу вас, дозвольте, щоб отець Боско і надалі залишався убогим «отцем Боско».

Пій IX не наполягав. Тож хлопці отця Боско і надалі могли тягати його на всі боки і мали велику довіру та приязнь до нього. Він і далі міг ходити до багатих родин з чорними шнурочками замість шнурівок, отримувати гроші, багато грошей, і використовувати їх на бідних хлопців та місії.

27. У ПОШУКАХ БОЖОГО ПРОВИДІННЯ

Всі ті, котрі працювали з отцем Боско та забезпечували його заклади харчовими запасами та всім необхідним, впевнено казали: «Які ми були б раді, якби всі наші боржники платили нам так, як це робить отець Боско! Інколи запізнюється, проте завжди сплачує усе, тому що з ним завжди Боже Провидіння».

Будівельник Карло Буцетті говорив: «Для мене слово отця Боско вартує більше, ніж векселі».

«Щоб завжди хтось перебував у церкві та молився...»

На початку 1858 року отець Боско мав сплатити великий борг, проте в кишені не мав жодної

копійки. Позикодавець вже досить довго чекав, тож в 20-х числах місяця хотів абсолютної сплати кредиту. Прийшов 12-ий день - нічого. В таких випадках отець Боско кличе декількох хлопців і сказав до них:

- Слухайте, сьогодні мені потрібна особлива ласка. Я піду до міста, а протягом всього того часу хтось з вас нехай завжди перебуває в церкві та молиться.

Хлопці обіцяли. Він вийшов, а біля церкви Місій до нього підійшов до нього незнайомий чоловік та ввічливо дав йому конверт з купюрами у тисячу лір. Отець Боско завагався, чи брати той дарунок і запитав:

- Чому ви даєте мені таку суму?

- Беріть, це для ваших хлопців, — наполягав той незнайомець та відійшов, не називаючи свого імені.

Ось інший факт з його життя. Одного дня він зійшов до їдальні в час обіду, але не зайшов до середини. Він збирався йти до міста. «Ми здивовані, - оповідав кардинал Кальєро, - запитали його:

- Отче Боско, сьогодні не обідаєте з нами?

- Не можу, - він відповів. - Лише прошу, щоб відтепер аж до третьої години хтось з вас та з кращих хлопців молилися в церкві. У вечері, якщо отримаю ласку, яка нам потрібна, поясню вам причину потреби цих молитов. Послухавши його прохання, хлопці молилися аж до третьої пополудні. Увечері отець Боско повернувся спокійним - як і тоді, коли відходив під час обіду. Відповідаючи на допитливі запитання, розповів про те, що мав заплатити десять тисяч лір Книгарні Паварії, тож вийшов шукати Божого Провидіння. Після того, як зайшов помолитися до церкви Марії Утішительки, йшов повз церкву Святого Томи, і там один чоловік передав йому від свого пана пачку грошей, якими зміг сплатити борг Паравії та ще інші менші борги. Також і цього разу він не зміг дізнатися імені жертводавця».

У 1860 році, напередодні одного свята, біля одинадцятої години ранку прийшов до отця Боско пекар, який погрозив, що більше не привезе жодного кусня хліба, якщо той не заплатить йому чималий борг. Він не хотів слухати ніяких виправдань та обіцянок.

Після обіду отець Боско покликав до себе декількох молодих салезіян та деяких хлопців і сказав до них:

- Будьте ласкаві, ідіть до церкви та молиться, хоча б півгодини в моєму намірі. Змінюйте одне одного попарно, аж до початку уроків.

І він вийшов, йдучи без конкретної цілі. Ось підійшов до нього один чоловік-лакей та сказав йому, що його пан захворів і хотів поговорити з ним. Отець Боско пішов разом з тим слугою, і той пан дав йому конверта з сумою, потрібною, щоб заплатити за хліб.

Дивні співпадіння

Ось ще один епізод. Один багатій хотів подарувати Ораторії велику суму грошей. Мав намір піти туди в суботу, в день, коли зазвичай ходив до отця Боско. Натомість ще в середу зранку до нього прийшла нав'язлива думка і не покидала його, незважаючи на всі його зусилля позбутися її: «Зараз Ораторія потребувала грошей». Він взяв гроші та пішов до отця Боско. Вони взаємно здивувались, коли отець Боско розповів про нагальну потребу в грошах, а той пан в свою чергу розповів йому про своє відчуття.

Отець Берто оповідав: «У 1882 році я був разом з отцем Боско в Римі, і протягом дня потрібно було заплатити будівельникові церкви Пресвятого Серця Христового п'ять тисяч франків... Стурбований будівельник вже декілька раз приходив до отця Боско за тими грішми, та все даремно: отець Боско не мав ні копійки. Несподівано на ім'я отця Боско прийшов рекомендований лист з Франції, в якому мало бути чотири тисячі лір. Відкривши листа, отець Боско, замість обіцяних чотирьох тисяч, знайшов там п'ять тисяч лір і сказав до мене:

- Я якраз потребував п'ять тисяч; ось чому замість чотирьох є п'ять. - І підписав квитанцію».

Іншого дня якийсь слуга приніс отцю Боско два листи. Він прочитав їх і почав плакати. Його запитали, чому плакав? А він відповів:

- Пресвята Богородиця любить нас!

І показав ті два листи. В одному з них вимагалось повернути тридцять тисяч лір, які були позичені одним добродієм; а в другому одна шляхетна пані з Бельгії питала, яке добре діло вона могла б вчинити тридцятьма тисячами лір.

«Хтось є у прихожій!»

14 серпня 1886 року економ отець Дурандо прийшов до отця Боско та забрав у нього всі гроші, зібрані тими днями - на невідкладні видатки. В той час, коли вийшов отець Дурандо, зайшов

якийсь пан, котрий вже деякий час чекав у вітальні. Отець Боско сказав до нього:

- Перепрошую, що я змусив вас чекати: прийшов наш економ та забрав усі гроші. Ось вам отця Боско, - без жодної копійки!..

- Слухайте, отче Боско, — відповів той пан, — якщо зараз вам була б потрібна якась сума, то що б ви зробили?

- О, Боже Провидіння!.. - відповів отець Боско зі сльозами на очах.

- Так, Боже Провидіння... Добре, але зараз ви не маєте грошей. А якби ви потребували їх в цей момент?

- Тоді, - відповів отець Боско з таємничим поглядом, - я сказав би вам: «Приятелю, підіть до прихожой - там зустрінете особу, котра принесла пожертву для отця Боско».

- Справді? Ви не жартуєте? Та ж там не було нікого, коли я зайшов... Хто вам сказав про це?

- Ніхто. Але я це знаю і знає Марія Помічниця Християн. Ідіть, ідіть і подивіться!

Той пан пішов до вітальні і бачить там одного чоловіка.

- Ви хочете розмовляти з отцем Боско? - запитав його.

- Так, я хочу дати йому пожертву.

Чудо Божого Провидіння.

«Бог подбає!»

«Це - щоденні чуда, - повторював отець Боско, - але мої майбутні послідовники таки не захочуть у це повірити, думатимуть, що все це казки».

Отець Боско не соромився простягати руку. Казав: «Може, ви здивуєтесь, коли побачите одного священика, що просить милостиню. Але коли я дивлюсь на розп'яття і думаю, що зробив Ісус Христос для нашого спасіння, то радо йду просити милостиню з любові до Нього».

«Пам'ятай, - часто казав він до того чи іншого директора своїх установ, котрі розповідали йому про свою відразу до того, щоб постукати в двері багатіїв у пошуках милостині, — пам'ятай, що то не вони роблять добре діло тобі, а ти робиш їм, даючи можливість на вічну заслугу».

Тільки одного разу отець Боско відмовився прийняти гроші.

Два пани принесли отцю Боско п'ятсот лір, які призначив йому комітет організаторів карнавалу як знак благодійності. Він подякував їм за цей добрий намір, але не хотів прийняти тієї суми. Попросив вибачення через те, що не хоче насолоджуватись плодом грішних розваг карнавалу.

Також не відкладав грошей на майбутнє. «Боюся, — казав, - що, якщо є якісь труднощі з цього огляду, це тому, що забагато думаємо наперед... Коли людина хоче діяти тільки своїми силами, Бог ухиляється від неї».

«Це за допомогою люблячого Провидіння Божого, - писав він до слезіян в останні дні свого життя, - ми змогли збудувати церкви та школи, придбати для них все необхідне і допомогти сотням і сотням хлопців».

Він часто повторяв: «У справах будівництва церков та шкіл отець Боско є тільки незначним засобом».

Отець Боско був священиком, що працював над душами, але також і над цеглою: він був великим будівничим. Мав свої задуми, але водночас перебував з Богом в тих таємничих стосунках, в яких перебували тільки святі. «Я не маю великої заслуги. Це все робить Бог. Я - повністю під проводом Божого Провидіння», — говорив отець Боско.

Завжди у пошуках Божого
Провидіння

28. ПРЕСВЯТА БОГОРОДИЦЯ ОТЦЯ БОСКО

Протягом цілого свого життя отець Боско, можна сказати, мав величезні борги. Будь-яка інша людина, якою б свідомою вона не була, перелякалась би, побачивши стільки накладних, які потрібно було сплатити - за хліб, м'ясо, шевця, кравця, зошити, книжки... Отець Боско, натомість, залишався завжди спокійним, ба, навіть продовжував планувати ще більше: приймав нових хлопців на безкоштовний пансіон, задумував нові будівельні проекти. Занепокоєні приятелі питали його:

- Як ви зможете сплатити всі ці борги?
- Я маю великого збирача пожертв, що здобуває поживу для моїх пташенят. Її ім'я - Марія Помічниця Християн.
- І це правда.

«Отож, починаймо!»

Одного разу він був майже «засипаний» боргами, тож, не знаючи до кого звернутися, вирішив поїхати до Франції, щоб пошукати там добродійників. В Марселі він відкрив училище для хлопців тож одночасно мав нагоду, щоб відвідати своїх салезіян. Коли приїхав до Франції, його зустріли досить холодно. Ніхто не хоче йому допомагати. «Я витрачаю тут час!» — вигукнув він у безнадії.

Та ось сталася непередбачена ситуація. В Марселі жила одна італійська емігрантка з країв отця Боско. Вона багато знала про нього та його чуда, бідна жінка, котра жила разом зі своїм восьмилітнім сином, хворим на рахіт (майже скрученим в клубок) - він важко ходив, та й то - за допомогою милиць. Мати привела його до отця Боско.

Він прийняв їх, ласкаво потішив та поблагословив хлопця. Потім сказав йому: «Викинь милиці!»

Хлопець не потребував другого такого наказу: випростався, кинув милиці, зробив кілька кроків і з радісним криком вибіг з кімнати. Мати, як божевільна, хапнула милиці та побігла за сином, навіть не попрощавшись.

Директор закладу, почувши крик, прийшов, щоб запитати, що сталося. А отець Боско йому:

- Ти тільки послухай! Отець Боско думав, що нічого не зможе зробити у Франції, тому сказав до Пресвятої Богородиці: «Отож, починаймо!»

Потім все пішло, ніби само по собі: прийшли добродійники, привели хворих та... гроші.

«Більше даю вам грошей - краще йдуть мої справи!»

«Пресвята Богородиця - це моя скарбниця, - сказали отець Боско. - Завжди допомагала мені й буде допомагати». Він вирішує одячитися своїй Небесній Матері, будуючи в її честь базиліку в Турині, яку назвуть базилікою Марії Помічниці Християн.

Головний будівничий викопав рови на закладення підвалин: час ставити наріжний камінь. В обряді взяли участь усі хлопці Ораторії, отець Боско та будівельник Карл Буццетті, котрий керував роботами. Після закінчення обряду посвяти отець Боско радісно наблизився до Буццетті:

- Зараз хочу дати тобі завдаток на будівлю. Не знаю, чи то буде багато... Даю тобі все, що маю.

Витягнув гаманець, відкрив його і все, що в ньому було, витряс в руки будівельника. Цей чекав на багато золотих монет, а у жменю впало лише вісім мідяків. Отець Боско, посміхаючись, сказав до нього:

- Не бійся. Пресвята Діва подбас про гроші на свою святиню, - а звертаючись до інших присутніх там: - Побачите!

Перший камінь закладено у 1864 році, а благословення храму та перша Літургія - чотири роки після того.

Справді, цікаві події ставалися. Отець Боско став цілителем: він підняв вмираючих з ліжка - тих, котрі вмирали на золотих ліжках.

Захворів приятель отця Боско - Антон Котта - сенатор, банкір, командор. Мав 83 роки, і лікарі не давали жодної надії на видужання. Отець Боско пішов, щоб відвідати його.

- Ще кілька хвилин, - ледве чутно сказав сенатор, - і вже час йти на той світ...

- О ні, пане сенаторе! - відповів отець Боско. - Пресвята Богородиця ще потребує вас на цьому світі. Ви маєте допомогти збудувати для неї церкву.

- Я радо зробив би це,... але вже й дихати не можу...

- Що б ви зробили, якби Марія Помічниця подарувала вам ласку одужання?

Сенаторові аж роз'яснилося лице:

- Протягом шести місяців даватиму щомісяця дві тисячі франків на цю церкву.

Це була велика сума.

- Добре, - закінчив отець Боско, - мої хлопці так старанно будуть молитися, що Марія Помічниця Християн поверне вам здоров'я.

Отець Боско помолився, поблагословив його та відійшов.

Через три дні хтось постукав до кімнати отця Боско. Відкриває двері і бачить сенатора Котта.

- Я прийшов, - каже він, - щоб дати вам дві тисячі франків за цей місяць. Пресвята Богородиця дарувала мені здоров'я.

Сенатор прожив ще три роки і часто допомагав отцю Боско. Часто казав:

- Бачите: більше даю вам грошей - краще йдуть мої справи.

Нарада з Пресвятою Богородицею

Базиліка Марії Помічниці Християн - це був його сон, його мрія.

В жовтні 1844 року йому снився сон. Він розповідав:

- «Дивися!» - сказала мені Богородиця. - І я побачив величну церкву, з якої лунали чудові мелодії. А всередині, на білій стрічці, я побачив слова, написані золотими буквами: «Тут мій дім, звідси ширитиметься на весь світ моя слава».

Одного дня отець Боско мав заплатити будівельникові три тисячі франків, а в кишені не мав ні копійки. Після обіду вийшов до міста. Куди йшов - сам не знав. Йшов навмання. Хтось провадив його.

Коли пройшов біля головного вокзалу, до нього підійшов якийсь слуга у лівреї.

- Отче, може, це ви - отець Боско?

- Так. Я до ваших послуг.

- О, це сам Бог послав вас! Мій пан є хворий і вислав мене запросити вас відвідати його.

- Йду. А це далеко?

- Ні. Оцей палац є його.

Жінка хворого зі сльозами на очах підійшла до отця Боско.

- Багато раз, — сказала, — ми посилали по вас, але вас ніколи не було вдома. А тепер, на жаль, запізно: мій чоловік вже помирає... лікарі вже порадилися і...

- Також і Пресвята Богородиця була присутня на цій нараді? - перебив її отець Боско. - Якщо її не було, то та нарада була неповною: не було головного лікаря. Яка хвороба у вашого чоловіка?

- Хвороба приймала різні форми протягом декількох місяців, а вкінці перейшла у водянку. Багато раз його оперували... А тепер лікарі вже не хочуть, бо кажуть, що він не витримає ще однієї операції.

- Ну, добре, - закінчив отець Боско, - якщо ви хочете допомогти Пресвятій Богородиці збудувати для неї церкву, я попрошу її, щоб зцілила вашого чоловіка.

- О, отче Боско! - скликнув хворий, коли бачить його. - Тільки ви зможете витягнути мене з цього ліжка. Вже три роки страшно терплю і не можу рухатися.

- Хочете піти на прогулянку?

- Що ви кажете? Вже не моїми ногами, хіба що мене понесуть.

- Якщо ви хочете, — запевняв його отець Боско, - ви нині підете своїми ногами до своєї карети.

- Мені вистачило б трошки полегшення - і я зробив би те, що хочете для ваших установ.

- До вечора мені потрібно три тисячі лір.

- До вечора... три тисячі... це велика сума! Де я знайду її зараз? Не маю їх тут. Потрібно піти до банку і взяти.

- А чому б не піти до банку?

-Хто?

- Ви!

- Я? Ви напевне жартуєте! Вже три роки, як я не рухаюсь. Це неможливо!

- Неможливо для нас, але для Бога можливо. Давайте спробуємо.

Отець Боско закликав до кімнати всю родину і слуг, проказав з ними деякі молитви до Бога Отця та Пресвятої Богородиці. Потім поблагословив хворого та наказав слугам принести одяг для пана. Коли хворий одягався, прийшов один

із його лікарів і, побачивши все це, закричав: «Та це ж безумство - так чинити!». Хворий попросив лікаря помовчати та продовжував одягатися далі.

Лакеї приготували карету, йому дали їсти; він з'їв все з апетитом, якого не відчував уже декілька років. Сам зійшов по сходах, а отець Боско не дозволив, щоб йому допомагали. Каретою приїхали до банку; він забрав три тисячі лір, дав їх отцю Боско і повернувся до дому у доброму здоров'ї.

«Пресвята Богородиця надто сильно любить нас!»

Коли базиліка Марії Помічниці Християн вже була збудована, отець Боско дивився на неї зі сльозами в очах. Чули, як він шепотав: «Кожна цеглина цієї церкви - це чудо Пресвятої Богородиці».

Чуда сталися також і в день посвячення церкви - 9 червня 1868 року.

На це свято до Турина з'їхалося багато люду - з П'ємонту та дальших місцевостей. Багато прийшло подякувати Марії Помічниці Християн за отримані ласки. Отець Боско стояв на подвір'ї в оточенні своїх хлопців та інших людей. Та ось, на подвір'я в'їздив малий візок, що його тягнув віслик. На цьому візку лежав дванадцятирічна дівчинка, паралізована вже багато років. Вона не могла ходити. Батько та інші родичі пробували пробратися до отця Боско. Та де там! Перед ними - живий мур. Дівчинка, побачивши отця Боско, хотіла дістатися до нього, тож не задумуючись, встала, пробилася крізь натовп, щоб стати перед ним. Тільки в цей момент вона зрозуміла, що сталося, і почала кричати:

- Я здорова! Я здорова!

За нею протиснулися також і її родичі; у великій радості вони взяли її за руку, щоб забрати разом із собою:

- Та бачимо, що ти здорова. Ходімо додому.

- Ні! - відповіла дівчинка. - Спочатку хочу піти й подякувати Пресвятій Богородиці. - І вона побігла до церкви, а за нею і всі її родичі. Від того часу люди почали називати Марію Помічницю «Богородицею отця Боско». А він часто повторював: «Майте довір'я до Марії Помічниці Християн, і тоді побачите, що таке чуда». Похитуючи головою, додав: «Пресвята Богородиця надто сильно любить нас».

Пречиста Діва Марія завжди супроводжувала
отця Боско в його праці серед молоді

29. ОТЕЦЬ БОСКО - СПОВІДНИК

Для отця Боско субота була днем сповідей. У сповідальниці він перебував від десяти до дванадцяти годин. Ризниця переповнена хлопцями, котрі щойно перед тим бігали, стрибали, кричали на подвір'ї, а тепер уважно готувалися звітуватися перед Богом. Часто ще в одинадцятій, а то й в дванадцятій годині ночі дехто чекав, щоб висповідатися. Інколи отець Боско, знесилений, засинав. Покутник не мав відваги збудити його і терпеливо чекав. Інші також засинали один за одним. На щастя, хтось починав хропіти, тоді отець Боско прокидався і продовжував сповідати.

В його столітті не було більшого сповідника. З ним може зрівнятися хіба що парох з Арсу - Жан Луї Віаней.

Слова, які зворушували аж до глибини душі

Одного вечора в ризниці хлопців було більше, ніж звичайно. Так і пролітав час у сповідях та дрімоті... Отець Боско дивився на годинник: майже четверта година ранку. Пішов будити хлопців:

- Що ми тут робимо о такій годині?

- Тепер вже не варто йти додому, - відповів один хлопець.

- То що, будемо сповідатися?

- Так! - відповіли хлопці та продовжували сповідатися. Один сповідався, другий готувався, а інші спали. Після кожної сповіді один із тих, що спав, пробуджувався і готувався.

Зранку приходили ті, котрі спали вдома та пробудилися раніше, щоб ще перед Службою Божою

висповідатися у отця Боско. Він сповідав, відправляв Службу Божу; а потім - забави і знову сповіді, і так аж до пізнього вечора...

Всі хлопці хотіли сповідатися саме у нього. Він вмів казати такі слова, що зворушували аж до глибини душі.

Одного дня, після важкої недуги, отець Боско вирушив до одного місця біля Турина, щоб трохи відпочити. Він цього дуже потребував. Але хлопці також дуже потребували його, тому розпитували:

- Де отець Боско?
- В Сассарі, - відповіли їм.
- То ходімо до Сассарі також і ми.

І групами йшли до того гарного села, що мало щастя приймати отця Боско. Мало хто знав, де знаходилось те село, а інші забули його точну назву, то й питали у людей:

- Де є Сассарі!
- Сассарі знаходиться на острові в Сардинії, далеко звідси, - відповідали люди. - Туди потрібно плисти човном.

Хлопці розчарувались, бо не мали човна...

Довідались, що отець Боско був у Сассі, а не Сассарі, та й провідали його. У нього було багато праці, сповідаючи їх, а отець-парох мусив купувати багато хліба на обід, щоб їх нагодувати. Вони прийшли за отцем Боско, як люди йшли за Ісусом Христом, нічого не взявши зі собою.

«Я скажу тобі твої гріхи!»

Якщо покутник забував якийсь гріх або не хотів сказати його, отець Боско питав:

- А з цього гріха не сповідаєшся? А цього не пам'ятаєш?

Коли совість у декого була «приспана», отець Боско питав:

- Скажеш сам свої гріхи, чи хочеш, щоб я їх сказав?

Покутник радо відповідав «так», і отець Боско перечислював його гріхи один за одним, точно так, якби читав їх: уточнював деталі та обставини, які забув покутник.

Деколи на подвір'ї, в оточенні хлопців, він звертався до одного з них:

- Сьогодні ти не мився.
- Та ні! - протестував хлопець. - Я мився!
- Та ні-і-і-і! Та ні-і-і-і! - відповідав отець Боско, наголошуючи на «і». І шепотів йому до вуха два слова. Хлопець задумувався, похилив голову і, як тільки випадала нагода, йшов до отця Боско та сповідався.

Деякі хлопці, знаючи про те, що він може «читати» гріхи у них на обличчі, боялися підійти до нього. А якщо не могли оминати його, віталися, скидаючи шапку так, щоб волосся спадало їм на чоло.

Коли хтось вже довгий час уникав його, отець Боско клав під його подушку листочок з написом: «Якщо цієї ночі помреш, то де потрапиш?». І хлопець зараз же біг до отця Боско.

Одного дня отець Боско перестрів хлопця на ім'я Бо.

- Ти ходив сповідатися? - запитав його.
- Так, у того священика.
- І він дав тобі розрешення?
- Так, дав. Чому питаєте мене про це?
- Тому що ти не сказав усіх гріхів. Ти замовчав цей і цей гріх.
- Та я не маю відваги... - бурмотів хлопець.

Через декілька днів отець Боско знову зустрів його:

- Нумо, вже час очистити твоє сумління.
- Я не наслідуюсь сказати певні гріхи...
- Ну, добре. Ти не будеш казати їх. Я сам скажу їх за тебе, а ти тільки даси мені знак головою. Згода?

З того дня Бо став найбільш жвавим хлопцем в Ораторії.

Одна слива та багато ляпасів

У 1877 році до отця Боско прийшов парубок; якому було 27 роки, а звали його Михайло Унія; він працював на селі. Отець Боско запитав його:

- Ти певен, що Бог не хоче, щоб ти працював на більшому полі?
- А як я можу дізнатись про це?
- Дам тобі знак, — відповів отець Боско. - Якби Бог виявив мені твою совість і я розказав тобі про те, що там побачу, ти уважав би це за знак, що Бог хоче, щоб ти був з отцем Боско!

Михайло спантеличений, дивився на отця Боско... не знаючи, чи він жартував, чи говорив

серйозно.

- Ти мав би висповідатися... — сказав отець Боско. - Я зроблю це замість тебе. Ти казатимеш тільки «так».

Михайло клякав та уважно слухав, як отець Боско ясно виявляв його гріхи. Потім питав:

- Як ви це знаєте?

Отець Боско бачив, що він збентежився, й продовжував:

- Знаю також інші речі. Коли ти мав одинадцять років, у церкві на вечірні біля тебе заснув один твій товариш; спав із відкритим ротом. Ти мав одну сливу і вложив її товаришеві в рот. Пам'ятаєш, що сталося потім? Товариш думав, що вдушиться, тому почав бігати по церкві, просячи допомоги. Через це перервали вечірню і ти отримав кілька ляпасів.

Михайло щиро засміявся і відтоді вирішив стати священником отця Боско. Після висвячення він поїхав працювати на широкому полі місії серед прокажених у Південній Америці.

Отець Боско сповідав, як приятель. Його обличчя випромінювало велику любов, тому ніхто не соромився сповідатися у нього.

Три каторжники

Отець Боско сповідав хлопців та дорослих не лише у сповідальниці, а й у будь-якому іншому місці. Бачили, як він сповідав на площі Д'армі, на площі Кастелло, на поручнях каналу, що позаду палацу Мадам, в затінку Торі Палатіне.

Вирушаючи у подорож до Каріньяно, він не заходив до карети, а сідав біля візника та розмовляв з ним. Раптом:

- Ти вже відбув Великодню сповідь, правда?

- Ще ні... - забурмотів візник. - Ба, навіть довший час не сповідався. Я так би хотів зустріти того священика, котрому сповідався останній раз. Це було у в'язниці, знаєте...

- А хто був той священик?

- Отець Боско. Не знаю, чи знаєте його?

- Чи знаю його? Та я - ваш отець Боско! - і, взявши віжки в свої руки, провадив карету, доки візник сповідався.

Одного вечора отець Боско пройшов біля густого лісу, що між Беркі та Бутільєра. З лісу вискочив чоловік та зупинив його:

- Давайте гроші, інакше вб'ю.

- Грошей я не маю, - відповів спокійно отець Боско. - А щодо життя, то Бог дав мені його... і тільки він може, його забрати.

Грабіжник насунув собі шапку аж на очі, однак отець Боско впізнав його - це був син власника цієї місцевості; він колись сповідав його у в'язниці в Турині. За порукою отця Боско він отримав скорочення терміну ув'язнення.

- Як же так, Антоне, - скрикнув. - Ти знову взявся до такого брудного діла? То так ти дотримуєшся обіцянки, яку дав мені?

- Ви праві, отче Боско, - белькотав той бандит. - Я соромлюсь повернутись до села. І якби я знав, що то ви...

- Дорогий Антон! Ти зловживаєш Божим милосердям! А якби ти зараз помер?

- Я хотів би висповідатися, але... я ще не готовий.

- Я допоможу тобі. Клякай!

Отець Боско висповідав його, взяв зі собою до Турина та знайшов йому роботу.

Це не була єдина небезпечна ситуація з бувшими каторжниками, в яку потрапив отець Боско. Одного разу, коли він був з візитом у в'язниці, щоб висповідати одного хворого ув'язненого, їх двох залишили на самоті. В'язень лежав на ліжку. Раптом почав шукати щось під подушкою, між покривалами, під простирадлом.

- Що ти шукаєш? - запитав отець Боско.

- Одну річ, що недавно була тут, - і знову шукав.

- Може, оце? - і показав йому гострий ніж.

- Так. А чому він у ваших руках?

Коли заходив до кімнати, отець Боско побачив, як блистіло лезо ножа і, боячись поганого жарту, забрав ніж, коли в'язень розмовляв з охоронцем.

- Скажи, що ти хотів зробити?

- Хотів встромити його у ваше серце.

- Чи я причинив тобі якесь зло?

- Ні, але я вже надто довго мучуся, тож хочу, щоб мене засудили на смерть. Якби мені вдалося убити вас, мене б повісили - і так настав би кінець моїм мукам.

Отець Боско терпеливо розмовляв з в'язнем, а потім висповідав його, залишаючи в мирі.

Отець Боско завжди сповідав з надією в серці.

Всі сповідаються в отця Боско

Хто досвідчив радість з того, що доручив свою душу в руки отця Боско, хотів би, щоб всі зробили так само. Один хлопець-сирота з Ораторії, родичі якого дуже дбали про нього і любили його, важко захворів. Його життя вже доходило до кінця. Прийшов отець Боско і висповідав його. Хлопець став спокійним, випромінював радість, але родичі сумували.

- Чому сумуєте? - майже з докором каже до них той хлопець. - Ви плачете через мене? Хочете, щоб я був задоволений? Добре висповідайтеся: це було б мені дуже приємне.

Дядько, ще більше зворушений, відповів:

- Якщо це справді зробить тобі приємність, послухаю тебе.

І зараз же він, його жінка, челядь та робітники їхньої майстерні клякнули та підготувалися до сповіді. Потім сповідалися в отця Боско.

Інший хлопець, приятель отця Боско, мав родича, що вже десять років, як покинув Ораторію. Відтоді його втягнули в такі авантюри...

- Ходімо до отця Боско, — пропонував перший.

- Чому би й ні? - відповів інший. - Буду радий знову побачити його. В суботу хлопець повів його до ризниці, де сповідав отець Боско. Той чекає, щоб отець Боско закінчив сповідати, а сам навіть і не думав про сповідь. Тоді хлопець, після останнього розкаяного грішника, тягнув свого родича до отця Боско. Парубок зняковів, а отець Боско сказав до нього:

- Боїшся мене? Чи ж ми вже не друзі, як колись?

Той не знав, що робити, а отець Боско і далі заохочував його:

- Якщо хочеш, то сповідайся. Це зовсім не важко, знаєш. Я все скажу за тебе.

Той парубок висповідався і вирішив змінити своє життя.

У 1871 році отець Боско був у Римі на аудієнції в папи Пія IX. В якийсь момент Папа запитує його:

- Вам дозволено сповідати у Римі?

- Якщо ваша святість дасть такий дозвіл, то я міг би, - відповів отець Боско.

- Добре, даю вам такий дозвіл, - сказав Папа. - А тепер висповідайте мене. - І став на коліна перед отцем Боско.

30. ЗУСТРІЧ ЗІ СМЕРТЮ

Один багатий пан, тісно пов'язаний з масонами, помирав. Він навідріз відмовився прийняти отця-пароха. І зовсім не хотів бачити жодного священика. Але отець Боско все ж таки пішов відвідати його.

- Ви прийшли як приятель, чи як священик? - відразу ж запитав хворий. - Горе вам, якщо думаєте говорити мені про сповідь!

Він витягнув з-під подушки два пістолети і направив ствола у отця Боско.

- Вважайте! Якщо почнете говорити мені про сповідь, то вистрілю одним у вас, а другим в себе. Мої години вже і так злічені.

- Будьте спокійні, пане, — запевнив його отець Боско. - Не буду говорити про сповідь, хіба б ви самі захотіли цього.

Потім розпитав про його недугу, про ліки; говорив про останні політичні події; а вкінці - про одного визначного політика, що недавно помер, а був великим ворогом Церкви та Бога.

- Дехто думає, що він пішов до пекла, - розповів отець Боско далі. - А я б не говорив цього з такою впевненістю, тому що милосердя Боже є безмежне і ми не знаємо його секретів.

- Що? - запитав хворий. - Для нього є якась надія?

- Звичайно, - відповів отець Боско. Бог готовий простити будь-який гріх тому, хто щиро кається. А знаєте, який найтяжчий гріх? Втратити надію на Боже милосердя.

- Якщо це справді так, — сказав хворий, - то висповідайте мене.

До дверей застукали двоє приятелів хворого, справжні найзапекліші масони. Хворий, як тільки побачив їх, почав кричати:

- Геть звідси! Не хочу більше бачити вас у моєму домі! Геть!

Ті, здивовані, забурмотіли:

- Чи ж не пам'ятаєте? Наша угода була, що...

Хворий взяв пістолети і націлювався у них:

- Колись вони були приготовані для священиків, а тепер будуть для вас, якщо не підете геть! Геть!

Ті двоє з поспіхом вийшли.

Вольтер спасся?

Один безбожний нотаріус не хотів примиритися з Богом. Не прийняв у себе пароха. Нічого більше не залишилося як запросити отця Боско.

Провадячи приємну розмову, отець Боско врешті запросив хворого подумати про свою душу.

- Змінімо тему, - грубо перервав нотаріус. - Я не хочу сповідатися.

- Чому? - запитав отець Боско.

- Тому що я - безбожник. Знаєте, що я думаю про це? Погляньте туди! - і вказав на полицю. Там стояли в ряд усі твори Вольтера.

- Ну і що?

- Розумієте, хто думає так, як Вольтер, не може дозволити собі слабкості висповідатися.

- Ви називаєте сповідь слабкістю характеру? А ви знаєте, що Вольтер, якби міг, то б висповідався?

- Що? Це неможливо!

- Звичайно, що правда. Перед смертю він запросив до себе священика, але його приятелі не дозволили йому увійти в дім.

Отець Боско оповів, як це сталося і хто про це розповів. Закінчує так:

- Я надіюсь, що Вольтер спасся.

- А чи це можливо - з усім тим, що він вчинив?

- Так, можливо. Він хотів висповідатися - отож, жалів за свої гріхи. Йому лише бракувало священика, котрий дав би йому розрішення. Але, якщо він мав жаль за гріхи, то, напевне, спасся.

- Вольтер спасся! - пробурмотів нотаріус і задумався. Потім рішуче заявив: - Хочу висповідатися. Мені більше не потрібні ці книги. Заберіть їх і зробіть з ними, що хочете. Висповідайте мене...

Карло не помер: він спить

У 1849 році з отцем Боско трапився надзвичайний випадок. Серед хлопців, котрі приходили до Ораторії, був один хлопчина п'ятнадцяти років на ім'я Карло - син власника готелю, жвавий та радісний юнак. Якось він захворів; і недуга прогресувала дуже швидко. Він просить, щоб закликали отця Боско, бо хоче у нього висповідатися, але отця Боско в цей час немає у Турині. Отож, Карло висповідався у віце-пароха, але протягом усього дня продовжував кликати отця Боско. На другий день він помер.

Увечері того ж дня отець Боско повернувся до Турина. Йому розповіли про Карла. Отець Боско побіг з надією застати його ще живим. Однак слуга повідомив йому сумну звістку:

- Надто пізно - вже півдня пройшло, як Карл помер.

- Ні, не помер, - відповів отець Боско. - Він заснув, а ви думаєте, що він помер.

Слуга іронічно та здивовано похитав головою. Але отця Боско все ж таки повели до кімнати померлого. Мати, стоячи біля нього навколішки, плакала та молилася. Карло був повністю загорнений у простирадло.

- Чи залиште мене самого на одну хвилину? - попросив отець Боско. Всі вийшли, а він, помолившись, поблагословив мертвого та сказав сильним голосом:

- Карле, Карле, встань!

Карл ворухнувся. Тоді отець Боско стягнув простирадло та відкрив йому лице.

- Чому я тут? - здивовано запитав Карло, побачивши отця Боско. - О, отче Боско! Якби ви знали! Я так чекав на вас!.. Дуже потребую вас, сам Бог послав вас...

- Добре, Карле, — сказав отець Боско, — кажи, що ти хотів: я прийшов саме для цього.

- О, отче Боско! Я мав бути у пеклі... Останній раз на сповіді я затаїв тяжкий гріх... Знаєте, який сон приснився мені! Мені здавалося, що я стояв на краю великої печі: багато чортів хотіло затягнути мене до неї. Але одна Пані стала між мною та тими огидними тварюками і сказала: «Зачекайте! Він ще не був суджений». Потім я почув ваш голос, який кликав мене. Тепер висповідайте мене?

Отець Боско висповідав його. Мати, яка почула голос сина, відхилила двері і побачила свого Карла живого. Побігла, щоб закликати всіх рідних. Коли закінчилася сповідь, усі зайшли до кімнати.

- Мамо! - сказав Карло. - Отець Боско спас мене від Пекла.

Довго розповідав. Потім отець Боско сказав до нього:

- Карле, тепер Небо є відкрите для тебе. Хочеш іти туди, чи залишишся тут з нами?

- Хочу йти до Неба, — відповів Карло.

- Тоді до зустрічі у Небі!

Хлопець схилив голову на подушку, закрив очі та помер.

Коли отець Боско розповів цей випадок, то завжди казав, що Карло заснув. Хто ж був свідком цих подій, стверджував, що Карло помер ще до приходу отця Боско.

Отець Боско воскресив Карла з мертвих

31. РОЗПОРЯДОК ДНЯ ОТЦЯ БОСКО

О 4.30 з дзвіниці базиліки Марії Помічниці Християн можна було чути дзвін. Його звук огортав велику темну будівлю Ораторії; світло засвічувалося лише в одному вікні - там, на другому поверсі правого крила будівлі. Це отець Боско піднімався з ліжка.

«Буду спати лише п'ять годин уночі», - написав він колись у своїх постановах в день рукоположення на священика; і *увесь* час дотримувався цього правила.

5 *години* - отець Боско молився: навколішки, руки складені в молитві, очі закриті, нерухомий, увесь заглиблений у Бога. Палка молитва: поклонявся та дякував, просив та жертвував, питав та слухав. Черпав з невичерпного джерела, бо невдовзі мав вливати в душі своїх вихованців світло і силу Божу. В цій хвилині його душа наповнялася Богом.

Потім у своєму кабінеті переписував чернетку, написану вчора пізно ввечері.

Година 7.30: після першого ранкового уроку хлопці йшли до церкви на Службу Божу. Отець Боско вже у ризниці чекав на них, з їхніми щоденними провинами. Його сповідальниця знаходилася між двома дверима, що вели до святилища: по середині - крісло для нього, а по два боки (праворуч та ліворуч) знаходилися два підніжки, на які потрібно клякати; покутник клякав лицем до його плеча, а він вільною рукою прихилив до себе голову хлопця.

У ризниці деколи знаходилося і п'ятдесят хлопців, котрі хотіли висповідатися; всі вони зосереджено робили іспит сумління. Один за одним йшли сповідатися і робили це швидко. Все щиро розповідали тому, який міг читати в їхніх душах: одне-два слова достатньо, щоб освітити найпотемніші закутки душі. Майже тридцять покутників приходило ось так, прихиливши перед ним коліна.

Закінчивши сповідати, декілька хвилин отець Боско зосереджувався, а потім одягався, щоб відправити Службу Божу. Робить це з великою побожністю, «як ангел», присвячуючи цьому максимум півгодини. В цей момент він був повністю заглиблений у Бога.

«Хто є той священик, що з такою побожністю відправляє Службу Божу? - питали люди. - Це мабуть якийсь святий».

Майже 9 година: отець Боско виходив із ризниці. Хлопці вже жваво забавлялися. Побачивши його, підбігали якнайближче. Це перший родинний контакт батька зі своїми дітьми. Надзвичайне видовище. Всі змагалися за те, щоб бути ближче до нього. Перший, котрий прибіг, цілував йому руку та тримався за неї; інші намагалися проштовхатися через натовп товаришів, щоб постояти перед отцем Боско, щоб почути слово з його уст, щоб побачити його усмішку, щоб відчутти дотик його ніжної руки на своєму ніжному обличчі.

Йдучи поволі, - бо натовп був досить щільний, отець Боско розмовляв з хлопцями. Одному казав ласкаве слово, іншого питав про щось, на третього кидав погляд, який говорив про багато речей, ще іншим шепотів щось потаємне до вуха.

9 година: випивши горнятко кави, отець Боско йшов до свого кабінету. Зараз починалися для нього «тортури» візитів. Вітальня вже переповнена людьми. Слава святості отця Боско

притягувала до нього всі біди тіла та душі. Бідолашний отець Боско! Три години підряд сидів він у кріслі та приймав різноманітних людей.

Приходила мама, яка переживала за свого блудного сина і просила поради. Приходили кредитори, яким треба платити; один надокучливий хлопець, якому треба було написати рекомендацію; горе, якому негайно потрібно зарадити; довгі розповіді про родинні сварки, які треба було вислухати; душа на краю прірви, яку треба було спасти від розпачу та спокус; невиліковна хвороба, незабуте зло - всі нетерпеливо очікували благословення та одужання від Марії Помічниці Християн. Марія Помічниця Християн часто допомагала потребуючим. Одного дев'ятирічного хлопця батьки привезли аж з Вілла Франка, сподіваючись на чудо: його ноги були такі покручені, що він не міг ходити - його потрібно було везти або нести на плечах, бо сам він не може ступити жодного кроку. Отець Боско поблагословив його та сказав: «Май довір'я до Пресвятої Богородиці та випростай ногу, яка більше хвора».

Хлопець хвилинку завагався, а потім послухався отця Боско, котрий заохочував його ще раз. При підтримці батьків простягнув одну ногу, а потім - другу; батьки відпустили його, щоб йшов сам, - і ось хворий на поліомієліт крокував самотійно. «О, як він біжить!» — радісно вигукували батьки. І, безмежно вдячні отцю Боско, разом із здоровим сином вернулися.

Полудень: дзвін закликав до молитви до Пресвятої Богородиці (в тих часах дзвони дзвонили три рази в день: зранку, опівдні та ввечері). В прихожій чекали ще деякі люди. Отець Боско приймав їх, вислуховував, давав поради та благословляв. Він був повністю виснажений, але з його лиця не зникала щира посмішка - посмішка отця Боско.

З 12.30 до 13.00: отець Боско заходив до їдальні на обід. Але часто починав їсти тоді, коли інші салезіяни вже закінчили трапезу та йшли, щоб товаришити хлопцям на забавах. На їхнє місце заходило декілька хлопчаків, котрі чекали, щоб увійти. Присутність цих хлопців була найкращою «приправою» бідної страви отця Боско. Вони задавали питання, відповідали на його запитання, слухали, сміялися або просто дивилися на нього. Це була найкраща нагода, щоб закинути сіті для ловитви душ.

14 година: бив дзвін; він переривав розмову, і хлопці йшли до класу або ж у майстерні. Для отця Боско це був священним часом.

Від 14 до 15 години отця Боско ні для кого не було: він розважав та молився. Всі знали, що він був у каплиці, і всі шанували цю самотність палкого серця, що мав доручити Божій доброті так багато душ, стількох приятелів та добродіїв і прохав стільки світла для їх просвічення. Після обіду на нього чекала купка листів, на які потрібно було відповісти. У своєму кабінеті він не мав ані хвилини спокою, щоб відписувати: співпрацівники, кредитори, постачальники, добродії, хлопці не давали йому спокою. А йому потрібна була тиша; тому він брав листи, папір, конверти та йшов до одного зі своїх близьких приятелів, де ніхто його не турбував, і писав аж до пізнього вечора.

Коли наставав вечір, хлопці сходилися на вечірні молитви, після яких отець Боско промовляв до них. Це було батьківське слово перед сном, духовні виховні думки на ніч. Хлопці спокійно йшли спати.

Але для отця Боско це ще не був час відпочивати. Він писав до пізньої ночі: він, як завжди запалений світильник, продовжував освітлювати душі.

32. СЛОВНИЧОК ОТЦЯ БОСКО

Ангел-охоронець. Проси допомоги у твого ангела-охоронця. Він хоче допомогти тобі більше, ніж ти сам того бажаєш.

Багаті. Не лише багаті чинять нам добро і допомагають нам - ми також допомагаємо їм, даючи нагоду допомагати нам.

Багатство. Багатство - це колючки, якщо його збирати та зберігати.

Батьки. Першою чеснотою дітей є слухатися батьків. Хто не слухає батьків, стягає на себе гнів Божий.

Безтурботність. Нехай ніщо тебе не тривожить, Бог завжди з нами. Терпеливість і молитва.

Бог - це наш добрий батько, тож маймо довіру до Нього.

Вади. Не виправдовуйте свої вади: краще їх виправляйте.

Вдячність. Вдячність юнаків часто є передумовою щасливого життя. Щиро співчуваємо невдячним, тому що вони є нещасливими.

Виправлення. Щоб виправити когось і отримати з цього добрий результат, не виправляйте нікого в присутності інших. Нехай любов пом'якшує гіркоту виправлення.

Випробування. Це колючки, які ранять дочасно, але стануть квітами для вічності.

Виховання. Сама лише віра може розпочати та завершити велике діло правдивого виховання - сприяти добрій Сповіді і Причастю. Віра та розум - це дві пружини моєї виховної системи.

Вихователь. Старайся, щоб тебе любили, тоді всі легко будуть слухатися тебе. В кожному хлопцеві, навіть у найбільшому збиточникові, знаходиться місце, в якому може поселитись добро: отож, першим обов'язком вихователя є знайти це чутливе місце в серці та корисно використати його.

Відвага. Лихі мають відвагу тому, що добрі бояться. Будьте відважні, і побачите, що лихі опустять крила.

Відвідування церкви. Хочете отримати багато ласк від Господа - часто відвідуйте Його. Хочете мало ласк - рідко відвідуйте Його. Бажаєте, щоб диявол завжди нападав на вас, - рідко приймайте Христа в Євхаристії. Бажаєте, щоб диявол втікав від вас, - часто відвідуйте Христа в Євхаристії. Хочете перемогти диявола - ходіть слідами Ісуса Христа. Хочете, щоб диявол переміг вас, - не відвідуйте Христа. Дорогі мої, приймання Святих Тайн є необхідним засобом, щоб перемогти диявола. Отож, часто відвідуйте Христа в Євхаристії - і диявол не переможе вас.

Віра. У складних ситуаціях необхідно мати велику віру в Бога. Віра може зробити все.

Вороги. В людини є три вороги: несподівана смерть, час, що минає, та диявол, який спокушує.

Гнів. Найкращим захистом від гніву є відкласти помсту.

Гордість. Горда людина завжди є нечесною.

Гроші. Убогі нехай будуть вашими банками, а Пресвята Богородиця - заporукою вашого внеску. Вкладайте ваші гроші у банк Пресвятої Богородиці - і будете мати великі відсотки. За гроші можна купити все, але не можна уникнути смерті.

Делікатність. Твоя мова та поведінка нехай завжди буде тактовною. Делікатність у словах та в поведінці зробить інших твоїми приятелями.

Дисципліна. Лінивий та недисциплінований хлопець буде нещасливим юнаком.

Диявол. Диявол боїться радісних людей.

Діла. Якогома краще виконуйте те, що маєте робити. Сьогодні роби все так, щоби завтра не мав ти червоніти зі стиду.

Діла добрі. Тільки добрі діла є правдивим багатством, що готує нам місце в Небі. Крім молитви, котра завжди має супроводжувати нас, потрібно чинити також багато добрих діл. Без них надаремно розтратимо наше життя.

Діти. Бог завжди благословляє дітей, котрі слухаються батьків.

Добро. Щоб чинити добро, потрібною є відвага. Готовність терпіти, ніколи нікого не принижувати, завжди бути ласкавим. Чиніть добро усім, а зло - нікому. В кінці життя збираються плоди добрих діл.

Довіра до Бога. Бог спрямовує до добра того, хто любить Його. Довіряймо Богові та крокуймо вперед. З Богом будь-яка пташка, яка відчуває, що гілку гойдається, далі співає, бо знає, що має крила.

Досвід. Вчіться з усього того, що з вами стається.

Друзі. Всі обездолені та переслідувані є моїми найкращими приятелями.

Духовні вправи (реколекції). Духовні вправи - це ніщо інше, як ряд повчань та роздумів, щоб спонукати людину до приязні з Богом.

Життя. Наше життя є дуже коротким. Потрібно чинити якомога більше добра, перш ніж помremo. Цей світ - як театральна дія: дуже швидко минає.

Забави. Найкращою прогулянкою, найкращою забавою, котра б мені сподобалась, було б завести десять тисяч хлопців до Неба.

Заздрість. Не піддавайтесь заздрості: добро одного має бути добром усіх.

Звичка. Оминайте всяку лиху звичку - маємо звикнути чинити добро і тільки добро. Наше тіло є ненаситним: що більше йому даємо, то більше воно вимагає; що менше даємо, то менше вимагає.

Здоров'я. Щоб зберегти добре здоров'я та довго жити потрібно: мати чисте сумління, тобто жити в ласці Божій, не об'їдатися, працювати, оминати лихих товаришів.

Зло. Найбільшим злом є гріх.

Знання. Пам'ятайте, що знання без сумління нищить душу.

Катехизація. Для мене вчити хлопців катехизму, перебувати та розмовляти з ними є насолодою. За допомогою розваг я лише заохочую хлопців йти на катехизацію.

Книжки. Бійтеся поганих книжок, як пошесті. Непристойні книжки - це пошесть, що заражає багатьох хлопців.

Крадіжка. Чужі речі мають бути для нас, як вогонь.

Критика. Я однаково приймаю як похвали, так і догани: якщо мене хвалять, то кажуть, яким би я мав бути; а якщо ганять, то кажуть, яким я є. Щодо інших, то я або говорю добре, або мовчу.

Ласка Божа. Ласка Божа - це найбільший дар Божий для нас.

Лицемірство. Називати себе християнином, але не жити по-християнськи - це огидне лицемірство.

Лінивий. Хто є лінивий протягом життя, той буде плакати в час смерті.

Лінивість. Для лінивих немає місця в Небі.

Любов. Я б усе віддав, щоб здобути серця хлопців, щоб подарувати їх Богові.

Любов до Бога. Не всі можуть постити чи ходити в далекі прощі на славу Божу, не всі можуть давати великі милостині, але всі можуть любити Бога - достатньо лише хотіти цього.

Любов до людей. Любов завжди перемагає. Де є любов, там є щастя. Бог сотворив нас для інших.

Любов до вихованців. Не вистачає просто любити хлопців: потрібно, щоб вони знали, що їх люблять.

Любов до себе. Щоб ваше слово було вагомим та мало необхідні наслідки, потрібно завжди нехтувати власним «я».

Марія Помічниця Християн. Щоб Марія Помічниця Християн любила нас, потрібно любити її Сина. Навчу вас, як любити Його: часто приступайте до Сповіді та Святого Причастя; а не маючи змоги приймати Христа у Святих Тайнах, приймайте Його духовно - через велике бажання; уважно беріть участь у Службі Божій; зустрічайтеся з Ним у Пресвятій Євхаристії; чиніть добро в Його честь, бо Богові дуже приємне, коли ви виявляєте своє милосердя. Пресвята Богородиця любить молодь, тому любить також тих, хто опікується нею.

Мир. Хто не є в мирі з Богом, той не є в мирі з самим собою, ані з іншими людьми.

Молитва. Якщо молитися, то з двох зерен виросте чотири колоски. Хто молиться, той побачить Бога.

Мужність. Відважно виявляй свою віру та свої переконання. Ніщо на світі не має лякати нас.

Музика. Музику, спів хлопців потрібно слухати серцем, а не вухом.

Нагода. Ніколи не можемо пропустити нагоди, яку дає нам Бог, щоб чинити добро.

Нагорода. Наша нагорода буде в Небі; тільки про це маємо думати і для цього працювати. Світ часто вводить нас в оману. Тільки Бог добре винагороджує.

Надлишок. Боже Провидіння не буде допомагати нам, коли будемо витратити гроші на зайві та непотрібні речі.

Нарікання. Нарікання охолоджує серце. Нарікання - це одна з найбільших пошестей у суспільному житті.

Насолоди. Радості цього світу минають, як блискавки.

Небо. Будете відпочивати в Небі. Не підемо до Неба завдяки розкішному життю. Небо заплатить за все. Рай - це місце відпочинку для священика.

Невинність. Невинність - це лелія між терням, яку зриває Бог на своєму квітнику, щоб прикласти її до Свого серця як свою прикрасу.

Непостійність. Я часто бачив, що непостійні люди, що не дотримувалися своїх постанов без об'єктивних на те причин, за що б не бралися, не мали в цьому успіхів.

Неробство. Неробство є найбільшим ворогом, з яким потрібно боротися.

Обжерливість. Непоміркованість у їжі вкорочує життя. Хто вміє панувати над своєю обжерливістю, той є правдивою людиною. Обжерливість є матір'ю численних вад.

Оптимізм. Сіймо та наслідуймо рільника, який терпеливо чекає на час жнив. Щоб зірвати троянду, потрібно вважати на колючки; адже троянди не буває без колючок.

Очі. Очі - це вікна, через які диявол вводить гріх у наше серце.

Ощадливість. Ощадливість задля великої любові. Економити у всьому, але хворим давати все, що потрібно. Завжди повторюйте, що той день, в який в домі немає муляра, механіка, електротехніка та будь-якого майстра, - це золотий день.

Папа. У питаннях щодо віри я погоджуюсь із Римським Папою та з Римським Папою хочу залишитись добрим католиком аж до смерті. Бажання Папи для мене - наказ.

Пекло. Найгіршою вадою сучасної педагогіки є виключення з програми церковної науки, - перш за все, про смерть та пекло.

Піст. Всі можуть постити, зберігаючи чистим своє серце та розум.

Побожність до Пресвятої Богородиці. Ніжно, щиро та постійно любіть Пресвяту Богородицю. Якби ви знали, яка важлива ця любов, то не віддали б її за все золоте світу.

Побожні практики. Побожні практики - це нитки, за допомогою яких до нас та до інших притягуються Божі ласки.

Святість. Щоб бути святим та довго жити, потрібно: 1) чисте сумління, тобто йти спати, не переживаючи за вічність; 2) скромно харчуватися; 3) вести активний спосіб життя; 4) підтримувати добре товариство, тобто втікати від морально зіпсутих людей.

Серце. Наше серце нехай не прив'язується до речей цього світу, нехай не забруднюється ними, а завжди підноситься до Неба.

Система запобіжна. Моя виховна система? - Простісінька: дати хлопцям волю робити те, що їм подобається. Проблема полягає в тому, щоб відкрити в них зерно добрих нахилів і їх розвивати. А для того, щоб кожен радо робив тільки те, що може робити, я опираюсь на це правило; і всі мої учні працюють не лише з пильністю, а й з любов'ю.

Скандал чи згіршення. Той, хто словами, розмовами, вчинками чинить скандал чи дає згіршення, не є приятелем: він - душогуб.

Слава Божа. «Все для Бога! Все - на Його славу». Думай, чи все те, що робиш, спрямоване на Славу Божу.

Смерть. Щовечора запитуй себе: якби я помер цієї ночі, якою була б моя доля? В хвилину смерті збираються плоди того, що ми посіяли протягом життя. Треба працювати так, якби ми не мали вмирати, а жити так, якби ми мали невдовзі померти.

Сон. Від двох речей я б хотів бути незалежним - від сну та їжі.

Смуток. Забава має розвіяти всякий смуток у душі. Будь-яким способом проганяйте його, бо він шкодить душі.

Сповідь. Сповідайтеся часто, навіть якби не вчинили тяжкого гріха; цей акт покори дуже милий Богові.

Становище матеріальне. Якщо хочемо, щоб покращилося наше матеріальне становище, передусім стараймося дбати про Божі справи.

Студенти. Особливо потрібно навчати студентів чесноти покори. Гордий студент - це безумний невіглас.

Сумління. Хто має чисте сумління, той має все. Щороку та щомісяця потрібно робити іспит сумління.

Сумніви. Навіть сам початок сумніву дуже шкодить юнакам.

Таїнства. За допомогою двох крил летимо до Неба - Сповіді та Причастя.

Терпеливість. Без терпеливості не можемо стати святими.

Терпіння. Бог хоче, щоб ми дійшли до Нього через терпіння.

Тіло. Тіло має допомагати душі чинити добро, воно має служити душі. Душа має панувати над тілом.

Товариші погані. Оминайте поганих та лихих товаришів так, як найотруйніших гадюк. Лихими

товаришами є ті:

- котрі говорять про нечесні речі або переступають шосту Божу заповідь;
- котрі зневажають віру;
- котрі відвертають вас від відвідування богослужінь або від виконання ваших обов'язків.

Убогі. Убогі та покинуті всіма не мають іншого притулку, окрім у вашому щедрому серці. Давайте багато убогим, якщо хочете стати багатими.

Убогість. Щоб жити убогістю, потрібно мати убогість в серці. Моєю турботою завжди було те, щоб не посідати нічого.

Умертвлення. Хто не хоче страждати з Ісусом Христом на землі, не зможе бути щасливим з Ним у Небі.

Фантазія. Лінюхом є той, хто думає про непотрібні речі.

Хлопці. Найбільшим щастям для хлопця є знати, що його люблять.

Хрест. Маємо нести наш хрест так, як Ісус Христос. Нашим хрестом є страждання, які приходять до нас щодня. Не вистачає лише брати хрест в руки та цілувати його; потрібно нести справжній хрест.

Церква. Будь-яка праця, навіть найважча, не є великою річчю, коли виконуємо її для Церкви та для Папи.

Час. Одна година праці зранку, увечері стає скарбом. Навіть одна хвилина є цінним та безмежним скарбом - вона є безцінною так, як і Бог.

Чеснолюбність. Людські похвали можуть вчинити вас амбітними та гордими.

Чистота. Це не тільки найкраща чеснота, але найделікатніша з усіх чеснот. Уважайте на перший порух спокус. Як зберегти чистоту? Святий Пилип Нері зазвичай подавав п'ять засобів боротьби з ними: оминати лихі товариства, оминати неробство, не вживати делікатних та вишуканих страв, часто молитися, сповідатися та причащатися.

Щастя. Багатство не робить людину щасливою. Марно шукати щастя на землі. Тільки покора та любов вчинять тебе щасливим на цій землі та у вічності.

Щедрість. Неможливо перевищити Бога у щедрості.

33. ЙОГО СМЕРТЬ

Ввечері 13 травня 1887 року отець Боско був на аудієнції у папи Лева XIII. Папа вийшов до нього з посмішкою на вустах. Дав знак монсеньйорові Делла Волпе приготувати одне крісло. Воно стояло на якійсь віддалі, тому Папа присунув його ближче до себе та запросив отця Боско сісти. З любов'ю потиснув йому руку та запитав:

- Дорогий отче, як почуваетесь та як ведеться вам?

Встав та продовжував:

- Отче Боско, може, вам холодно?

Папа пішов до бічної кімнати та приніс звідти покривало з горностаня.

- Мені подарували його з нагоди мого священицького ювілею. Хочу, щоб ви першим одягли його, - та делікатно вкриває ним коліна отця Боско. Потім сідає, бере отця Боско за руку та продовжує розмову.

Отець Боско, сильно зворушившись, відповів:

- Святіший Отче, я вже старий, маю 72 роки. Це моя остання подорож на завершення всієї моєї діяльності.

Після аудієнції службовці Ватикану з великою пошаною вітали та супроводжували отця Боско. Швейцарська гвардія урочисто вітала його.

- Та я не король, — сказав отець Боско, усміхаючись. - Я - звичайний та убогий священик, увесь згорблений і нічого не вартий. Не потрібно таких почестей...

Гвардійці опустили зброю та пішли, щоб поцілувати йому руку.

Згасаюче світло лампади

У день Святого Івана Хрестителя отець Боско пішов до своїх юнаків з Ораторії. Вибухли оплески та оклики... Всі збіглися до нього, співаючи давню (ще з 1848 року) пісню:

«Ходімо, браття, отець Боско чекає нас.

Великою радістю хай сповниться серце у нас!»

У липні, за порадою лікарів, отця Боско перевезли на відпочинок до Ланцо, що знаходилося біля підніжжя Альп. 11 серпня з візитом до нього приїздила делегація колишніх учнів. Його знесли до них на колясці, а він жартував: «Я колись викликав на змагання з бігу найспритніших, а тепер мушу пересуватися на колясці за допомогою інших...»

Просили його благословення. Його очі наповнилися сльозами. «Він плакав, і ми також плакали», — розповідали колишні учні.

24 листопада він благословив священичу рясу для польського князя Августа Чарторийського, племінника королеви Іспанії Ізабелли та паризького графа, та для трьох інших юнаків: англійця, поляка та француза.

Він відчував та знав, що Бог благословив його заклади. «Там, в Небі, - каже, - є Марія Помічниця Християн... Все розпочалося з одного «Богородице Діво», промовленого одним хлопцем 45 років тому, у церкві св. Франциска з Асичу... я його промовляв з цілого серця».

Одного вечора він закликав до себе отця Черруті та довго розмовляв з ним про різні речі. Потім запитав про здоров'я з більшою, ніж звичайно, ніжністю:

- Уважай на здоров'я... Це я, отець Боско, кажу тобі та наказую... Дбай про себе так, якби ти робив це для мене.

Отець Черруті плакав. Отець Боско взяв його за руку:

- Трохи відваги, дорогий отче Черруті... Хочу, щоб у Небі ми були веселі.

Його обличчя випромінювало глибокий спокій та радість. Тепер він буде рахувати місяці, тижні та дні. Дні отця Боско доходили до кінця; лампада помаленьку згашувалась, вічність наближалася. Видно, що він був виснажений, - флєбіт, сильна екзема, послаблення зору, - зате серце та голова залишалися здоровими.

Лікарі казали, що він помирав від спрацьованості

Одного вечора майже тридцять хлопців зі старших класів наполягали, щоб отець Боско висповідав їх. Він задовольнив їхнє прохання: «Це останній раз, що можу сповідати».

Так і же сталося. Сили покидали його. Він казав: «Бажаю швидко піти до Неба; звідти зможу краще допомогти нашим установам та моїм хлопцям... зможу охороняти їх. Тут вже нічого не можу робити».

20 грудня його попросили написати декілька думок на звороті образків Марії Помічниці Християн, щоб вислати їх добродійникам. Йому було вже важко писати, але він все ж таки написав декілька слів. Ось декілька з тих думок:

- Не зволікайте, щоб чинити добрі діла, бо час скоро промине. І так ви обдурите себе.
- Якщо чиниш добро, будеш мати його тут на землі і на Небі.
- Молодь є потіхою для Ісуса та Марії.
- Гріх є найбільшим ворогом Бога.
- Пресвята Богородице - ти є моїм спасінням.
- Наприкінці життя збирається плід добрих діл.
- Хто спасе свою душу, спасе усе; хто втратить її, втратить усе.
- Хто допомагає убогим, той буде мати велику нагороду в Небі.
- Велику нагороду будемо мати за добро, вчинене в житті.

Лікар наказав не вставати з ліжка, але отець Боско повторяв: «Тепер мені більше нічого не залишається, як тільки добре закінчити моє життя».

Печінка працювала погано, болів хребет, нирки були знищені, було тяжко дихати, на ноги сходила параліч. Лікарі казали: «Він помирає не від хвороби, а від спрацьованості».

«Цього разу вже не повернись!»

28 грудня багато салезіян просили його, щоб випросив у Бога здоров'я, але він навіть не хотів і слухати. Одному салезіянину він сказав, що вже три рази був біля дверей Неба, але повернувся завдяки молитвам салезіян та хлопців. Тому відповів: «Цього разу вже не повернись!»

29 грудня він попросив, щоб покликали отця Руа та єпископа Кальєро; розпорядився, щоб вони написали до всіх салезіян такі доручення та поради: «Любіть один одного, як брати; допомагайте одне одному та підтримуйте один одного».

Вже ніщо не турбувало його. Казав до отця Віолетті: «Будь ласка, заглянь у кишені мого одягу, там має бути гаманець; думаю, що він порожній. А якщо там щось є, то все віддай отцеві Руа. Хочу померти так, щоб казали, що отець Боско помер без жодної копійки в кишені».

Він старався потішити своїх салезіян, жартуючи над своєю недугою: «Знаєте, де є фабрика ковальських міхів? Мій шлунок не хоче працювати - потрібно було б замінити йому міх».

Короткі молитви під час дрімоти

Прийшов день свята св. Франциска Салезія, покровителя Салезіянського згромадження. Дзвони базилики Марії Помічниці звіщали про це; звідти долинали звуки літургійних співів. В кімнаті отця Боско панувала тривожна атмосфера. Принесли йому Святе Причастя; воно буде останнім. Надійшла дрімота, з якої пробудився лише тоді, коли почув молитви присутніх та згадки про Небо.

Вечором, коли дзвони закликали до вечірньої молитви до Пресвятої Богородиці, запросили також його. Ті, котрі були близько, почули, що він шепотів: «Ісусе, Маріє, дарую вам серце моє та душу. О Мати, відкрий мені двері Раю...»

3 години на годину параліч все більше поширювалася.

30 січня, о десятій годині ранку, єпископ Кальєро почав промовляти молитви за вмираючих. Лікарі казали, що увечері, або на другий день зранку він помре. Ця вістка блискавично облетіла всю Ораторію та викликала великий жаль. Салезіяни хотіли побачити його востаннє, тож отець Руа дозволив всім поцілувати його в руку.

Отець Боско лежав у ліжку, голова за допомогою подушок трохи піднесена та легко похилена направо, очі заплющені, руки поверх покривала. На грудях - хрест, на кінці ліжка - епітрахиль, ознака священства. Хлопці приходили в мовчанці: цілували руку, що стільки раз благословляла їх з такою добротою та ніжністю. Їх було майже вісімсот. Така зворушлива атмосфера панувала цілий вечір.

34.ЧЕКАЮ НА ВСІХ ВАС В НЕБІ

Незліченний натовп

Коли я зі захопленням слухав цей небесний концерт, побачив також незліченний натовп хлопців, який прямував до мене. Багатьох з них я знав, тому що приходили до Ораторій та інших салезіянських закладів; проте більшість з них я бачив вперше. Попереду йшов Домінік Савіо.

Я запитував сам у себе: «Чи я сплю, чи все це правда?». Тоді я вдарив себе по руках, по грудях, щоб переконатися, чи те, що бачу, є дійсністю.

Коли ті хлопці підійшли до мене, то зупинилися за якихось вісімдесят кроків від мене. Тоді промайнула сильна блискавка - і музика та спів припинились. Настала велика тиша.

Всі ті юнаки виглядали дуже радісними. З їхніх облич було видно, що вони невимовно щасливі. Вони дивилися на мене і приємно посміхалися, наче хотіли поговорити зі мною, але чомусь не говорили.

Домінік Савіо ступив декілька кроків уперед і став так близько біля мене, що я міг би доторкнутися до нього. Він мовчав, дивився на мене та усміхався. Який гарний він був! Його одяг був незвичайний.

Білесенька туніка, що спадала йому аж до ніг, була всипана діамантами та обшита золотом. Широкий пояс, що оперізував його, був також розкішно вишитий самоцвітами. Ті самоцвіти створювали таке чудове мереживо, а їх кольори були такі гарні, що я мало не осліп від здивування.

На його шії висіло намисто з квітів неймовірної краси; здавалося, що діаманти були з'єднані між собою золотими стеблами. Квіти сяяли яскравіше від сонця. Їх відблиски освітлювали його лице, гарне та рум'яне, але так, що годі було розрізнити їх райдужність. На його голові лежав вінець із чудових троянд. Хвилясте волосся спадало аж на плечі та створювало прекрасний образ, люб'язний та привабливий, неначе в ангела».

Коли отець Боско промовляв ці останні слова, здавалося, що шукав відповідних слів; і закінчив

він їх незвичним жестом та тоном, що вразив усіх слухачів. Виглядав знесиленим пошуками слів, щоб повністю передати свої думки та враження. Після короткої перерви продовжував далі.

«Отже, це ти?»

«Також інші хлопці випромінювали світло. Були одягнені по-різному, але завжди чудово: хто - більш, а хто - менш гарно та цінно; один - по-одному, а другий - по-іншому. І цей різноманітний одяг ніс в собі таку символіку, що годі було зрозуміти. Однак, всі були оперезані однаковими червоними поясами.

Я придивлявся та думав: «Що б це могло означати? Як я сюди потрапив?». І я не знав, де я знаходився. Перебуваючи в такому захопленні, я не відважувався щось запитати чи сказати. Всі інші також мовчали. Через якийсь час Домінік промовив до мене:

- Чому ви мовчите? Чому тремтите? Чи ж ви не той, хто колись нічого не боявся, що зносив обмови, переслідування ворогів і всілякі небезпеки? Де ваша відвага? Чому ви не говорите?

Я ледве зміг пробелькотати:

- Не знаю, що казати... Отже, це ти - Домінік Савіо?

- Так, я! Не впізнаєте мене?

- А чому ти тут? - відповів я збентежено.

А Домінік до мене ніжно:

- Я прийшов, щоб порозмовляти з вами. Багато раз ми розмовляли на землі. Невже не пам'ятаєте, як ви любили мене? Скільки раз ви виявляли вашу приязнь та любов до мене? А я не відповів на цю любов? Я мав до вас таке велике довір'я! Чому ж ви такі збентежені? Чому тремтите? Кажіть щось, запитуйте.

Тоді я відважився і почав:

- Тремчу, тому що не знаю, де я є.

- Ви - у місці щастя, - відповів Домінік, — де можна відчути всі радості й насолоди.

- То це - Небо?

- Ні! Ні! Ми в такому місці, де ще не відчувається вічного щастя, а лише тимчасове.

- Отож, все це є тільки природне?

- Так, але прикрашене Божою могутністю.

- А мені здавалося, що то - Рай!

- Ні! Ні! - відповів Савіо. - Жодне людське око не може бачити вічної краси.

- А ви чим насолоджуєтеся в Небі?

- Цього неможливо описати. Жодна людина не може знати того, що відчувається в Небі, доки не прийде до Бога. Там ми споглядаємо Бога, насолоджуємося Ним. От і все.

Я споглядав красу Домініка Савіо та широко запитав у нього:

- Чому твій одяг такий ясний та цінний?

Савіо мовчав і, здавалося, не хотів відповідати.

Хор, у супроводі оркестру, почав співати гарний наспів: «Вони були оперезані та обмили свій одяг у крові Агнця».

- А чому, - спитав я, коли закінчився спів, - чому в них той червоний пояс?

Савіо на це питання також не відповів, лише кивнув головою.

Один священик, отець Алазонатті, почав співати сам: «Вони непорочні та йдуть за Агнцем, куди б Він не пішов».

Тоді я зрозумів, що цей червоний пояс кольору крові був як символом великих жертв, сильного зусилля та майже мучеництва, щоб зберегти чесноту чистоти, так і символом сповіді, яка очищувала душу від гріхів. Білосніжність та сонцесяйність одягу означали збережену невинність хрещення.

«Хто це довкола тебе?»

Захоплений тим співом, споглядаючи шеренги небесних хлопців, котрі стояли за Домініком Савіо, я запитав його:

- А хто це довкола тебе? І чому ви всі такі осяйні?

Домінік Савіо далі мовчав, а ті хлопці почали співати:

«Вони - як ангели Божі на Небі».

Я помітив, що Домінік виділявся серед усього цього натовпу, що стояв на віддалі десяти кроків позаду нього, ніби на знак пошани, тож запитав його:

- Скажи, Савіо, ти ж є наймолодшим серед багатьох тих, що йдуть за тобою, та серед тих, що померли в наших установах. Отож, чому ти йдеш попереду них і чому очолюєш їх? Чому ти говориш, а вони мовчать?

- Я найстарший з усіх них.

- Та ні, - відповів я. - Інші є старшими за тебе.
- Я є найстаршим з Ораторії, - повторює Домінік Савіо, - тому що був першим, хто покинув світ та пішов до вічного життя. Також, я - «посол від Бога».
- Ця відповідь вказала мені на причину цього з'явлення. Він був Божим посланцем.
- Отож, - сказав я до нього, - поговорімо про речі, що є найважливіші.
- Добре, і поспішіть розпитати мене про те, що хочете знати, бо може скінчитися час, дозволений на розмову з вами, і ви більше не зможете побачити мене.
- Я думаю, що ти маєш сказати мені дуже важливі речі.
- Що я, убоге сотворіння, можу сказати? - відповів покірно Савіо. - Я отримав на Небі завдання розмовляти з вами і прийшов саме для цього.
- Отож, розкажи мені про минуле, про сучасне, про майбутнє нашої Ораторії. Розкажи мені дещо про моїх дорогих синів; розкажи про моє Згромадження.
- Відносно Згромадження я мав би сказати тобі багато речей.
- Розкажи те, що знаєш про минуле.
- Все минуле лежить на вас.
- Чи я провинився у чомусь?
- Щодо минулого, я скажу вам, що ваше Згромадження зробило багато добра. Погляньте, он там... Бачите незліченне число хлопців?
- Бачу... Скільки їх! І які вони щасливі!
- Погляньте, що написано над входом до того парку?
- Бачу. Написано «Салезіянський парк».
- Отже, - сказав Домінік Савіо, - всі вони були учнями салезіян: були виховані вами або мали до вас якесь відношення, спасенні вами або вашими салезіянами. Порахуйте їх, якщо зможете! А було б на багато мільйонів більше, якби у вас було більше віри та довір'я до Бога.
- Я важко видихнув, бо не знав, що відповісти на такий докір. Говорив собі: «В майбутньому старатимусь мати більше віри та довір'я до Бога».
- Потім я запитав:
- А як щодо сучасного?

Чудовий букет квітів

- Домінік Савіо показав мені чудовий букет квітів, який тримав у руках. Троянди, фіалки, соняшники, терличі, лелії, сухоцвіт, а серед них - колоски пшениці. Він подав їх мені та сказав:
- Дивіться!
 - Бачу, але нічого не розумію, — відповів я.
 - Дайте цей букет вашим хлопцям, щоб подарували його Богові. Зробіть так, щоб усі мали його і ніхто не загубив. Будьте певні, що з цим букетом вони будуть справді щасливими.
 - А що означає цей букет квітів?
 - Зверніться до богослов'я, - відповів, - воно пояснить вам.
 - Я вже вивчав богослов'я, але не знаю, як можу збагнути те, про що ти кажеш.
 - Та ж ви маєте знати про ці речі!
 - Будь ласка, поясни мені.
 - Бачите ці квіти? Вони означають чесноти, що найбільше подобаються Богові.
 - А що то за чесноти?
- Савіо, витягаючи квітки одна за одною, каже:
- Троянда - це символ любові; фіалка - покори; соняшник - послуху; терлич - покути; колоски - частого Причастя; лілія означає ту чесноту, на котрій написано: «Будуть, як ангели Божі в Небі», - тобто чистоту, а сухоцвіт означає, що всі ці чесноти мають тривати завжди, тобто - витривалість, постійність.
 - Добре, мій дорогий Савіо, - сказав я та запитав. - Скажи мені: ти, котрий жив цими чеснотами, скажи мені, яка з них найбільше потішила тебе у хвилині смерті?
 - Вгадайте! - відповів він.
 - Може те, що ти зберіг чесноту непорочності?
 - Ні, не тільки це.
 - Може чиста совість?
 - Це добра річ, але не найкраща.
 - Надія на Рай?
 - Також ні.
 - Твої численні добрі вчинки?
 - Ні, ні...
 - Тоді, що ж потішило тебе в цій хвилині?
- Я питав його благальним тоном, збентежений тим, що не міг відгадати його думки. А він тоді:

- Ось що найбільше потішило мене в годині смерті - присутність люблячої та могутньої Пресвятої Богородиці, Матері Спасителя нашого. Скажіть це вашим хлопцям, і нехай не забувають молитися до неї, поки живуть. Але поспішайте, якщо хочете, щоб я ще відповідав вам.

«Ви не можете схопити мене?»

- А щодо майбутнього?

- Щодо Згромадження, знайте, що Бог приготував для вас великі речі. Але подбайте про те, щоб ваші салезіяни не потягнули з правильної дороги віз, на якому знаходиться Бог. Якщо салезіяни зуміють скерувати його правильно і будуть гідні своєї місії, майбутнє буде великим і приведе до спасіння безліч людей. Але за такої умови - всі ваші сини будуть віддані Пресвятій Богородиці та зберігатимуть чесноту чистоти, яка дуже подобається Богові.

- А щодо мене?

- Ох, якби ви тільки знали, скільки складних ситуацій будете змушені пережити! Але поспішайте, бо маю вже обмаль часу, щоб говорити з вами...

Тоді я швидко простягнув руки, щоб схопити його, але його руки виглядали, як повітряні, в моїх руках нічого не залишилося.

- Що ви робите? - запитав, посміхаючись, Домінік.

- Я хочу, щоб ти не зник, — відповів я. - Хіба ти не присутній тут разом зі своїм тілом?

- Разом з тілом? - Ні. Але заберу його колись.

- А цей твій вигляд? Ти насправді Домінік Савіо?

- Ось що: коли душа відлучається від тіла і з дозволу Бога комусь з'являється, зберігає зовнішній вигляд та всі прикмети тіла - так, як жила на землі; і так, хоч дуже прикрашена, зберігає їх аж до злуки з тілом, щоб з'явитися на останній суд. Тоді буде мати своє тіло в Небі. Тому, тепер вам здається, що я маю руки, ноги, голову, але ви не можете доторкнутися до мене, бо я - дух.

Три списки імен

- Розумію, сказав я, - але дай мені ще одну відповідь. Мої хлопці знаходяться на добрій дорозі до спасіння? Порадь мені дещо, щоб я зміг допомогти їм.

- Стосовно хлопців, котрих довірило нам Боже Провидіння, їх можна поділити на три групи. Бачите ці три списки? - і дав мені один список. - Дивіться.

Я поглянув на нього. На початку був такий заголовок: «Не зранені», тобто ті, яких диявол не зміг поранити, ті, котрі не заплямили жодним гріхом свою невинність. Їх було багато, і я побачив їх усіх. Багатьох я вже знав, інших бачив вперше - можливо, вони в майбутньому прийдуть до Ораторії. Вони спокійно йшли вузькою стежкою, не зважаючи на те, що були ціллю стріл, ударів мечів та списів, які загрожували їм з усіх сторін. Ця зброя була, як пліт, вздовж їхньої стежки; вона докучала їм, але не ранила.

Потім Савіо подав мені другий список. Його заголовок: «Поранені»; тобто ті, котрі образили Бога, але вигоїли свої рани за допомогою Сповіді.

Було їх більше від тих, котрі знаходились у першому списку. Вони - поранені на своїй стежці. Я прочитав список імен та побачив усіх. Багато з них йшли похилені та зневірені.

У третьому списку, який тримав Савіо, я прочитав: «Занедбані на дорозі гріха». На ньому знаходилися імена тих, котрі жили в гріху. Мені було дуже цікаво дізнатись їх імена, тому я простягнув свою руку. Але Домінік відхилив її і сказав:

- Ні, зачекайте хвилинку та послухайте. Якщо відкриєте цей список, з нього вийде такий сморід, що ні ви, ні я не зможемо витримати. Ангели, з відразою та повні страху, відступають від них, а Святий Дух відчуває огиду тої страшної нудоти, яку виділяє гріх.

- Як же це можливо, - запитав я, - якщо Бог та ангели є духами? Як же вони можуть відчувати сморід матерії?

- Так, тому що чим більше люди добрі та чисті, тим більше вони подібні до небесних духів. І навпаки: чим більш вони лихі, нечесні та нечисті - тим більш віддаляються від Бога та ангелів, які також віддаляються від таких гідот.

Потім дав мені той список і сказав:

- Беріть, відкрийте... Нехай послужить на добро ваших хлопців. Але пам'ятайте про букет квітів, який я дав вам: щоб усі мали його та зберігали.

Віддавши мені список, Савіо загубився серед своїх товаришів.

Я відкрив список, та не побачив там жодного імені; в той момент я побачив усіх тих, чиї імена мали бути написані там; бачив їх, неначе тут присутніх. Дивився на усіх них з огидою. Велику частину з них я знав з Ораторії та інших салезіянських закладів та училищ.

Я бачив також багатьох, які серед товаришів виглядали добрими, навіть дуже добрими, але не були такими. Коли я відкрив той список, з нього почав виходити такий сморід, що не можливо було витримати. Зараз же мене почала страшенно боліти голова мною оволоділа сильна нудота...

Світло зникло, а з ним зникло і видіння. Я вже не бачив тої незвичайної краси. Блискавка прошила повітря і страшенний грім розбудив мене, наляканого до смерті».

З цього сновидіння, що пов'язується із першим, побаченням у дитинстві, можемо зрозуміти, що серце отця Боско було злучене з Богом, а Бог - з ним. Один проповідник написав: «Отець Боско кинувся в Божі обійми з божевільною любов'ю». На підставі цього можна уявити собі, як сильно захоплювала його Вічна Любов, і як послуговувалась ним, хоч часом і приходили великі терпіння, що їх він радо приймав.

Любов була його секретом. Любов безмежна та безнастанна. В тій його любові можна було побачити два вогники - вогник отця Боско, який горить для Бога та душ, і вогник Божий, що розпалює його серце.

Хто бажає мати більше інформацій про справу та працю оо. Салезіян, просимо звернутись за наступними координатами:

e-mail: sdblviv@mail.lviv.ua website: www.sdbua.net

Тел.: (+38)-032-251-40-62 Тел./факс: 032-251-45-90

Релігійне видання
Редактор о. Євген Небесняк
Коректор о. Роман Тереховський,
Оля Осідач
Художнє оформлення
Наталія Мосієнко

Підписано до друку 04.12.2007 р. Формат 60х84/16. Ум. друк. арк 10,5. Обл. вид. арк. 6,76.
Папір офсетний.
Гарнітура «PetersburgC». Друк офсетний.

Друк: ТОВ «Книгодрук»
Свідоцтво: ДК, №1936, 14.09.04 р.
35, вул. Січових Стрільців, Кротошин, Пустомитівський р-н, Львівська обл., 81136

САЛЕЗІЯНСЬКІ ПРАВЕДНИКИ

Святий Іван Боско (1815-1888), знаменитий італійський педагог та основоположник Салезіянського згромадження, члени якого піклуються про добро найбільш та найбільш потребуючої молоді, пізнав через чудесний сон в дев'ять років свою місію в житті. Його життя, присвячене вихованню молоді, було сповнене різних труднощів, які він зазнавав не лише від своїх найзапекліших ворогів, але й також від найближчих друзів.

З поміччю Божого Провидіння та Пресвятої Богородиці, до якої він завжди звертався на молитві, як до Марії Помічниці Християн, вдалось йому повністю зреалізувати чудесний від Бога сон. Сьогодні весь світ величає його як «апостола та вчителя молоді».

САЛЕЗІЯНСЬКІ ПРАВЕДНИКИ

Святий Іван Боско (1815-1888), знаменитий італійський педагог та основоположник Салезіанського згромадження, члени якого піклуються про добро найбіднішої та найбільш потребуєчої молоді, пізнав через чудесний сон в дев'ять років свою місію в житті. Його життя, присвячене вихованню молоді, було сповнене різних труднощів, які він зазнавав не лише від своїх найзапекліших ворогів, але й також від найближчих друзів. З поміччю Божого Провидіння та Пресвятої Богородиці, до якої він завжди звертався на молитві, як до Марії Помічниці Християн, вдалось йому повністю зреалізувати чудесний від Бога сон. Сьогодні весь світ величає його як «апостола та вчителя молоді».

